

B. DYBWAD BROCHMANN

DEN 9. APRIL

NORGE OG VERDENSREVOLUSJONEN

B E R G E N   1940

EGET FORLAG • BOKS 151 • BERGEN

Kr. 3.00.

DEN 9. APRIL

B. DYBWAD BROCHMANN

DEN 9. APRIL

NORGE OG
VERDENSREVOLUSJONEN

B E R G E N 1940

EGET FORLAG • BOKS 151 • BERGEN

INNHOLD.

	Side
Forord og innledning	7

I. del.

Radiotalen 14. juli 1940	11
Norge og verdensrevolusjonen.....	18
Offentlig foredrag i Konsert-Palæet i Bergen søndag 18. august.	
Ps	36
Mitt politiske nederlag og konsekvensene derav	40
En redegjørelse.	
Til en tysk venn som har innflydelse i Norge	47
Den store verdensrevolusjon og vår stilling til den....	53
Ordets makt er sterkere enn kanonenes	58

II. del.

<i>Fra stortingsdebattene i 1936.</i>	
Fra finansdebatten.....	63
Fra en utenrikspolitisk debatt i Stortinget 5. mars 1936	84
Kan krig avverges* ved at krigsårsakene videnskapelig klarlegges. En interpellasjonsdebatt i Norges Stor ting	89
Mine siste ord [i Norges Storting 16. juli 1936 før jeg sluttet som stortingsmann.....	111

III. del.

To interpellasjoner 1934 og 1935.....	115
Avslutning: Norge og fremtiden. 1 mot 149	131

Forord og innledning.

Vi var mange som håpet og trodde at de 4 års kanontorden i Europa fra 1914 til 1918 skulde vekke Europas presteskap op avsovne, og frem til erkjennelse av statskirkenes forferdelige avgudsdyrkelse.

Det skjedde ikke. Kirkesamfundene fortsatte som lysslukkere. *Presteskaps totale forstenelse gikk sin gang.* — Den nye dommedag kom over Europa.

Ved Norges innmeldelse i Folkeförbundet ophørte vi å være en nøytral stat. Vi gjorde felles sak med Vestmaktene. Vi delegerte vår makt og vilje til internasjonale storspillere, hvorav særlig våre kreditorer, som siden 1905 hadde fått pant i Norge, var de bestemmende og toneangivende.

Jeg varslet forgjeves i mange år om de ulykker som vilde innhente oss som følge av vår innmeldelse i Folkeförbundet, som egentlig bare var en folkefelle i plutokratiets tjeneste. (Jfr. mine skrifter, stortingsstaler og mitt blad »Samfundsliv« herom).

Den nye krig kom fordi den måtte komme. Ingen fikk mere anledning til å være nøytral. All tale og tanke om nøytralitet var enten kun bevisst blendverk overfor de godtroende masser, eller rent barnslig drøm og uvidenhets hos undermålere som var blitt betrodd ledende stillinger.

Den 9. april innledet en helt ny tid i vårt land. Såvidt jeg vet hadde norske ansvarlige politikere satt døren på klem for engelskmennene med den følge at tyskerne smuttet inn først. Her var lykken større enn folkets føreres forstand. Hvis en annen stormakt hadde erobret Norge før tyskerne kom, vilde vårt fedreland nu ligget helt i ruiner. Forsynet hjalp oss.

Men alle som hadde ond samvittighet flyktet. Regjeringen og kongehuset flyktet, og stortingspresident Hambro, som jeg så ofte hadde advart imot, var selvsagt forrest blandt flyktingene.

Meget tyder på at våre mest ansvarlige menn dessverre hadde ond samvittighet, og at de ikke engang forstod at England bare

simulerte å ville forsvare Norge. Selv ikke etter den engelske storfiasko ved Åndalsnes, Namsos og Narvik forstod våre statsmenn at de var ført bak lyset, men flyktet videre over Nordsjøen — med sin gud i gullkassen. Regjeringens religion var som bekjent troen på pengemakten.

England hadde allerede siden 1905 vært Norges makker i det internasjonale kortspill. Norge spilte rollen som blindemann, og som enhver vet, kan enhver kortspiller behandle sin blindemann etter sine egne lyster. Det var Englands politikk å bruke alle mindre nasjoner og »nøytrale« land som brikker og som krigsskueplass. Englands vennskap og interesse for andre folk strakk akkurat så langt som Englands egne tenkte interesser tilsa. Englands opførsel mot Norge, etter at vi ikke lenger kunde være landet til nytte, *vil for alle tider og slekter stå som beviset for de norske dagdrømmernes grenseløse tankeløshet og naivitet.*

Under disse begivenheter hadde Samfundspartiet bare en eneste ting å gjøre nemlig å holde sig i ro og se tiden an. Bladet »Samfundsliv« innstillet derfor inntil videre. — Når begivenhetene taler, så kan vi tie.

Men mange norske menn og kvinner, både innenfor og utenfor vår bevegelse syntes å famle i blinde og ber mig om en redegjørelse. Min radiotale burde være nok, men den er fortolket og misforstått av mange. Derfor denne brosjyre som en erstatning for »Samfundsliv« foreløbig. De mange som vakler i sitt standpunkt, og de mange som feller forhastede dommer over min radiotale vil forhåpentlig finne frem til større klarhet ved å lese nærværende brosjyre som skal bli etterfulgt av en langt mere utførlig bok senere.

Jeg henstiller til alle som leser dette skrift å *tenke noe over tingene og selv å sørge for skriftets utbredelse, for om mulig å bidra til å fremme norsk samarbeide og loyalitet.*

Er der fremdeles mange av våre landsmenn som er for sene og uvillige i opfatningen, så vil det bli verst for dem selv, for deres barn og fedreland.

Som man ser har jeg her i denne brosjyre medtatt tre av mine vesentligste taler i Norges Storting i 1936 — det siste år jeg satt der som »gårdshund« fra Bergen. — Enhver får sammenligne og se etter om jeg har forandret standpunkt eller sviktet mine idealer. Enhver som nu leser de tre stortingstaler vil kanskje også forbauses over hvor ganske nytteløst det var å forsøke å få det

gamle Storting til å opgi parti- og personprestisjen til fordel for samfundets helhetsinteresser og for Norges nasjonale selvstyres skyld. Personlige små intriger, primitive egenskaper, asociale laster, drifter og lidenskaper sattes uavlatelig foran det hele, hellige samfunds tarv og interesser. *Derfor kom opgjørets dag.* Takk Gud fordi livet har evnen i sig til å befri sig selv for det mindreverdige, for det lysskye og livsfientlige.

Gud signer og velsigner hver
som elsker landet vårt, og har det kjær,
men den som øde vil vår fred,
og dyrker Mammon i Guds sted,
dem slår han i sin velde ned.

Muligens vil både stortingsmenn og regjeringsmedlemmer fra min stortingsperiode nu finne disse taler å være mer aktuelle og verd almindelig overveielse, hvad jeg dengang dessverre ikke var i stand til å opnå.

Hvor lenge vil det nu være før den tanke griper om sig at samfundenes liv og skjebne ikke bestemmes av viljen, men av åndskreftene, og at utviklingen følger hellig determinerte livslover, som det går an å erkjenne og bli sig bevisst?

Det var det gammelmagiske, indeterminerte livssyn i norsk politikk og i statens kirker og skoler som bragte katastrofen over oss. Når vi innser dette, kommer friheten tilbake.

B. D. B.

I. DEL.

Min radiotale 14. juli 1940.

Efterat det norske kringkastingsdiktatur var blitt fortengt av og ved de voldsmidler som den norske regjering hevdet og praktiserte blev der ingen vanskeligheter lagt mig i veien for som god nordmann å tale i radio.

Min tale blev optatt på lydbånd, og derfra stenografert og maskinskrevet, hvorved det manuskript fremkom som her avtrykkes.

Talen blev første gang trykket i »Morgenavisen« i Bergen, sammen med nedenstående følgeskrivelse.

Herr redaktør!

Idet jeg refererer til vår telefonsamtale av idag, oversender jeg vedlagt stenografisk referat av lydbåndet av min radiotale.

Mitt inntrykk er at tyskerne er minst 50 år foran oss norske, og det føles unektelig meget bittert å tenke på den konsekvente sabotasje som jeg som norsk tenker var gjenstand for, og at der skulde måtte komme fremmede til landet for å åpne kringkastingen for norsk åndsliv. Den illusion at vi norske var foran alle andre folk, og som jeg har bygget all min politikk på, er nu for alltid falt sammen for mig.

Nu beror Norges skjebne derpå at de siste ukers begivenheter vil formå å vekke vårt folk op av søvne. De vil gavne alle parter ved å trykke min radiotale i ekstenso.

Vennligst Deres
B. Dybwad Brochmann.

Hallo, landsmenn, nordmenn! Hallo, alle nordmenn, både i hjemlandet og i utlandet!

Jeg har bedt om å få låne Norsk Riksringkasting, både fordi mange her hjemme har bedt mig om å tale der, og fordi jeg har

inntrykk av at de av våre landsmann som taler fra London, er særlig dårlig underrettet angående de taktiske forhold her hjemme.

Jeg vil begynne med ganske kort å utrede mitt syn på situasjonen. Svært mange mennesker har det ondt i denne tid og føler sig usikre og famlende, som naturlig er. Meget vilde imidlertid kunne vinnes, og større samhold vilde kunne opnåes hvis folk flest gjorde sig den uleilighet, en gang for alle å slå fast og bli klar over, at det er en nyorientering som trenges. Hvis *det* skjedde, hvis alle tok det på den måten, vilde det kunne bli ro i sinnene og fasthet, og næringsliv og arbeidsliv vilde igjen kunne komme i god gjenge.

Et gammelt ord sier at den som *forstår* alt, han tilgir alt. — Og hvis jeg skal anvende det ord på den nuværende situasjon, så vilde jeg luttrykke det slik at den som virkelig oppfatter det som nu skjer, og orienterer sig riktig i øieblikket, han vil få fred og styrke i sig selv, og alt hat og all uvilje overfor andre mennesker og nasjoner vilde forsvinne.

Hvad er det egentlig man oplever? Man kaller det krig, men det er egentlig ikke krig mellom nasjoner i gammel vanlig forstand. *Del vi oplever, er en verdensrevolusjon som kommer på tvers av gamle vaner og tenkemåter.* Vi oplever konflikten mellom gamle overleverte systemer og vaner på den ene side, og helt nye materielle, sociale og økonomiske vilkår på den annen side. Det er den tekniske utvikling som har bragt plutokratiet eller den gammelkapitalistiske livsanskuelse som vi er vokset op i, til et sammenbrudd. Det som nu skjer, og allerede er skjedd kan derfor bli menneskeheden til stor velsignelse, hvis tregheten og konservatismen ikke var så rotfestet og dypt forankret i den menneskelige natur, som de nuværende rystende verdensbegivenheter viser at den er.

Menneskenaturen synes å være slik innrettet at man heller ofret livet ti ganger — hvis det var anledning til det — fremfor å ofre illusjonen en eneste gang. De engelske plutokrater ofrer heller millioner av unge menns liv, før de op gir sine gamle illusjoner. En så stor og fruktbar revolusjon som den vi gjennemlever, kan derfor sannsynligvis ikke kjøpes billigere. Men hvis nogen spør hvor lenge revolusjonsknigene skal være, og hvilken pris vi hver for oss og som nasjon må betale for nyttiden, så svarer jeg at denne pris fullstendig avhenger av de respektive individers og nasjonsers evne til å nyorientere seg, til å opfatte virkelig det

som skjer, og det som må skje. Alt beror forsåvidt på dig selv. Det er menneskenes opfatningsevne eller det som man med et fremmedord kaller *percepsjon*, som er prisen for den nye tiden og den nye verdensordningen.

Den forrige verdenskrigen fra 1914 til 1918 var ikke som folk flest trodde, en tilfeldighet. Det var en økonomisk kortslutning, det var en ufrivillig økonomisk selvantendelse, fordi den tekniske utvikling allerede da hadde skapt helt nye materielle livsbetingelser. Menneskene kunde blitt materielt frigjort, men da socialismen i alle land hadde skeiet ut og utviklet sig til karrikatur og kulminerte i en budgettpolitikk eller:— rettere sagt — i en gammelplutokratisk statskapitalisme, så blev verden forhindret fra å kunne nyttiggjøre sig alle de mange livets materielle goder som faktisk forelå. Man ofret sig selv, sin frihet og sin velstand for gamle systemers skyld. Man brente bomullslaster, kafferaster og maislaster, man ødela gumimiplantasjer, man benyttet sig kort sagt av alle tenkelige destruktive metoder for å umuliggjøre menneskenes materielle frigjørelse. Altsammen foregikk under den falske forutsetning som det gamle forfalskede socialdemokrati bygget på. Dette skulde man virkelig tro at også Englands statsmenn hadde forstått, og man skulde ventet at England og Frankrike, og deres statsmenn i særdeleshed, etter Versailles-traktaten vilde ha oppgitt plutokratiet samt nøitralisert handelskrigen, avviklet statskapitalismen og slått inn på den riktige vei, så arbeidsledigheten og alle vanskeligheter i tiden var fjernet.

Englands storhetstid skyldtes som man vet gjennem århunder Englands »free trade«, den fri handel. England var som en ventil i handelskrigen mellom de andre nasjoner, så England visste i virkeligheten full beskjed. Ingen vet bedre enn England at våbenkrigen bare er en naturlig dynamisk forlengelse av handelskrigen, maskingeværer og panservogner er bare en fortsettelse av regnemaskiner og pansrede pengeskap. England hadde faktisk chansen i 22 år — jeg mener fra 1918 til 1940 — til å forhindre den nye katastrofe. Men hva gjorde det såkalte liberale England? Hvad gjorde de statsmenn og autoriteter som gav sig ut for å ville fred og frigjørelse? De tilspisset handelskrigen med alle midler. England spikret sin egen likkiste på Ottawakonferansen da man gjennomførte proteksjonismen og iverksatte en storstilet handelskrig som endte med sukcessiv handelsblokkade like overfor 80 millioner tyskere.

England forsømte sin lange besøkelsestid, og derfor må Englands folk nu lide for sine formørkede veilederes skyld. Men det er ikke bare England som må lide; det lyktes dessverre Englands politikere og deres agenter i en rekke andre land å narre oss alle sammen med i blokadekrigen mot Tyskland. Man hyklet, kalte det for demokrati og nøytralitet, men det var ikke nøytralitet, det var en ensidig tvangsorganisert stillingtagen for plutokratiet og for de gamle overleveringer, *mot sannheten, mot utviklingen og fremtiden.*

Jo før England og Amerika vil erkjenne disse faktiske forhold og opgi illusjonen, desto bedre vilde det bli for dem selv og for hele den øvrige verden. For det er faktisk som nevnt ikke egentlig en krig mellom nasjoner og sprog og folk vi oplever, selv om det ser ut så på overflaten. Men det er en åndskamp, det er kampen mellom gammel overtro og moderne nyerkjennelse det hele dreier sig om. Og jo lengre England og Amerika stritter imot, desto mer blod vil det flyte, og desto større og langvarigere vil fødselssmerten bli for den nye tiden og for de nye forholdene.

Innen mange år er gått, vil verden, så langt jeg kan se, rope »Heil Hitler«, fordi det faktisk vil vise sig at det var ganske og aldeles umulig å få det eldgamle engelske plutokrati til å våkne bare ved en saklig overbevisning, ved diskusjon. Det engelske rike var bygget på vold, og det som vi oplever, er et bevis for at det samme rike også derfor må omstøtes ved vold. Andre midler nyter ikke. Selv om dette ikke var den vei og metode som mange her hjemme og mange av oss hadde håpet skulle føre frem, så må vi nu så smertefullt det enn er for oss, innrømme at det som er hendt og daglig hender, har vist at det er nødvendig, f. o. i di England forsømte sine 22 års besøkelsestid, — tiden fra den forrige krig og til nu.

Jeg vet godt at det er mange av mine venner som har vanskelig for å forsoner sig med det syn, men det er sikkert riktig. Folkesamfundene kan vi sammenligne med barn som vokser og utvikler sig. Efterhånden som barnet vokser, må det ha nye klær. Samfundene vokser og må ha nye systemer. Dette kan gjøres på to måter: Den ene måten består i at man lapper og lapper på det gamle klædebon og snører de gamle fillene sammen med alle midler, inntil organismen under store lidelser sprenger alle bånd og hemninger. Den annen metode består i å sy nye klær i tide, fordi man erkjenner veksten og utviklingen.

Hallo, alle nordmenn i London! Dere er fullstendig feil-

orientert hvis dere tror at stemningen i Norge ennu er på den gamle regjerings side. Her er ikke mange nordmenn igjen her hjemme som savner den. Og det tar sig meget ille ut når en anonym norsktalende engelskemann skjeller ut våre landsmenn her hjemme. Jeg sikter særlig til den infame karakteristikk som den angivelig liberale engelskemann nylig benyttet i London calling overfor en her hjemme meget ansett og fremskutt mann, som vi alle holder av. Vi ser hvorledes England skjeller ut sine venner, hvorledes de skyter på dem som nylig var deres våbenfeller, vi ser hvorledes de lønner og behandler og blokkerer alle dem som de for en stund siden lokket inn i ulykken.

Alle de mange uefterretteligheter som helt fra 9. april og inntil nu, er blitt kringkastet fra London både på norsk og engelsk, har her gjort et uhyre nedslående inntrykk og virket ganske mot sin hensikt. Det bør man høre over Nordsjøen. Og når den samme anonyme mann endog spiller så uvidende, at han spør om England nogensinne har forbudt Norge fritt varebytte med andre land, så synes han virkelig å ville bortforklare det faktum at det var England og ingen annen som trakk Norge og en lang rekke andre land inn i ulykken. — I sannhetens navn må det sies at Norges ulykke tilsjøs og tillands må skrives på den engelske blokadekrigs konto. Vi skulde enten vi vilde eller ikke, være med og motarbeide utviklingen for å tjene England og plutokratiets interesse.

Stadig flere nordmenn må bittert erkjenne at herr Hambros anti-tyske politikk i Norge var og blev en ulykke for oss. Og jeg tør forsikre mine landsmenn i London og U. S. A. at stortingets presidentskap nu under herr Hambros fravær nettop gav uttrykk for en stadig voksende bitter erkjennelse her hjemme. Når det påståes i London at stortingets presidentskap arbeider under påtrykk fra Tyskland, er vi mange her hjemme som tvertom mener at kong Håkons avisende svar sikkert fremkom under påtrykk fra England. Det luktet Hambro, og det luktet London av kongens svar. Og når det mann og mann i mellom tales om forrædere her hjemme i forbindelse med opgivelse av den norske nøytralitet og tilintetgjørelsen av det norske nasjonale selvstyre, så blir Hambros navn meget ofte nevnt. Alle nordmenn både hjemme og ute gjør klokt i en gang for alle å erkjenne at den ensidige Englands-politikk i vårt land både var og måtte bli en ulykke.

Her er ikke nogen her hjemme som vil England noget vondt,

og vi forstår så godt det engelske folks smerte, angst og forferdelse. Men vi ønsker å bidra til det beste, bidra vårt for å vekke hele Vest-Europa og ikke minst Amerika til snarest mulig å erkjenne sin villfarelse og sin kulturfiasco.

Jeg vender mig nu til lytterne her hjemme. Dere må være klar over at det ikke er tyskerne som avskaffet Eidsvolls-verket og Norges grunnlov av 1814; det er Stortinget selv under kongehusets tilsyn og approbasjon som har utryddet den ånd som skapte Eidsvolls-verket. Det er Stortinget som skritt for skritt uthulet grunnloven og gjeninnførte den gamle praksis at makt skulde være rett, og at det var pengene som skulde styre verden. Herr Nygårdsvolds religion var som alle vet, troen på pengemakten. Det var denne tro som blev det norske folks skjebne. Glem heller ikke at det var det norske folks egne representanter, ikke minst bøndenes egne representanter og arbeiderlederne som under maske av humanisme og liberalisme ganske nylig innførte terror og tvang i vårt land, helt i strid med grunnloven og til mammons pris og heder. Hvis det derfor lykkes tyskerne å utrydde plutokratiet og nedkjempe den plutokratiske pengeopfatning og samfundsopfatning, så vil det som skjer og allerede er skjedd, bli menneskene til velsignelse.

Som Jonas Boye sa: »Hvor stort der ofres, større skal der vinnes, — det er den lyse lov som livet rummer.«

Men skal de store ofre som menneskene nu gir, ikke bli forgjeves, så må vi alle sammen gi oss tid til å tenke og begynne forfra. Mann og kvinne, ung og gammel, må ta det riktige utgangspunkt og erkjenne at det var den overleverte og tillærte tankegang eller tenkemåte som var feilaktig, ikke minst den autoriserte socialøkonomii her hjemme. Derfor kreves det nyorientering.

Og har nu England, ihvertfall i de siste 22 år, styrt verden inn i ulykken, så døm ikke tyskerne for tidlig etter fordommer. La tyskerne og Tysklands fører få den støtte de fortjener, la dem få den tro og tillit og den forventning som de må ha hvis de skal kunne gjennemføre revolusjonen. Lukk alle sinnene op for nye tanker og jag fordommene på porten!

I denne forbindelse vil jeg citere et par linjer fra »Aftenposten«, som har gledet mig kolossalt, og som tyder på at vi kanskje er begynt på det riktige her hjemme. » Aftenpostene skriver blandt annet:

»Intet kan bli som det var, hvordan enn utviklingen måtte

komme til å arte sig, og jo før vi forstår den nyorientering som nai er den bydende nødvendighet, desto bedre for oss alle. Å møte op med tidligere tiders mål og meninger idag, kan bare bidra til å forspille de muligheter vi ennu har tilbake til å bestemme over vår egen fremtid. Men disse muligheter må utnyttes, og jo lettere vi kan samle oss om de handlinger som nu er nødvendige, desto sterkere vil vår stilling bli.«

Hadde »Aftenposten« evnet å skrive det i 1918, så hadde meget sett anderledes ut å Norge idag.

Norges borgere og arbeidere må engang for alle la den illusjon fare at det var England som representerte frisinnet, liberalismen, demokratiet og det arbeidervennlige, mens man gav det ut for at Tyskland representerte det reaksjonære og arbeiderfiendtlige. Det er den engelske propagandas verk å innbille norske arbeidere at Tyskland representerer det reaksjonære og arbeiderfiendtlige. Tyskland representerer etter min mening det ultra-radikale, det fremskrittsvennlige og det handlekraftige. England representerer det uforbederlige, sterile, konservative, urokkelige, som ikke vil følge med tiden.

Lukk op for en ny tenkning, og la dig ikke skremme av utvendige og formelle omstendigheter, formaliteter og forhold. La dig ikke binde av gamle vaner og uvaner, men se og forstå det veldige, det nyskapende i tiden, se det som spirer og gror i tiden, og lover godt for fremtiden.

Og til alle våre landsmenn i Amerika, til alle skandinavene der over, vil jeg til slutt si: La Dem ikke føre vill av den engelske propaganda, men tro på revolusjonen i Europa. Forleng ikke smerten her hjemme og våre savn ved å delta videre i blokaden mot oss! Åpn frihandelen over hele jorden, la England forstå at de ikke lenger får den moralske støtte fra Amerika, som de før har hatt. Englands villfarelser har allerede kostet hele menneskeheden mer enn tilstrekkelig. Måtte alle gode mennesker samle sig både • Norge og andre land, orientere sig fra nytt i sannheten.

Det er i korthet mitt syn på tingene, cg jeg takker for opmerksomheten.

Norge og verdensrevolusjonen.

Stenogr.-referat av B. Dybwad Brochmanns
matineforedrag i Koncert-Palæet søndag 18.
august 1940:

Mine damer og herrer. Jeg vet at der er mange nordmenn i denne tiden som føler sig oprørt. Jeg vet at det er mange som har en vanskelig tid. Jeg vet også meget godt at her er mange som er dypt uenig i det jeg kommer til å fremholde. Men, mine damer og herrer, hvis vi skal få et godt utbytte av dette formiddagsmøte, må jeg be hver især la alt det som heter affekter og sterke følelser bero, og høre rolig og saklig på min fremstilling og ta tankene med hjem og overveie dem. Kanskje skal det vise sig at de gir utbytte, kanskje er det noget ved den almindelige måten å tenke på som ikke er riktig, kanskje må der en liten åndsrevolusjon til.

Det som dere oplever — jeg pleier å kalle det en verdensrevolusjon — er noget som ikke må sees altfor subjektivt. Vi må forsøke å se det i perspektiv. Dere må la tankene gå år bakover i tiden og i livet deres, og dere må og prøve å tenke dere en 30—40 år fremover i tiden. Hvor meget blir der da igjen av dette som du, privatmenneske, kanskje tror og ergrer dig over idag. Om du har mistet nogen engelske agenturer eller foreløbig kommet ut av leveveien og likevekten, om du og dine lider av litt eksistens-frykt for øieblikket — *hvor meget teller egentlig det i forhold til den kulturepoke som får lov å være med å gjennemleve?*

I gamle dager blev slike revolusjoner utspillet på en annen måte, ide var som regel av mer lokal og nasjonal natur. Revolusjonene forløp dengang som større eller mindre Bartholomæus-netter og de virket som en slags ventiler i samfundslivet, hvis motsetningene mellom overleveringene på den ene siden og utviklingens krav på den annen side var blitt for store. Da gjorde massene op rør, hele samfundet ventiler tes og der blev satt en bom for meningsløsheter.

I vår tid forløper revolusjonene ikke på den måten. De moderne samfund er organisert til topps med kulesprøiter, flyvemaskiner og bomber. Enhver revolusjon i et lite eller et større land blir om mulig slått ned på en halv time. Disse ventilene vi hadde før i tiden er altså stengt igjen. Dette er grunnen til at den revolusjon vi oplever er av internasjonal karakter.

Allerede for mange år siden har jeg her i Bergen sagt fra i mine foredrag, da man var så begeistret for Folkeförbundet og da man laget denne ulykkelige internasjonale organisasjon, *at i næste krig er der ingen nøytrale. Man organiserer sig for å dele felles skjebne med hele verden*, og for å delegere sin egen makt og selvbestemmelse til andre.

Den revolusjon vi nu oplever er altså av internasjonal art, og det forklarer meget som menneskene i det daglige liv ikke er opmerksom på. *Det forklarer meget av det som man idag bebreider tyskerne for eller føler sig oprørt over.*

En revolusjon, den være nasjonal eller internasjonal, kan forløpe på to måter. Den kan begynne med tenkningen, at mennesker med sund sans og fornuft *forstår* at utviklingen krever nye konvensjoner, nyordninger. Den kan også forløpe på den måten at menneskene er Ugenkallelig ubevegelige og konservative, og da sprenger konvensjonene sig selv. Det er med samfendet omrent som. når et barn vokser, vokser ut av de gamle klær. Det kan gjøres på to måter, man kan lappe på det gamle og surre og snurre det gamle sammen så lenge at det sprenger sig selv under veksten. Men man kan også i tide forstå veksten, og sy klær som passer. Når de gamle «klær» sprenges av vekst og utvikling kaller man det revolusjon og krig. Når man i tide tilpasser sig og sine livsformer, sine konvensjoner og sedvaner, så kaller man det nyorientering og modernisering. Det var denne siste metode jeg vilde at nordens folk skulle benytte sig av, men det lyktes ikke.

Den linje som jeg anbefaler og som jeg i hele mitt liv har anbefalt det er altså den linje alltid å holde sig åndelig våken og forstå hvor livet vil hen. Da behøver man ikke å frykte, da behøver man hverken revolusjon eller krig fordi man følger med tiden. Men hver gang der syndes imot dette, hver gang ider *syndes i ånd*, hver gang menneskene sovner inn og ikke evner å høre og se, da kommer revolusjonen, da sprekker det hele, og nettopp nu skriker man fordi det gjør vondt, fordi det sårer oss i våre følelser, når vi plutselig må skifte sedvaner og livsformer.

Vår tids konflikt, den behøver ikke mange ordene, den kjenner vi alle når vi vil tenke. Vi har en teknisk utvikling på den ene side med helt nye materielle livsbetingelser for hele menneskeheten. På den annen side har vi gamle plutokratiske, stokkonservative systemer som ikke stod til å rokke. Folk flest er slik innstillet at de sier: Ja, idag og imorgen vet jeg hvad jeg har, vi vet ikke hva vi får ved en eventuell revolusjon, så lenge jeg og mine har det godt forholder vi oss passive, indifferente og likeglad.

Vår tids konflikt er blitt så påtrengende voldsom *fordi alle de små ventiler har vært lukket og fordi den store kontingent av mennesker har slått sig tilro med det hele slik som de hadde det.* Og så er den tekniske utvikling gått sin gang i den ene retning, og de gamle konservative systemer har festnet sig på alle mulige måter i den annen og motsatte retning. Det er altså ikke underlig at det er blitt konflikt! Statskapitalismen med sin budgettpolitikk, hele det kapitalistiske utbyttersystem, dette at alle organiserer sig mot alle for samfundets regning og risiko, det har vi hatt så lenge, og sett det så grotesk i sin utvikling at ingen behøver å spørre: Hvor er konflikten? Hvad er det som er galt? Det gale, mine damer og herrer, det er at vi lever i en verden full av materiell overflod, og samtidig har vi nød og elendighet, fattigdom og arbeidsledighet og jammer og krig og blokade og all verdens elendighet på den annen side. (Applaus). Ingen ventiler står åpne, alt er lukket. Alle oprørsventiler var blitt stengt og så blev konflikten, som jeg sier, av internasjonal karakter. Alle forsøk her hjemme i Norge på å vekke arbeiderlederne og borgerlederne til å opfatte denne konflikt og til i tide å innrette, sig hensiktsmessig har vært ganske forgjeves. For Nygårdsvaold og Mowinckel var det »tungetaleri« å ville forstå utviklingen, skapelsen og de moderne samfundskrav.

Vær derfor ikke subjektiv, se ikke med dine egne private subjektive briller på det som skjer, *men forsøk å se den store livssammenheng.* Hvis du gjør dig den uleilighet, så gir det ro, det gir trygghet, det gir en følelse av sikkerhet, og fremfor alt hjelper det dig så du undgår å begå en masse dumheter.

For å forstå situasjonen skal vi nu kaste et lite blikk bakover. Jeg vil begynne med min egen barndom. Så langt jeg kan huske bakover hørte jeg dette ordet: »socialisme« — bare verden blev socialistisk så skulde det bli godt. Socialismen, det var fremtiden, det var det frisinnede, det var det radikale, det var det frelsende

evangelium, socialismen! — Har vi hørt noget annet siden vi var små, alle vi som sitter her? Socialismen skulde frelse verden. *Og hvad blev det så?* Hvem kan telle de millioner av avisspalter som er skrevet og trykt i årenes løp i vårt menneskeliv, og alle med de fagreste løfter under valgagitasjonen. Stem for socialdemokratiet så skal det bli godt. Endeløse mengder av krefter og materiell er ofret på det alter. Hvem kan telle de milliarder av kroner som arbeiderklassen i alle land har ofret på sine streikere fordi ledelsen sa, gå med oss, så skal det bli gull og grønne skoge. Stemmer ikket det? *Og hvad blev det så?* Vi blev gamle og grå, men det blev alt annet enn gull og grønne skoge. Konflikten blev verre og verre, meningsløshetene og selvmotsigelsene blev større og større, og de socialistiske lederne innfridde ikke sine løfter.

Skulde en sammenligne det med noget vilde jeg sammenligne det med en reise. En går ombord i et skib, og der lover de oss at *vær* nu bare litt tålmodige så skal dere komme frem til et nytt og forgjettet land. Og så har vi seilet hele livsdagen igjennem. Jeg for min del har seilet tettpå seksti år, *men det nye land er ikke kommet*. Rundt i en evig ringdans der ute i tåke, en endeløs krig og kjælv om det nye land. Mine damer og herrer, kan nogen se at det er kommet? Tomme løfter og fagre ord, evig ofring men intet resultat. Blev kapitalismen avskaffet? Nei, den blev organisert til en statskapitalistisk utbytning som vi aldri har sett makin til. Krig og militærvesen skulde avskaffes. Er det nogen som har sett noget til det? Hvor blev der av alle de som gikk rundt med »det knekkede gevær« og kaldte sig pacifister? Blev der noget igjen av det? Tomme ord og løfter, et stort folkeeventyr det hele. Kan dere tenke dere en mer tragisk slutt på visen enn når Nygårdsvold sitter borte i London calling og sier: »Kamerat Håkon«. — Kamerat Håkon!! (Munterhet).

Vi har sett resultatene her hjemme i Norge, hele folket er snart på forsorgen eller på »offentlige bein«. *Og alle de oppgaver som skulde løses, de ligger der uløste.* Her har vi for eks. noget som heter brenselsmangel, folk engster sig for brenslet og mangler varme og lys til vinteren mens alle fossene våre forgjeves durer nedover fjellsidene. Kun ca. 5 pct. av våre vannfall er utbygget, men det er mere enn 50 år siden elektrisiteten blev opdaget. Hvorfor blev ikke fossene utbygget av socialdemokratiet? *Fordi socialdemokratiet hadde den samme Gud, Pluton, som alle de gamle kapitalistene hadde.* Dere husker kanskje fra det greske folke-

eventyr om Pluton, denne gud som gav rikdom og velstand. Også i vår tid blev Pluton gullkalven, pengemengden. Derfor kaller tyskerne kapitalistene for *plutokratene, fordi de dyrker gullet og pengene som guddom*. Og tyskerne har rett i denne benevnelsen, den er forferdelig god og rammende. Dessverre er det overveiende flertall av norske menn og kvinner, som tror om sig selv at de er moderne mennesker og kristne mennesker ennu så primitive at de dyrker Pluton. De lever i dette folkeeventyret til Nygårdsvold: »*Det er pengene som regjerer verden*«. En svartere religion kan ikke tenkes, mine damer og herrer. Men folk lever videre og dørper og konfirmerer sine barn i den tro at når de setter pengene i banken så yngler de, så kan de leve av pengene. Pengene har makten, og pengene regjerer verden, pengene lyksaliggjør og pengene skaper velstand og rikdom.

Det er den sorteste religion som et folk kan synke ned i, troen på gullet som Pluton. Vi har sett socialdemokratiet den ene dag bevilge penger til rasjonelt landbruk, den næste dag settes der skuddpremier på grisunger fordi der blir for meget flesk!! Vi har sett endeløse eksempler på denne tragedie og komedie som er skapt av og ved de mennesker som dyrker gullkalven, til tross for alle advarsler, til tross for jødenes historie, Romerrikets og Spanias historie, til tross for alle kulturrikers historier. Man ser ennu dansen om gullkalven, og dette fortsetter vi med i det tyvende århundre som om ingenting var hendt og som vi ingenting forstod. Ennu idag sier våre livsfjerne kirketroende: *Hvis ikke England og gamle hedenske system seirer over Tyskland, hvis ikke vår Pluton vinner* og tyskerne taper så tror vi ikke lenger på Gud! — Jeg har gjentatte ganger møtt folk som åpenlyst har resonneret slik. Ja, dette viser hvad slags Gud de har, og det viser hva det er for en gud de dyrker. Pluton var alt det godes giver, og det er ennu den samme avgud som socialdemokratene tilber. Vi så bomullslaster bli brent, maislaster gummiplantasjene og appelsinplantasjene bli rasert og kaffen og fisken bli ødelagt. Vi oplevet de utroligste og utenkeligste ofringer av all jordens materielle velstand, fordi hele verden dyrket fantasiguden, pengene, som den skapende, livsgivende og lykkebringende. *Dette var socialismens århundre.*

Også i vårt land hadde den tekniske utvikling skapt den store materielle overflod, uten at våre plutondyrkere kunde oppfatte situasjonen. Her var overflod av smør og flesk, av fisk og tremasse

m. m. >— Men allikevel skulde vi være med i blokaden av SO millioner forbrukere. Vi skulde delta i handelskrigen, men være »*nøytrale*« i våbenkrigen. Tankeløsheten og fåpeligheten var uten grenser. Vil dere ha hele den norske utenrikspolitikk i et nøtteskall så la mig si det slik: »Eg e ein sau. Eg hev for mykkje ull. Å, kom og kløpp meg. Å, å, ,kva ska eg gjera?« (Sterk applaus). Og da det så endelig kom nogen og »kløppet« denne sauken, så rømte den til London og sier: »Å nei, å nei, sjå kor dei hev kløppa meg, å nei, å nei, kor dei fer åt med ulla mi, kom å hjølp meg.« (Munterhet). Jeg tør påstå at det var en *barnehave* hele den nygårdsvoldske og kohtske utenrikspolitikken. Det er ikke noget å be Gud om å få igjen, mine damer og herrer. Den norske utenrikspolitikken og alt som hendte med vår regjering, vårt kongehus og styremenn etter 9. april er en komedie og tragedie i stor stil. Det kan i sannhet gi stoff i massevis til en masse morsomme aftener på Den Nationale Scene, men det egner sig ikke mere som norsk politikk. — Jeg undres om ikke våre landsmenn over i London nu er begynt å se sig selv?

Vi har altså i alle disse årene sett en endeløs destruksjon, tilintetgjørelse av menneskenes realverdier, innskrenkning av arbeide og produksjon og en død hånd lagt over alt næringsliv, alt sammen til Gud Plutons pris fordi våre statsmenn var hedninger. Og derfor har jeg fremholdt overfor mine venner blandt tyskerne: *Gid dere vilde ta op ref or masj anens idé sammen med revolusjonens*. Vær klar over, sier jeg, at Martin Luther måtte gi en lillefinger til plutokratene — dengang fyrstene — for å klare å få makt nok til å slå paven. Og hvad var resultatet? *Gjennem fire hundre år blev lutherkirken lydig leietjener under mammon, under socialistenes Pluton.* Derfor trenges der en reformasjon side om side med revolusjonen, og vi får håpe det kommer.

Vi så med andre ord i hele det livet vi har levet hvorledes den økonomiske krig har tilspisset sig, hvorledes panservogner blev en forlengelse av panserskapene med pengene i, hvorledes kulesprøiter og maskingevær blev fortsettelse og forlengelse av regnemaskinen og skrivemaskinene nede i bankene. Den vebnede krig er ingen ting annet enn en forlengelse av handelskrigen. Og endelig så vi den økonomiske *kortslutning* i 1914—1918, vi så den økonomiske *selvantennelse* som verden da blev utsatt for. Men menneskeheden er i sannhet sen og treg i opfatningen — for ennu Mag synes våre statsmenn intet å opfatte av det hele.

De som har fulgt med i disse årene kjenner til hvordan vi alle blev skuffet over krigen. Vi håpet at når krigen sluttet så skulle der skje en forandring. Fire års kanontorden, 10 millioner døde og 15 millioner sårede, det syntes vi kunde være nok på Plutons alter, og vi trodde at nu vilde presteskabet bøie sine knær og bekjenne sine synder. Men det blev bare munnsvær. Vi trodde etter verdenskrigen at nu vilde bankchefene og bankdirektørene og de konservative borgere og radikale arbeidere slutte sig sammen og få *en slutt på denne livsfortærende handelskrig*. Dere husker bergenseren Jonas Boyes dikt:

»Hvor stort der ofres, større skal der
vinnes, — det er den lyse lov som livet
rummer — —.«

Men blev der vunnet noget, mine damer og herrer, av den forrige verdenskrig? Vi trodde at den forrige verdenskrig skulle skape trang, tilbøielighet og tendens hos massen for nyorientering, at alle skulle forstå at krigen 1914—1918 det var et uomstøtelig bevis for at det gamle system var uholdbart, var meningsløsheten satt i system. Men hvad blev svaret på vår nyorientering. Om jeg i en eneste sats skal si det svaret som jeg har fått fra 1914 og til nu, da er det: *Du har rett, men det kan ikke gjennemføres.* — Menneskene vil ikke sannheten, menneskene tror ikke på sannheten, menneskene tror på vold og makt, og det kan ikke nytte å gjennemføre nogen ting ved sann oplysning. —■ Og det viste sig at de mennesker som sa dette de fikk rett. Den organiserte dumhet hadde makten. Den organiserte dumhet blev autorisert. *Det er dette som koster lidelser, savn og menneskeblod.*

Hvad hendte det så egentlig efter den forrige verdenskrig? Kan dere huske hvordan myndighetene skrek op om at kronen var blitt »unormal«, finansene og kronen måtte »saneres«, vår -normale* krone måtte gjøres »normal«. Jeg foreslo som et analogt eksempel: Tenk om det samme hendte med metermålet vårt! Folk fant det morsomt, men ikke noget videre utover det. Jeg sa, sett at meteren krøp ned i 60 cm og dere måtte gå naken til meteren blev normal? (Munterhet).

Alt som hendte fra 1918 og til nu kan vi sammenfatte derhen at man sa: Restaurer det gamle, stabiliser det gamle. Mere stemning i kirkene og større andakt og mere lidenskap og avgudsdyrkelse. Saner finansene. Vi selv er i orden, men det er kronen som er blitt gal. Våre myndigheter er helt normale og vi kan stole på våre statsmenn og akademikere. Men våre penger er blitt util-

regnelige og lunefulle. Den tanke at det var oss selv som var gale, at hele verden gjennomgikk en *mentalitetskrise*, at det var autorisert vanvidd som styrte samfundet, den tanke kunde ikke gjennemføres, den var altfor sårende og fornærmelig som all sannhet.

»Aftenposten« skrev for et par dager siden: »*Intet kan mere bli som det var, hvordan utviklingen så enn måtte komme til å arte sig. Og før en forstår den nyorientering som nu er en bydende nødvendighet desto bedre for oss alle.* Å møte op med tidligere tiders mål og meninger idag kan bare bidra til å forspille de muligheter vi ennå har tilbake til å bestemme over vår egen fremtid. Men disse muligheter må utnyttes. Og jo lettere vi kan samle oss om de handlinger som nu er nødvendige, desto sterkere vil vårt styre bli.« Tenk om »Aftenposten« hadde skrevet dette om nyorienteringen i 1918, mine damer og herrer? *At det er vi og våre ledere som må saneres*, at det er hele vårt åndsliv som må stabiliseres og at det var et fantastisk eventyr dette med »finanskrisen« og »unormale penger«? Tenk om *det* hadde vært skrevet for 22 år siden, slik som vi vilde ha det, så var vi spart for meget i de 22 år som er gått, og så hadde vi hatt vårt åndelige forsvar i orden. Nu ligger det åndelige forsvar i landet i kaos.

Istedentfor at hele verden med England i spissen i 1918 skulle erkjenne sin verdenssynd og endeløse skyld og feiltagelser, organiserte man et folkeforbund for å hele verden med organisasjon og vold skulle omgå og fortie sannheten og bygge videre på den av alle kirkessamfund velsignede moderne Pluton.

Den store krig 1914—1918 forløp altså uten at man så de ringeste tegn til bot og bedring. — De store og forferdelige ofre til tross så *skjedde der intet*. Verden gikk tilbake i de gamle folder. En kunde si som det heter på tysk: »Gegen de Dummheit kamp f en die Gotter vergebens«. Når folk idag spør mig om jeg nu tror at nyorienteringen denne gang når frem, så svarer jeg: Om tyve— tredve år, men neppe før. Jeg tror denne generasjon jeg selv tilhører *er for dum til å begripe hvad det er som skjer på jorden idag*. Bare hør på London calling, så har dere nok. (Sterk applaus). Vi talte forgjeves i 7 år i Stortinget og ble nedvotert med 149 mot 1 stemme. Vi henvendte oss utallige ganger til alle avisene og redaktørene og ansvarlige menn i pressen, men fullstendig forgjeves. Vi henvendte oss til Norsk Rikskringkasting for å prøve nyorienteringen der. Det var umulig. Det såkalte »humane« og »liberale« demokrati vilde ha sin censur og kontroll. *Det var bare*

hykleri og falskneri hele det gamle socialdemokrati. Bøndene, arbeiderne og borgerne stod sammen i Stortinget og sa: *makt skal være rett.* Selv Mowinckel fra Bergen som reiste rundt og holdt foredrag for »humanisme« holdt på det prinsipp at flertallet hadde rett til å øve vold mot et mindretall, *stikk imot rikets grunnlov.* Det var altså nordmennene selv som brøt med grunnlovens prinsipper, humanismens og liberalismens prinsipper, det er ikke tyskerne som først er kommet og avskaffet grunnloven. Det besørget vi selv. Koht gjør sig latterlig når han nu er flyttet til London og derfra ber oss kjempe tappert for Eidsvoldsverket!! Både fana-bøndene og mange andre kan bevidne at de norske plutokrater avskaffet grunnloven av 1814. Ingen kan tjene to herre, Gud og mammon.

Vi i Samfundspartiet bøier oss, vi har resignert i denne bevegelse jeg tilhørte. Vi har bøiet oss og vært lojal mot det avgjørende store flertall i Norge, bøndene, arbeiderne og borgerne som alle hevdet det prinsipp: *Makt skal være rett*, og enhver nyorientering frabedes. For den som har makten, han har retten, og da behøves det ingen nyorientering. At prinsippet er galt er en ting for sig, vi har bøiet oss for det. Og da statskupet blev gjennemført i 1939 hvorved vi ikke lengere fikk gå til valg, så var vår politiske saga ute. Jeg hadde heller ikke den fornødne tillid hos det norske folk, og har derfor nu nedlagt min politiske virksomhet. Vi som trodde på vår linje og ved valget 1936 ialt opnådde 45.109 mennesker vi har lojalt bøiet oss for voldsprinsippet. *Det måtte Romme, men det var ikke etter vårt ønske.* Vi har tilstrekkelig ofte og inntryggende varslet både folket, Stortinget, kirken, pressen og videnskapen. Alle som stod oss imot må nu være så ærlig at de erkjenner sitt eget ansvar for den vei utviklingen tok. Og hvis nogen spør hvor det blev av bladet vårt, så er svaret: »Samråndsliv tier, for begivenhetene taler«. Det kan være nok.

Mange engster sig og spør hvor meget Norge kommer å betale for verdensrevolusjonen. Hittil har vi sluppet billig etter mine begreper. Men så tankeløst og uforstående og uvillig som folk flest stiller sig, så er jeg bange for at det blir dyrt og langvarig, for det viser sig at menneskene er sådan skapt, at de heller vil dø mangedobbelts, hvis de hadde anledning til det, enn de vil ofre illusjonene og de falske idealer. Det var også den linje jeg fremholdt i min radiotale. Vi må se Guds finger i det som skjer, og derfor må vi være lojale og avventende og tålmodige overfor det

som skjer. Jeg vet at det koster også for dere, mine damer og herrer, å oppgi illusionene, men hvad må det ikke koste for social-demokratene og gamle konservative borgere å oppgi illusionen om Pluton, om »pengene som har makten« og »regjerer verden«. *Men det som skjer hver dag, det skal bevise at gullet taper.* Prestene og de skriftkloke blir alltid de siste som omvender sig til sannheten. De første blir de siste. Religiøst sukker er for mange mere kjært enn salt sannhet. Mange fromme norske dagdrømmere tror ennu på sin gamle regjering fordi de ikke ser dens absolutte tomhet og uvirkelige livsinnstilling. Disse vil sikkert bli forferdelig skuffet, for livet krever virkelighet og ikke fromme drømmerier. Andre går og håper på å få sitt kongehus igjen. Der er noget meget tragisk over alle disse forhåpningene. — Jeg tror nemlig at man vil bli meget skuffet.

Kanskje vil det være til hjelp for nogen å se litt dypere på spørsmålet om kongehuset. Jeg har endog nevnt det for mange år siden overfor kong Håkon personlig: Hvad er egentlig det norske folks kongsideal? *Det var Olav den Hellige som falt på Stiklestad for sin tro, og som var en stor mann fordi han knuste avgudene og fikk tidens barn mot sig fordi han forkynnte sannheten. Er det ganske sikkert at vår nuværende konge, som fikk rundt en million kroner om året for å tie stille, svarer han ganske noe til 'det ideale'?* Jeg mener, at vi må se på dette spørsmål med Guds øine. Er det bare hykleri og farisæisme at vårt folk fester for Hellig Olav? Eller mener folket noget sant og virkelig med sitt kongsideal og kongstanke? *Dette å rømme av landet med gullkassen er heller ikke det samme som å falle på Stiklestad for sin tro.* Det er noget bittert, noget tragisk over det, for det var sågne fromme, velmente folk vi hadde her hjemme i vårt kongehus. *Men livet* krever virkelighet, — og det kan ikke nyte å hykle overfor Gud, overfor virkeligheten. Kan det nyte at et folk hylder og fester for Olav den Helliges minne, og si, han var en stor mann som forkynnte sannheten og knuste avgudene, når de samme folk med alle midler stenger igjen for sannheten fordi man vilde ha sin avgudsdyrkelse i fred. Gud nåde den som kom og rørte ved det norske folks avguder. Da heller en million kroner for å tie stille (sterk applaus). Den rette kongstanke har bare den som føler sig født til verden for å vidne om sannheten. *Pornokrati betyr det stikk motsatte av sannhetens kongedømme.* Vi tviler heller ikke på at der er uendelig mange fromme mennesker borte i England som mener

det godt. Erkebispen av Canterbury har £ 20.000 årlig og meget annet for å holde kristendommens etikett lysende utenpå plutokratiet. England jaget hertugen av Windsor ut av landet, fordi denne kongesønn var liberal og frisinnet, men dessuaktet vil England innbille verden at man kjemper for frisinn, fremgang, liberalisme og demokrati. *Men England taper fordi dets offentlige ansikt er fariseismen og hykleriet satt i system.*

Jeg har allerede i mange år fremholdt at England spikret sin egen likkiste på Ottawa-konferansen. Der oppgav England sin »free trade« og gikk over til å tilspisse handelskrigen. England har glemt og forsømt det som i århundrer gav det sin plass i verden som en førende nasjon. Det er realitetene som teller og ikke de fromme ønsker. Livet er virkelighet og ikke fromme drømmebilleder. Det er vår tids avgudsdyrkelse krigen og revolusjonen gjelder og det er derfor der er revolusjon i verden. Her hjelper ikke fromme ceremonier og fromme fakter *for livet kommer og krever sitt av drømmeriets hånd.* England forsømte sin besøkelsestid i 22 år, fra 1918 til 1940. Det er nu et fait accompli, det kan ikke gjøres omigjen. Og Norge forsømte sin besøkelsestid i de samme 22 år. Det kan heller ikke gjøres omigjen.

Jeg undres om Hambro og alle de som rømte til utlandet, om de hadde vond samvittighet. De hadde iallfall satt døren på gløtt. Det skal ikke og kan ikke skjules det, at det var meningen det, å holde døren åpen mot vest, men engelskmennene kom for sent. Eller kanskje bare *simulerte* englanderne at de vilde hjelpe Norge? Det er en tragedie det hele. I praksis så vi hvorledes det forløp. Vi så hvorledes fariseismen, hele dette fordekte spill falt sammen, og vi så alle dem som skulle falle på Stiklestad for sin tro, rømme fra landet og flykte til England. *Og så tok de med sig gullkalven, for å demonstrere hvad og hvem de trodde på* (langvarig bifall). De av mine damer og herrer som ennå ikke ser det slik, forsøk å tenke Dem frem nogen år, det hele vil kanskje da fortone sig helt anderledes? *Forsøk å forstå det avguderi som lå til grunn for norsk politikk.* Det var ikke sann kristendom det vi hadde i landet. Og den kamp som er kjempet av mange av oss som er her idag og mange andre, denne kamp som er kjempet for å fremme sannhetens ånd, den var nokså frukteslös. Vi måtte forties hvor vi snudde oss hen av de som mente selv de var »liberale« og talefrihetens og tenkefrihetens voktere.« Hvor blev det av Bergens Tidende og Dagbladet i alle disse år, og dette socialdemokratiske

partiet vårt som skulde være så liberalt. *De stengte av og forstillet sig og fortjet sannheten på alle kanter.* Se den sannhet i øinene, for det var nemesis som innhentet dem alle.

Hør på våre landsmenn på den annen side av Nordsjøen. De står der og anstrenger sig til det ytterste for å skape panikk i Norge. »Nu må du kjøpe og hamstre, for nu faller kronen«, sier de. Nu vil de absolutt og for enhver pris ha inflasjon i Norge, for at det kan gå skitt med valutaen vår. Kan det være gode landsmenn som er våkne og voksne som står og taler slik? De samme politikere som for nogen år siden ropte og sa: spar — sett pengene i banken for at vi politiske trollmenn kan få låne pengene, de roper nu fra London hjem til oss: »Kjøp alt hvad de kan for pengene — for nu går den norske krone dundern i vold.« — De samme hedninger som rømte avsted med gullkassen roper nu til oss og sier: »*Der er ingen gulldekning for de norske sedler.*« — Det taler for sig selv. Visdommen rettferdigges i sannhet med sine barn. Og de som nu har evne til å skrive for scenen de må nu få gode konjunkturer, for nu er det godt stoff til nogen lystige folkekomedier og folketragedier. Har dere lagt merke til at regjeringen tok med sig dr. Ræstad. Han som er berømt for å kunne skrive ut store reiseregninger. *Han blev chef for Norges bank da regjeringen flyktet til London.* (Munterhet). Når komedien slik kommer midt oppi tragedien, blir komedien hundre procent.

Så var det dette med valutaen. Jeg tror ikke dere behøver å engste dere for valutaen, mine damer og herrer, jeg tror, at valutaen er i meget solidere hender enn den før var. Hvordan går det mon med den engelske valuta? Det skal vi ikke snakke om engang. »Wait and see«, som engelskmannen sier. Engelskmennene bruker foreløbig 57 millioner pund sterling om uken til krigen, så det er vel ikke så sikkert den plutokratiske økonomi tåler den påkjenning i lengden. Tenk om de engelske plutokrater hadde brukt 57 millioner pund sterling om uken i bare et halvt år for å avskaffe fattigdom og elendighet og uretten, tenk om de hadde gjort det? (Langvarig og kraftig bifall). Men *det var umulig å gjennemføre*. For plutokratene er det utopisk å gjøre det som var riktig. Derfor tror jeg nok at vi har lov å si, *der skjer ikke noget annet enn det som bør skje.* Se dypere på tingene, og la dem ikke villede av denne infantile London—calling. Forsøk å overhøre disse røstene fra den avgudsfulte verden og se med objektive øine. Forsøk å tenke dem 30—40 år fremover, og se så tilbake på det som

hendte i Norge den 9. april og utover, og det som hender hver dag, så kanskje dere forstår mig når jeg sier, at der kommer den dagen da hele verden vil være glad for denne revolusjonen. La oss ikke lytte til disse som vil skape panikk. Jeg tror ikke de menneskene som hamstrarer eller som spekulerer i situasjonen får nogen glede av det.

Vi har i sin tid sett vår regjering sende norsk stråfor til utlandet til dumpingpris. Vi har sett dem sende smør i massevis til fremmede til dumpingpris. Det vil derfor ikke være det minste underlig om livet straffet oss på den måte at der blev mangel både på for og smør. *Livet er rettferdig.* Herren holder ikke den uskyldig som tar hans navn forfengelig.

Jeg var engang nord i Finnmark og så statens dyrlæge og statens landbrukskonsulent slå ihjel dyrne til landsmenn som bodde der nord. Hvorfor? Jo, de hadde ikke stråfor. Da jeg kom sydover til Nord-Trøndelag så lå skutene der ute ved kysten og lastet prima kløver og timotei til fire øre kilogrammet. Avsted til England med foret, til ridehester og luksus. En skulde jo trodd at en reiste fra det ene landet til det annet når en kom fra Finnmark til Nord-Trøndelag, men det var altsammen Norge under norsk flagg! Ja, flagget var norsk, men religionen og pengetroen var importert, *og hele politikken var engelsk.*

Dette var socialdemokratiet eller socialismen som skulde gjøre oss lykkelige og som sendte mat og for til dumpingpris over Nordsjøen. Tror dere, mine damer og herrer, at man ustraffet kan omgå virkeligheten på denne måte?

Dere vet hvordan handelskrigen endte. Med eller mot vår vilje og med eller imot godtfolks vidende blev vi lurt, lokket, narret og truet inn i blokaden mot 80 millioner mellemeuropeere som skulde sultes ut. Vi *skulde* inn i blokaden så de andre skulde sulte. Om det nu skulde komme til å mangle dig og mig noget, så vil jeg for mitt vedkommende si som røveren på korset: *Vi lider kun for hvad vi har fortjent.* Det var den falske lønnsomhetslinje regjeringen dyrket. *Vår offisielle politikk og moral var falsk.* Derfor er det jeg sier: La oss bøie oss for Gud og bekjenne våre synder. Det er veien til frigjørelsen.

Det var også en annen røver på korset, som dere vet, som hånet Kristus og sa: Nu kan du komme og vise dig, nu får vi se hvad du duer til. Stig ned av korset og frels dig selv og oss. Jeg undres om jeg tar feil når jeg sier at der er mange mennesker

i vår tid som sier som denne røver. Nu henvender de sig til Kristus: Nu må du frelse verden, nu må du frelse dig selv og oss nu er der fare på ferde. — Jeg tror der er mange prester som ber denne bønnen uten å vite det: Frels dig selv og oss. Men sannheten, den blev uttalt av den annen røver: Vi lider kun for hvad vi ved våre gjerninger har fortjent.

Tenk over dette mine damer og herrer, om dere skulde få en vanskelig stund av og til, så kanskje vil dere si jeg hadde rett. Det gir trygghet og ro å. stå på virkelighetens grunn. Men la oss ikke glemme det, at også vårt land var med i blokaden til Mammons pris. La oss ikke glemme at *pornokratiet* (skjøgeveldet i åndens verden) er like farlig og ondartet som plutokratenes dyrkelse av gullet som guddom.

Jeg vet naturligvis at her også finnes dem blandt mine tilhørere som mistenker og mistyder mig og som mener å kunne opfatte min tale slik, at nu hoverer jeg, nu tar jeg revanche på alle mine politiske mostandere, for »nu har Brochmann fått så herlig rett i så meget«, men som god nordmann gråter det inne i mig når jeg tenker på det som måtte komme og er kommet. *Jeg trenger ingen revanche overfor nogen eller noget, jeg vil ikke se mine fienders blod, jeg hater ingen mennesker.* Jeg konstaterer bare at det riktige syn er selverkjennelsens syn. Det tragiske i vårt folk, det er det utilstrekkelige i oss og det bestod deri at socialdemokratene organiserte därskapen og dumheten og mente om sig selv at de var liberale og frisinnede. I virkeligheten stengte de av for enhver kritikk, omgikk sannheten, forstillet sig og fortjet det virkelige. Når man har gjort det i lengere tid, så kommer nemesis.

Det vil kanskje interessere bergenserne å høre at jeg engang talte med Christian Michelsen, det var enda ute på Festplassen der hans statue står idag, omkring 1919—1920 årene. Jeg bebreidet ham at han hadde forlatt Stortinget før Stortinget kunde stå på egne ben. Jeg sa til ham at så galt som det nu styres i norsk politikk, så risikerer vi at det ikke vil gå mange år før det norske folk vil si, at det kunde være det samme med hele 1905. — Det var hårde ord, sa Michelsen. Det har ikke med saken å gjøre om det er hårde ord, men det er virkeligheten, sa jeg. De måtte ha funnet Dem i å sitte på Stortinget, selvom det skulde være som *spyttebakke* for alle bøndene der inne. De måtte ha funnet Dem i å sitte der inne til De fikk det norske Storting til å begripe hvad et selvstyre vil si. Et selvstyre består ikke i fraser og avguds-

dyrkelse, men i realiteter og livets erkjennelse. Kanskje var Chr. Michelsen selv for meget av en plutokrat til at han kunde forhindre den falske lønnsomhetslinje som tok overhånd i vårt land og folk. Det institutt som han etterlot sig, viste sig i allfall å være *blottet for evne til sann liv ser kjennelse og til tro på nyorientering*. Utilstrekkeligheten blev det norske selvstyres skjebne.

Som det nu er kommet, så skal jeg gjerne finne mig i å være spyttebakke for alle dem som lar sitt raseri gå utover de landsmenn som ikke hylder den gamle politikk. *Hovedsaken er at sannheten blir sagt*. Jeg er overbevist om at det ikke varer lenge før også arbeiderne her hjemme, selv om de er aldri så konservative, skal komme til å erkjenne sine villfarelser og komme til å se illusjonene briste. Det gamle »socialdemokrati« var det mest forbenede og forstenede, det mest reaksjonære og konservative som kunde tenkes, det var selve kapitalismens faste borg. Tysklands politikk og Tysklands faste vilje om å avskaffe plutokratiet er det *radikale*. Tyskland har rett. Det har rett i sine formål.

En så stor verdensrevolusjon som denne som nu gjennemføres kan ikke fåes billigere, mine damer og herrer. Og vi har hittil fått den meget billig. Men den kan bli dyrere, og den kan *forkludres* og den kan *forpurres* på en slik måte så det går som etter den forrige krig, at intet positivt vinnes,

I så fall blir også denne krig bare forberedende veer i den store fødsel for en ny tid. Den forrige krigs ofre, smerte, savn og lidelser var forgjeves. Der kom intet nytt og levedyktig til verden. Tvertom..

Hvis Hitlers revolusjon skal lykkes, da må vi alle bidra vårt og se bort fra småting, .og samlet gå inn for det nye samfund — den nye tingenes orden. *»Socialismen« har ikke avskaffet kapitalismen*, den har tvertimot tilspisset handelskrigen å England som alle andre steder og gjort forholdene vanskeligere og mere og mere meningsløse. Derfor måtte det komme, slik som det kom. Forsøk å forstå dette, så vil du selv befries for meget ondt. Ti den *store vanskelighet for revolusjonen kommer fra din uvilje*. Det er dine affekter, det er dine private følelser som hindrer den. Resultatet av denne store krigen beror derfor på oss selv, på vår opfattelsesevne, på vår percepasjon. Det er din og min moralske støtte som trenges.

Du sier, det er hårde vilkår, du vil en annen vei, du er fremdeles pacifist, du har imot alt som heter voldsmidler og voldelig revolusjon? Jeg vet det. Jeg har fremdeles ikke forandret mine

idealer og mine metoder. *Men jeg er flyttet over i et nytt kontinent, i en ny tingenes tilstand.* Vi arbeider nu under ganske andre betingelser og livsbetingelser enn vi hadde før, mine damer og herrer, *men derfor behøver vi ikke å forandre våre idealer.* Vi må erkjenne at vår metode, vår pacifistiske metode ikke førte frem. Alle dem som bebreider mig, dem spør jeg: Er det jeg som har invitert fremmede til å kamme og lære oss? Husk på statskupet som blev gjort i 1939. Jeg varslet dengang straks at der ikke blev noget valg i 1940. Jeg var oppe i Stortingets korridorer, og varslet den ene tingmann etter den annen: Det blir intet valg i 1940 og Hambro fører dere alle bak lyset, sa jeg. De opfattet det som en fornærmelse, og det var dem som blev uvenner med mig av den grunn. *Valget i 1940 kom ikke!* Alle våre varsler var forgjeves, og Hambro rømte etter endt dagsverk. Hambros politikk gikk stadig tilbake ved alle valg, det blev stadig tomrum i rekkene, men Hambro kom allikevel igjen og dirigerte hele Stortinget for det.

Jeg er bange for at alle de som nu spytter på mig og dømmer mig, »retter baker for smed«. Jeg gjorde alt hvad jeg evnet for å hindre den norske riksledelse, kirke, skole, videnskap, presse og radio i å føre vårt folk ut på de gale veier. — *Det kunde ikke hindres.* Derfor måtte vårt folk opleve nettop dette. Derfor er nu det store spørsmål bare dette: *Skal alle ofre også denne gang være forgjeves? Skal den ene store verdenskrig avløse den annen uten at der skal skje nogen ting? Skal verden fortsette å være døv og blind?* Det beror på dig og mig. Norge og alle nordmenn og hele Norden bør samarbeide om å fullføre revolusjonen. La oss engang begripe at det ikke er en almindelig verdenskrig vi op lever, men en revolusjon, li dypeste forstand en revolusjon som angår alle nulevende mennesker. Det er ikke anledning til å være nøytrale og være utenfor. Vi må ta stilling for eller imot plutokratiet. Ned med plutokratiet, ned med klassekampen og frem med det hellige samfund. Bort med intriger, særinteresser og livsløgnen, frem med helheten, frem med sannheten. Vekk med de asociale partikamper og frem med en ensrettet samfunds følelse og samfundsvilje.

Hvorfor har folk så imot en ensrettet samfundstanke? Hvad er det for noget som er galt i det?

Når en husmor ordner alle møblene i et hyggelig hjem og gjør det lunt og koselig i stuen, alting står pent og ordnet på plass, så befinner en sig vel. Så finnes det barn som har lyst til å stille alting på hodet, som morer sig når de kan sette alle stolene

og sofaen på hodet. Det er ikke noget hyggelig det, det er barnslig, men ikke nogen morro nettop. Slik var »Bergens Tidende« og »Dagbladet«, indifferentismens hovedorganer: »Hvorfor skal det ene være riktig, og det annet galt,« sa de. *Hovedsaken er at ingen mener noget med alt og ingenting.* Det er det indifferente, det likegyldige, det kjønnsløse. Det er ikke nogen konstruktiv samfunds-idé, det er barnslig, men det er ikke brukbart.

Eller ta ekteskapet slik vi ser det i det daglige liv, hvad hjelper det at det er gutt og pike, hvad hjelper erotikk og hvad hjelper presteattest, hvad hjelper alt sammen hvis der ikke er et ensrettet syn, ensrettet tanke og følelse og vilje mellom de to. Hvorledes går det med ekteskapet der hvor der ikke er ensrettet plan? Naive sjeler innbiller sig at erotikken og presteattesten skal være nok til å binde menneskene sammen. Den dynamiske erotikk og det konvensjonelle press skal erstatte den kraft som ensrettet sinn og sjel representerer. — Men all erfaring viser at det motsatte er tilfelle. — Vi kan godt i det rent ytre og rent forbigående ha forskjellige meninger, men hvis mann og kvinne, far og mor ikke har ensrettet livsmål og ensrettet livssyn, så viser det sig at alle andre krefter og drifter kommer til kort. —• *Det er våre åndskrefter som er det allmektige og skjebnebestemmende.*

Men hvis ekteskapet således beror på den riktige form for ensrettede tanker, *hvor meget mere beror ikke da et levende, fritt, selvstendig og nasjonalt samfundsliv på det samme.* — Ethvert sant og levende fellesskap kan og må baseres på fellesskapet i sjælelig forstand. Det kan ikke være anderledes i et samfund. — Dette er ikke det samme som diktatur og tvang. Det er helt misforstått. Men det er likeså misforstått å tro at et samfund kan bestå på den måten at hvad som helst skal være like riktig, eller at enhver blir salig i sin tro og at religion er en privatsak. Om hele kongehuset og vårt Storting og Regering dyrker avgudene, og om hele statskirken og folkeskolen ophøier de døde pengesymboler til guddom for folket, da betyr det ingenting, ti religion, livstro, maktlære og livsanskuelse er rent uvesentlig og løgn og dikt er like gavnlig og like positivt som sannhet og virkelighetserkjennelse.

Er det et fornuftig menneske i nutiden som virkelig tror at et samfund kan bestå på slike premisser? Jeg tror det iallfall ikke. Og når det da ikke går an med saklighet og diskusjon og rolig overveielse å komme frem til en ensrettet livserkjennelse, ja, så kommer voldsmidlene og voldsmetodene av sig selv som destruktiv

nødvendighet. Slik går historien sin gang, ti når menneskene forkaster åndens hjelp og åndelig forsvar så kommer det militære. Det er ikke noget å gråte over, det har alltid vært slik. Det er en destruktiv nødvendighet.

Det var *min* illusjon, mine damer og herrer, at vi nordmenn var foran alle andre, vi skulde la lyset skinne. Vi norske, vi 2 ½ mill. norske vi skulde gi verden det gode eksempel. Vi var så demokratiske. Her var mindre klasseforskjell enn i noget annet land. Vi var så langt foran de andre, vi skulde foregå verden med det gode eksempel. Jeg skal innrømme det var hårdt å slippe den illusjonen, det var tungt å gi avkall på den, *for det var den som gav mig kraften gjennem mitt liv til å tro på at vi kunde gjøre noget her oppe i Norge*. Det er bittert men det er sant. Tyskerne er langt foran oss i social utvikling og i sociologisk kunnskap og videnskap. De er langt foran oss. I de senere år er der blomstret op en imponerende, dyptpløiende sociologisk litteratur som folk her hjemme aner lite eller intet om. Hele biblioteker er skrevet av det dyktige tyske folk. Vår egen videnskap og videnskapelige institusjoner snorksover. Det var altså en illusjon vi bygget på at vi skulde være foran andre. Jeg vil nu innstille min politiske virksomhet og gå i lære hos tyskerne. Jeg vil bruke mine siste livskrefter og leveår til å studere tysk sociologi og ta mine idealer og erfaringer med meg fra Norge. — Det er trist å tenke på at det kunde ha vært ganske anderledes.

Socialisten, mine damer og herrer, den må være nasjonal, før den blir internasjonal. Det er dette som er det eiendommelige ved den tyske socialismen at den er nasjonal først. Tyskerne gjør ikke fordring på at deres nasjonalsocialisme, som det heter, skal være en eksport- og importvare. Tvertimot, tyskerne er klar over at hvis socialismen skal være riktig så må den være nasjonal, den må vokse op innvendig fra i hvert enkelt folk, ut fra det enkelte folks utviklingstrin, og ut fra det enkelte folks karaktereindommerheter og behov. Tyskerne forsøker aldeles ikke å eksportere nasjonalsocialisme. Socialisten kunde ikke begynne i et *folkesamfund* hvor alle verdens forskjellige folk på alle utviklingstrin kom sammen og bygget et Babelstårn. *Kollektiv problemet eller socialismen må først løses nasjonalt i hvert enkelt land*. Og i samme grad, mine damer og herrer, som vi her hjemme i Norge forstår den ting at nu må socialismen gjennemføres på norsk nasjonalgrunn, i samme tempo og i samme utstrekning vil vi få det beste samarbeide

og de største muligheter for et nasjonalt selvstyre. I samme grad som vi forsømmer denne tid og krangler og splitter og misforstår og ikke evner å orientere oss i øieblikket, i samme grad får vi vanskeligheter. Det råd jeg derfor vil gi gamle og unge er, begynn å lese og studer tingene fra nytt av. Og til alle de som tror eller insinuerer at vi har oppgitt vår tro og våre idealer vil jeg bare ha sagt: *Jeg er flyttet over i et nytt kontinent.* Jeg arbeider under andre forhold. Jeg bøier mig for det faktum som foreligger, og for de metoder som nu anvendes av andre. De viste sig å være nødvendige på bakgrunn av vårt primitive utviklingstrin.

Konklusjonen av dette foredrag skulde være: La dig ikke rive op i øieblikket, men forsøk å se tingene i perspektiv. Vær glad fordi der ryddes op i tidens løgn og urettferdighet. Vær glad for at det som skjer vil befri dig for illusjonene. Vær lojal og erkjenn at du trenger å lære noget nytt. Hør ikke på de landsmenn eller andre som vil skape panikk eller opfordrer til hamstring og vanskeligheter på det økonomiske området. La hver dag ha nok med sin plage. Begynn å innrette dig som et socialt menneske, ikke som et gruppemenneske. Slutt med det asociale og la oss forsøke å samle hele Norden omkring Hitlers verdensrevolusjon. *Det er den moralske støtte fra hele Norden som trenges, om ikke denne store krig skal være forgjeves.* Og vi skal huske på at Skandinavias måte å resonnere på teller langt utover landegrensene. Hvorfor skal vi være så sene i opfatningen at vi hindrer og stanser og vanskeliggjør denne revolusjon som vi hittil har fått så billig? Der kommer store ting utav det. For din egen skyld, for dine barns skyld, for hele det norske folkesamfunds skyld, slutt op om denne revolusjon. Støtt den moralsk, orienter dig fra nytt og forstå at du lever i en nyskapelsens tid.

Takk for opmerksomheten.

(Kraftig applaus).

*

P.S.

Hvorfor er det ennå mange som med sin beste vilje ikke kan »forstå« eller »akseptere« det foredrag som foran er gjengitt? Fordi vedkommende ennå ikke oppfatter eller erkjenner de veldige selvvirksomme krefter som behersker menneskenes og især samfundenes skjebne, og utviklingens gang.

Jeg kaller en sådan erkjennelse for en »firedimensjonal« livsanskuelse, fordi den er sig bevisst at disse krefter finnes og gir sig til kjenne som helt rasjonelle og virkelig erkjennbare og allmektige krefter.

— Det religiøse menneske kaller disse dynamisk allmektige krefter for henholdsvis Gud eller Satan. Det *banale* menneske benekter at de eksisterer og kan erkjennes hvorfor hele den banale logikk er *indeterministisk og irrasjonell*. Det banale menneske er ennu i stort flertall i verden. Åndslivets krefter betraktes som mystikk. Derfor »forstår« selvsagt ikke det banale menneske det som p. t. skjer i verden og er følgelig »ikke enig« i hvad jeg fremholder i mine foredrag og skrifter.

Til alle dem som har tillid til mig, fordi de har fulgt mig og erkjent at jeg så riktig, men som allikevel ofte underer sig over hvorledes jeg kan være så sikker i mine påstander, skal jeg bare tilføie at når man kjenner *livskreftenes årsakssammenheng og er sig livslovene bevisst*, så er det selvfølgelig nokså liketil i de fleste situasjoner og hendelser å se tingenes forløp. Det er en gave som man får og et stort fortrin fremfor ens medmennesker, når en først gir sig helt hen — på nåde og unåde — uten avkorting til sannheten, fordi man intet annet ønsker enn å lære den å kjenne selvom den er aldri så »forferdelig«. Søk visdom og sannhet over alle ting og over alt politisk og religiøst drømmeliv, så vil du opleve at sannheten frigjør. — Livet er rasjonelt — åndslivet især. Dette fatter ikke det banale menneske.

Enhver som tenker magisk og irrasjonelt eller indeterministisk forstår meget sjeldent aldri det som skjer og han tenker sig sikkert at det er et viljesanliggende fra min side å stille mig som jeg gjør eller at jeg lar mig bevege av opportune eller spekulitative motiver. »Du albuer dig frem«, var det en som sa!

Sannheten er denne at livet dirigeres av uomstøtelige lover. Ti like sikkert som en vannmasse bryter sig den vei i landskapet som volder minst motstand, like sikkert vinner de krefter som er sannheten nærmest, over de krefter som bevisst eller ubevisst står sannheten imot og som tjener illusjoner.

Uten mitt kjennskap til denne livets hellige lov og orden hverken vilde eller kunde jeg med så stor sikkerhet i alle disse år ha forutsagt Norges skjebne og med så urokkelig sikkerhet kundestå alene i kampen mot den autoriserte dårskap og dumhet. jeg har intet av mig selv. *Subjektivt hjernespinn fører aldri frem.*

Jeg har anledning i denne tid til å iaktta mange av mine

landsmenn som har det forferdelig ondt. Å leve i mørke og bygge på illusjoner er uhyre smertefullt. Jeg ser særlig at mine »motstandere« i dagspressen, i statskirken, i videnskapen og kunsten har det ondt, og ynkes over dem. *For hjelpe dem kan jeg ikke.* Jeg har i et langt liv forsøkt å rope på dem, lokke på dem og skjenne på dem. Som god nordmann og landsmann har jeg ofte strukket mig meget langt for å nå dem, men de kom ikke. Fordommer, selvoptatthet, forut forskruede forestillinger og forhåndsavgjørelser holdt dem borte. De tok sine standpunkter med sine følelser og affekter uten å undersøke de ting, mennesker og forhold som vi drøfter. Plutokratiet gjorde dem tidlig til »hetærer«, idet de lot sig kjøpe av »pengemakten«. Mange lot sig skremme av eksistensfrykten o. s. v. Jeg dømmer ingen av mine motstandere, men jeg beklager for deres egen skyld og for Norges skyld deres uhyre store treghet og ulyst til sannhet.

Jeg hoverer ikke over nogen. Og jeg unner dem alle nye 20—30—40 år til å vokse videre og til å utvikle sin skrøpelige tenkning. Det er bare synd at jeg ikke kan få være med og leve her i landet når det norske folk våkner. — Det var kjedsommelig og trettende å omgåes så mange sovende og høre så mange som snakket i søvne. — Hvis nogen siden skulde savne mig — så les mitt blad »Samfundsliv«.

Mitt politiske nederlag og konsekvensene derav. En redegjørelse.

Fra mange hold er jeg i denne tid blitt takket for min radiotale av 14. juli, men fra nogen få spredte hold har jeg mottatt kritikk og tildels meget grove beskyldninger, blandt annet fordi jeg skulde ha »Forrådt mine tidligere idealer og retningslinjer«!!

Jeg vil derfor som et felles svar på alle sådanne henvendelser — en gang for alle få lov å fremkomme med følgende redegjørelse.

Som enhver forstår falt mine planer og forhåpninger i grus den 9. april i år. Og som mine venner vet gikk mine planer i korthet ut på å vise at vi norske skulde være pionerer i sociologisk nyorientering, og bli den første nasjon i verden som evnet å løse kollektivismens problem og etablere det nye moderne samfund som skulde virke som det gode eksempel for hele verden. — Vi skulde erkjenne den gamle socialismes totale bankerott, fordi den bygget på en rekke uvirkelige og usanne hypoteser og skape en *norsk nasjonal socialisme uavhengig av alle stormakter*, bygget op på norsk åndsliv, norske karaktereiendommeligheter og på norsk følelsesliv.

Vi skulde bli det lykkelige folk som først detroniserte gullet og demonstrerte den riktige kristne kollektivisme, »det hellige samfund« til et forbillede for andre. Vi skulde levere beviset for at menneskene ville det sanne, gode og riktige for sin egen skyld, når de bare fikk sannheten å vite og lært livets orden og lovmessighet å kjenne. Guds rike beror på 100 pct. sann livsorientering.

Denne plan blev gjennem ca. 30 år systematisk nedvotert i den norske presse, radio, kirke og Storting. — *Nyorientering og oplysning trengtes ikke.* Makt skulde være rett og den eller de som fikk makten skulde bruke den overfor ethvert mindretall. —■ Verden skulde og måtte styres av penger og enhver tale om åndsmakt eller

troen på nyorientering som et hensiktsmessig og tilstrekkelig middel var »tungetaleri« og hadde ingen praktisk betydning i norsk politikk. — Troen på pengemakt, organisasjonsmakt, statsmakt og våbenmakt var eller skulde være folkets religion eller sanne maktlære og troen på åndsmakten som den allmektige blev iallfall *forkastet så totalt at denne tro neppe mere blir aktuell i Norge i vår levetid.*

Når jeg bruker uttrykket »totalt forkastet« tenker jeg mindre på de 45.000 stemmer, som vår plan opnådde ved siste valg, men på *hele det folkeveiledningsapparat og hele den offentlige mening og praksis som avskaffet Norges grunnlov av 1814 og innførte terror mot norske bønder, arbeidere og fiskere og borgere i Norge under norsk flagg.* Jeg tenker også på den almindelige manns og kvinnes innstilling til begrepene organisasjon, flertallsterror, statsmakt, pengemakt o. s. v. Jeg tenker på den vilje til *vold og makt*, tvang og lydighet som arbeiderpartiet hadde innført og innspisket i den norske folkesjel og som store og små bønder godtok som den riktige. *Makt skulde være rett.* Jfr. Melkecentralen som eksempel. Den som hadde makten skulde følgelig ha rett til å bruke den. »Det er flertallet som skriver lovene her i landet«, sa Johan Ludvig Mowinckel til mig engang da jeg bebreidet ham at han kalte det for humanisme og liberalisme, demokrati og folkefrihet at et flertall øvet terror mot et mindretall. — Det falt ikke denne Mowinckel inn at et humanistisk og liberalt flertall måtte begrense sin lovgivningsmakt og herskesyke til å gjøre sig gjeldende *innenfor grunnlovens, demokratiets og humanismens grenser.*

Når jeg derfor bruker uttrykket »totalt forkastet« så sikter jeg altså til den folkeånd i tiden som behersket hele Norges folk. Dessverre lever de fleste nordmenn i den falske forestilling at de er »liberale«, »frisinnede«, »humane«, »demokratiske« o. s. v. Mowinckel og venstre representerer i så måte bare den *ekstreme fariseisme*, forsåvidt som alle de andre partier i sitt hjerte og i sin sociale praksis egentlig er terrorister. Fra avholdsfolk og sprog-nazister til Bondepartiet og Tranmål, fra høire og til »Nasjonal samling« var der bare en linje: Makt skulde være rett. Menneskene var onde, og derfor kunde de bare bli bedre ved tukt, straff og vold.

Overfor denne tidsånd, overfor denne forfalskede humanisme og overfor dette særlig av venstre og arbeiderpartiet forfuskede, tilsløede og forkrøblede demokrati, var intet mere å stille op. *Det*

norske folk valgte både innenfor Stortingets vegger med. 149 stemmer mot 1, og utenfor Stortinget med avgjørende majoritet å forkaste den positive pasifistiske og kristne metode, gjennem oplysning og overbevisning frivillig og selvvirksomt å samle og ensrette det norske folk på den rette vei. — Troen på ordet som den allmektige Gud var ikke mer. Heller ikke troen på Guds ånd i mennesket. Vår statskirke dyrket djevelen som er det forfalskede og formørkede åndsliv og samfundsliv. Vår røst blev altså en røst som ropte i en åndelig ørken, som var skapt av en kirke og av en videnskap som var og ennå er *like uvidende om det hellige samfund, og om den levende åndelige dynamikk og om livslovene* som fortidens magikere og trollmenn og offentlige eventyrdiktere var uvidende om astronomi, elektrisitet og eterbølger. Vår tids social-økonomer, plutokratene og deres leide presteskap forholder sig til sannheten om de firedimensjonale livskrefter i samfundslivet som paven i middelalderen forholdt sig til geografi og astronomi, eller som våre forfedre forholdt sig til fossekraften når de diktet sine eventyr om huldre og troll, fordi de ennå ikke kjente fossens levende dynamikk. Imot denne autoriserte, stokk konservative og stivnede uvidenhet måtte vi tape alle vi som kjempet kampen for åndens seir over kjødets religiøse lidenskaper og politiske laster. — *Men vårt totale nederlag bringer sannhetens saks seir i fremtiden.*

Kirkens lære om den onde vilje, var den altbeherskende i Norge og evangeliets lære om Gud som ånd og om det hellige samfund som en levende selvvirksom virkelighet blev derfor forkastet av kirkens religiøse fornekelse. Når jeg lærte at gudsriket for lengst var kommet til verden og skulde virkeliggjøres her på jorden, gjennem høiere bevissthetsgrader, så forsikret kirkens menn at dette var vranglære, mens man samtidig godtok som sann kristendom plutokratiets og det åndelige pornokratis avgudsdyrkelse likeoverfor pengene, den falske pengeteknikk og de gamle klassiske folkefeller.

Likeoverfor kirkens synd mot sannhetens ånd, var der intet mere å stille op og dommen over plutokratiet og pornokratiet måtte derfor komme. Det såkalte norske »demokrati«, saboterte enhver ny livsorientering og enhver nasjonal eller ikke nasjonal nyorientering. Partipressen gjennemførte den systematiske bakvaskelse av enhver *norsk orientert socialism* og den norske riksringkasting og hele folkeveiledningen sørget omhyggelig for å holde ethvert

tilløp til sannhet ute, mens man hyklet »demokrati«, »humanisme« og »liberalisme«. Lysslukkerne var i stort flertall, men regnet sig selv som liberale og tolerante. Stortinget øvet terror overfor folket, men under skinn og navn av »humanisme« og »kristendom« og forkastet enstemmig alle mine og andres forsøk på nasjonal norsk nyorientering. Vår aller siste chance i 1939 blev forpurret av Carl Joachim Hambro ved at han gjennemførte et statskup således at vi, som ved forrige valg gikk frem med ca. 150 pct. ikke oftere kom til valg. Alle våre advarsler i Stortinget virket som vann på en gåseflok.

Efterat særlig venstre og arbeiderpartiet hadde omdannet Stortinget eller riksforeningen til en politisk barnehave og hvad ennå verre var, til en børs for alle slags *asociale gruppeinteresser* og særinteresser, blev også kvaliteten av stortingsmenn etterhånden så sterkt forringet at man likefrem måtte arbeide sig selv nedover for å kunne delta i det såkalte riksstyre. Det blev for fristende for menn med herr Hambros og herr Mowinckels karakter og evner å rendyrke folkets laster og lidenskaper i Stortinget. *Forstillelse* mellem voksne menn blev i Stortinget regnet for en ypperlig og verdig egenskap som var forenlig med et folks ære og nasjonale selvstendighet. Men livet og virkeligheten vilde det *heldigvis* anderledes. *Derfor måtte den 9. april komme, og derfor kan tyskernes invasjon i Norge bli vårt folk til velsignelse.* Vår siste chance som nasjon og folk beror på at vi innser dette.

I denne tid holder livet dom over lisvløgner, over forstillelse og over det store åndelige skjøgevelde i stat og kirke, der menn selger sin sjel for å opnå pengedyrkernes gunst. »Alt dette kan du få herr pastor, herr redaktør, herr lærer, herr stortingsmann, hvis du vil falle ned og tilbe mig,« sier plutokratene.

Vårt folks åndelige, moralske og videnskapelige motstandskraft var brutt sammen. — Alle ord og begreper var misbrukt og den ene nordmann forstod ikke mere den annen. Begrepsforvirring, eller sprogforvirring var blitt som den alltid blir og må bli, når et folk bygger Babels tårn. Og plutokratenes pengepolitikk er intet annet enn fantasibyggverk som skal føre folket til himmels og lykksaliggjøre det.

Jeg vet nok at jeg kunde ha utrettet meget mere, og at alt mitt arbeide led av de mange begrensninger som alltid gjør sig gjeldende, når et enkelt individ skal ta kampen opp imot massen og autoritetene. Men jeg trøster mig med at så uendelig små og

store menn i historien har lidt samme skjebne når de så sitt folks avgudsdyrkelse og reiste kamp imot det. *Vi måtte tape, fordi tidsånden alltid er sterkere enn den enkelte som reiser sig imot den.*

Mange norske pacifister mente at veien frem bestod i militærnektelse, sabotasje og lignende. Vi på vår side hevdet at slike midler var unyttige *såfremt ikke folkets åndelige forsvar blev reist samtidig.*

Det var nødvendig å være våkne, følge med tiden, opfatte (percipere) utviklingen, og holde sine lamper således brennende at man alltid var beredt, og på høide med tiden. *Men heller ikke de nordiske pacifister vilde gå inn for nyorienteringen.* Man trodde at man kunde undgå krig i en pengestyrt verden, og man fortsatte uforstyrret å tjene to herrer. Man trodde på fred som et spørsmål om vilje, men organiserte samtidig et ubevisst og ufrivillig helvete.

Andre forlot vår bevegelse og lot sig fange inn av Oxford-bevegelsen, hvis politiske fiskegarn bestod deri at man ville gi privatmennesket skylden for den organiserte og autoriserte synd og forbrydelse. På denne måte og på mange andre måter lyktes det uavslatelig å prolongere de store livsløgner og samfundsløgner, inntil opgjørets store dag endelig kom.

I årenes løp gikk mange trett og mistet troen på at våre midler og metoder førte frem. »Vårt program var riktig nok. Det kunde bare ikke gjennemføres«, sa man. — Dette viste sig dessverre å være riktig forsåvidt som folk flest er autoritetstroende, og forsåvidt som ingen kan omvende presteskapet, bispen, bank-chefen eller de andre avgudsdyrkerne. *Vi måtte være tålmodige og vente på at utviklingen selv utførte det som lå oss på hjertet.* Det var ikke vi som skulde dømme de falske veiledere i vårt land. Det var livet og skapelsen selv som skulde gjøre det. - - *Hvorfor knurrer da våre venner fordi det gjennemføres som vi ikke selv maktet å gjennemføre?* Eller hvad rimelighet kan der være i å bebreide oss for at folket og dets ledere valgte nettop den motsatte vei av den vi vilde. Vi vilde i sannhet en annen vei enn den som førte til den nye verdenskrigen, og til fremmede nasjoners troppe-invasjon i Norge. Bebreid da heller dig selv at du for din egen del ikke gjorde mere for nyorienteringens sak eller bebreid alle de norske statsmenn og partiledere som forrådte rikets grunnlov, som sviktet det åndelige og moralske forsvar og praktiserte tvang, terror og vold stikk imot alle grunnlovens prinsipper for frihet og nasjonalt selvstyre.

Flere av mine dyktigste venner gikk i årenes løp trett, og der var ennu dem som falt oss i ryggen, og dermed forsinket den nasjonale og sociale nyorientering i sinnene.

Enkelte heftet sig særlig ved min person og kunde ikke fortsette samarbeidet fordi de ikke fikk mig slik som de vilde at jeg skulde være. Vi må derfor, sannheten tro, si som røveren på korset: *Vi lider alle sammen kun for hvad vi har fortjent. Vi strakk ikke til. I den endelige totale resultant kom vi alle sammen tilkort.*

I det nye Europa som allerede delvis foreligger og som daglig er under dannelse, vil jeg etter beste evne ta de idealer og det nyorienteringslys med mig som vi søkte å samle oss om i samfundspartiet. Under de nye forhold og vilkår bør vi stille oss helt lovart, fordi vi ser Guds styrelse i det som skjer. Det blir andre arbeidsforhold og andre livsvilkår enn vi var vant til, men vi skal ikke gå trett eller tape motet fordi om vi tapte, eller fordi om våre landsmenn har handlet uformuftig, eller fordi om ikke alt gikk etter vårt hode. Guds vilje er alltid klokere enn menneskenes.

Vi trenger ingen revanche hverken på våre medmennesker eller på vår livsskjebne og tørster ikke etter hevn. Vi vil ikke se våre motstanderes blod og hører ikke med i den kø, som nu vil ha embeder og offentlig forpleining. *Vårt folks fremtid og livsvilkår beror på vårt folks egen evne til nyorientering.* Vi plikter derfor alle å tenke noe over tingene og å søke å forstå det som skjer og å gjøre vårt beste hver for oss for å skape den samling, den målbevissthet og det levende *fellesskap* hvorav vår nasjonale og individuelle frihet og fremtid avhenger.

Hadde jeg eiet det norske folks tillit, ville jeg med glede gått i spissen og forsøkt å etablere et godt samarbeide med Tyskland på grunnlag av et norsk nasjonalt fellesskap. Men dels har jeg ikke denne tillit, og dels frykter jeg opriktig for at den nulevende generasjon av nordmenn er for trege i opfatningen og for selvgode i sin slumrende og drømmende tilstand til at vårt folk foreløbig kan løse de oppgaver og tilfredsstille die krav som utviklingen krever. *Jeg kan derfor ikke utrette noget som aktiv politiker.* Men ingen må derfor tro at jeg vil svikte mitt kall som forsker, som social teoretiker, forfatter og taler. Alt hvad jeg kan gjøre i det stille for mitt fedrelands vel, vil jeg gjøre selv om det blir aldri så lite. Det blir også din plikt å gjøre ditt beste.

Det var dessverre en illusjon dette at vi norske var foran andre folk og nasjoner i social nyorientering. En rent foreløbig

oversikt over tysk videnskap viser at *samtlige de aktuelle emner som vi har drøftet i Samfundspartiet, like fra pengeteknikk og folkepsykologi til sjelelære, samfunds- lære, filosofi og religionspsykologi i tysk litteratur er langt grundigere og utførligere utredet enn kos oss.*

Om Chr. Michelsens Institutt og om universitetet i Oslo nu kommer til å våkne og gni sig i øinene og studere social nyorientering vet jeg ikke. Jeg kan med sorg bare konstatere at våre norske videnskapsmenn, likesom hele det norske riksstyre først og fremst, har forsømt sin besøkelsestid. De høie herrer lærte intet av den forrige krig. *Kanonene brølte forgjeves i 4 år uten å vække våre ledende landsmenn til eftertanke.*

England skulde beskytte oss. Det var nok. Selv kunde vi lage ny rettskrivning hvert 7. år, for dermed var det nasjonale sjelelig og åndsliv sikret. Prestene skulde sørge for det hinsidige og alderstrygden for det timelige. — Følgelig tenkte ikke norsk videnskap sig den mulighet *at livet stiller krav til vårt folk om å gi akt på tidenes tegn.* Problemkultus og oplegning av pengefonds var typisk for norsk videnskap.

Tyskerne er som nevnt uhyre langt foran oss, og det døende England hverken vil eller kan hjelpe oss, — *Følgelig bør vi med takk ta imot den lærdom vi kan få fra Tyskland,* og sammenligne den med vår beskjedne litteratur i Samfundspartiet og gjøre vårt beste for et loyalt varebytte i ånd og sannhet.

Enhver som nøde kjenner mig kan si sig selv hvad det har kostet mig å måtte erkjenne dette. —■ Min store drøm om at Norge skulde gå i spissen er for bestandig falt sammen for mig. Men da dette håp og denne drøm utgjorde *den vesentligste drivkraft som uavslatelig gav mig ny energi*, så håper jeg at ingen nu vil bebreide mig det; ifall jeg blir mere stillferdig og tilbaketrukken enn tidligere.

Berlin blir foreløpig hovedstaden i det nye, store kontinent, og »stor-Oslo« kommer sikkert ikke å spille så stor rolle som det gamle, gode Kristiania.

Dette bør gi oss alle noget å tenke på. Kanskje finnes der en forklaring som kan bli nyttig senere, og gi visse vink angående fremtiden.

Jeg har lagt merke tid at jo naivere nordmenn jeg møtte og jo mere stridbare og asociale de var innstillet, desto mere interesserte de sig for fortiden og for landsmålet og desto mindre

forstod de av sin samtid og av nutiden. Jeg fant kun *meget få undtagelser* fra denne regel. — Jo mere fanatiske målfolk de var, desto mindre *livstro, mennesketro* og *åndstro* fant jeg hos dem, og desto ivrigere var de efter å belåne Norge i utlandet og til å eksportere våre livsfornødenheter til underpris. Neri Valens hjelpeløse politikk og uekte sprog og påfallende trangsyn syntes f. eks. å høre noe sammen.

Til en tysk venn som har innflydelse i Norge.

De var så elskverdig å drøfte med mig hvilke muligheter som foreligger, *når man så hurtig som mulig skal søke å vinne det norske folks sympati, tillit, tro og arbeidsglede foråt et fruktbart og godt samarbeide mellom Tyskland og Norge kan tilveiebringes.*

På Deres anmodning skal jeg likeoverfor Dem personlig søker å gjøre klart hvorledes jeg, som har et nøie kjennskap til den norske folkekarakter og dessuten lang erfaring som folketaler og redaktør, vil søker å peke på visse springende punkter. — Som jeg sa Dem må De love mig at det jeg skriver ikke blir oppfattet hverken som kritikk eller uvilje overfor de mange dyktige tyske eksperter som har med propaganda og folkeveiledning i Norge å gjøre. Jeg har sikkert meget å lære av de tyske eksperter og metoder, og jeg kommer alltid til å stille mig *loyalt* overfor Dem og Deres landsmenn, fordi jeg vet at de mener det beste, og fordi tyskerne så langt jeg kjenner dem arbeider for fremme av en mektig *revolusjon* og for en systemforandring til hele menneskehets beste. Hvad jeg fremholder må altså kun betraktes som velvillige vink når det gjelder å vinne og finne frem til det norske folks sjel og hjerte.

I.

Den største hindring.

Såvel norske arbeidere som borgere er systematisk oplært og opagitert i den falske forestilling at England representerer frisinn, demokrati og fremskrifts vilje, og at nasjonal-socialisme — resp. fascisme, er uttrykk for det *reaksjonære*, det *arbeiderfiendtlige* det *terroristiske* og *tvangsorganiserte*.

De norske nasjonal-socialister har etter min mening en vesentlig del av skylden for denne feilaktige innstilling hos de norske folk, fordi unge, uerfarne, umodne og eksperimentsyke menn altfor ukontrollert har fått lov å angi tonen og fordi man altfor meget har regnet med *tysk* mentalitet i Norge og med *russisk* *mentalitet*

hos sine norske motstandere. Derfor er N. S. i Norge dessverre ikke populært, og gikk tilbake ved valget i 1936. Den gamle norske partipresse har samtidig forstått å utnytte de norske nasjonal-socialisters feiltein, og resultatet er blitt en sterk og kunstig opagert uvilje og mistillit overfor det nye Tyskland.

Da jeg leste »*Retningslinjer for hvordan tyske soldater og offiserer skal forholde sig i Norge*« (se bilag) så jeg straks at de tyske nasjonalsocialister visste meget god beskjed om norsk folke-psykologi og vilde benytte sig av riktigere metoder enn de norske N. S. har benyttet.

II.

Det viktigste i all tysk propaganda i Norge er etter min mening dette at man vesentligst innskrenker sig til saklig nyorientering:

a. At man på den ene side angriper plutokratenes moral og falske livsanskuelse, uriktige pengeteknikk og deres forfalskede kristendom, og på den annen side påviser det riktige, positive og nyskapende i den tyske livsorientering.

b. At man i alle disposisjoner, praktiske foranstaltninger, handlinger, rettsavgjørelser o. s. v., konsekvent praktiserer det nye, positive og frigjørende. Teori og praksis må selvsagt noe harmonere og gå hånd i hånd, så at folket *oplever befrielsen fra den livsfrykt og eksistensfrykt og dødsfrykt* som var det typiske resultat av mammondyrkelsen og av plutokratiets forfalskede livslære og samfundslære.

Psykologisk sett er norske menn og kvinner uvillige og stridbare, *uenige* og *illoyale nettop i samme forhold som de lider av frykt.* Folk flest er barnslig (infantilt) innstillet, og som bekjent er det umulig å opnå barns tillit såfremt fryktkomplekser foreligger eller etableres.

En vesentlig del av det norske folks uvilje overfor Tyskland, sabotasjehandlinger eller lignende, beror på frykt som særlig skyldes *rykter i den engelsk dirigerte agitasjonspresse* om angivelig tysk terror og voldsmetoder. Jo mer man kan undgå å anvende *straffetrusler*; desto hurtigere vil man opnå frivillig selv-virksomhet og finne dyktige sociale medarbeidere.

c. *Saklighet, saklige utredninger, populær tysk socialvidenskap og moderne tysk litteratur og livsorientering i presse og radio* vil gjøre underverker, fordi folk flest — i det minste i sin egen innbilning — mener at de er selvtenkende. — Herrn Engel-

brechts intervju i Bergens Aftenblad 27. mai og Herrn Karl Mergeles artikkel i Bergens Tidende 20. juli var ypperlige.

Saklig overbevisning og interessant nyorientering fører direkte frem til den norske folkesjel, mens endeløse »Krigsnyheter« virker uheldig her i Norge. Politisk trette og skjeldsord sløver interessen i radio, og skaper ulyst *fordi det på norske menn og kvinner virker trettende*.

d. Det store publikum opfatter krigen som en rivalisering mellom Tyskland og England, som en interessesekamp om verdensmakten. Derfor bør all propaganda være *saklig og logisk overbevisende* og i hvert fall i de okkuperte land ikke inneholde noget av det som gir vann på møllen for dem som fremstiller krigen som en rivalisering om verdensmakten. All vekt må legges på å vise *forskjellen mellom de to systemer*.

e. En *artistisk* form og fremfor alt den umiddelbart menneskelige tale om aktuelle og praktiske livsopgaver, helst fri, humoristisk form og av spirituelt innhold har *for minst 80 pd. av vår befolkning en langt større betydning og innflydelse enn det strengt formelle og stereotype*. Skadeligst av alt virker i Norge det anmasende. *Provokasjonsmetoder* har f. eks. vært forsøkt i Norge, men har alltid virket motsatt av sin hensikt. Undtagelser herfra er muligens å finne hos unge gutter.

f. Den tyske *censur* av presse og radio hadde neppe behovet å virke så stor motvilje dersom saken var blitt mere forberedt, eller hvis man snarest mulig saklig redegjorde for forholdet. Den gamle partipresse og norsk radio har nemlig i høi grad vært censurert allerede lenge før 9. april, *men på en fordekt og uærlig måte*. Det er ikke vanskelig å redegjøre for censurens berettigelse og nogen foredrag over emnet vilde sikkert virke gunstig.

III.

Forskjell mellom Tyskland og Norge.

I det store Tyskland er det klart at der må taes mange forholdsregler, og ofte velges midler og metoder som er ganske overflødig i et land hvor 3 millioner saktmodige og tålmodige mennesker lever — tildels meget spredt adskilt.

Jeg vil derfor meget anbefale at tysk administrasjon tillot større talefrihet og pressefrihet og så gjennem fingrene med småting som spiller en langt mindre rolle i praksis, enn straff og strenge inngrep som irriterer og fjerner tillit.

At »Dagbladet« blev stanset var et riktig grep, fordi særlig dette blad representerte det samfundsskadelige *indifferentisme* og den rent barnslige tendens til uorden i det soiale og offentlige liv. — Men samtidig med bladets stans burde der vært holdt et sociologiisk foredrag som nyorienterte publikum som ennu ikke evnet å sette »Dagbladet« på sin rette plass, og som derfor har latt sig villede av bladet. »Dagbladet« var fariisæismens best kamuflerte blad.

Det tyske folks socialvidenskap synes på avstand å være langt foran den norske som konsekvent har sabotert enhver social og folkepsykologisk nyorientering. Om denne forskjell vet det almindeliige menneske her hjemme intet. De fleste tenker sig imidlertid at de vet alt.

IV.

En nærliggende oppave for å gjøre norsk radio populær vilde være å etablere *samtaler* mellom nordmenn — eventuelt også tyskere — om populære og aktuelle livsspørsmål. *Intet fengsler, binder og interesserer den intellektuelle del av befolkningen — særlig utenfor byene — mere enn almenmenneskelige, populære og praktiske utredninger og samtaler over aktuelle emner.*

Det vilde derfor være en forholdsvis lett kunst å gjøre norsk radio langt mer populær og langt mer benyttet enn det hittil er lyktes, såvel før som eiter 9. april.

V.

Mange nordmenn føler sig lammet og har vanskelig for igjen å komme i normal gjenge. Årsakene er følgende:

- a. Man føler sig usikker fordi man ingen visshet har for hvorledes Hitler tenker sig det fremtidige Europa.
- b. Mange håper på engelsk seier fordi de ennu *frykter* for Tyskland og ennu savner tillit til at det nye vil bli bedre.
- c. Manges virksomhet er helt stanset som en naturlig følge av krigen.

Som følge av dette forhold er det av den største viktighet at offentliggjørelsen av førerens hensikter med Skandinavia fremskyndes og hvis mulig blir klarlagt på en *overbevisende* måte og således at enhver føler sig sikker på at man kan stole på at ordningen holder.

Det er av den største viktighet at Norges mange store *mate-*

rielle muligheter som i lange årrekker har ligget ubenyttet under plutokratiets ledelse, *nu blir rasjonelt utnyttet* og den nye regjering bør derfor bestå av menn som -kjerner Norge og som har handlekraftig evne til å sette hele folket å arbeide på en naturlig og selvfølgelig måte. Program og forslag i så måte vilde jeg eventuelt kunne fremsette ifall ikke andre gjør det bedre.

Dersom jeg kunde opnå en kort konferanse med Tysklands fører, så har jeg endel positive forslag å fremsette av meget stor betydning når det gjelder hurtigst mulig å *demonstrere* det nye i praksis så alle må erkjenne det nye Tysklands suksess.

Som norsk tenker og sociologisk forfatter har jeg i 20—30 år arbeidet for å nyorientere og ensrette hele det norske folk for å skape en nasjonalsocialisme for *norske forhold* og *opbygget på norsk folkementalitet*. Ellers blir »nasjonalsocialisme« et selvomsigende begrep. Jeg ønsker nu å komme til Tyskland for å studere og for å undersøke i hvor stor utstrekning den nye tyske sociologi faller sammen med de resultater som jeg selv er kommet til.

Religion og kristendomsforgfalskning.

I vårt land spiller Statskirken og de mange sekter en meget større rolle enn tyskerne synes å tro. Jeg vil av meget lang erfaring forsikre Dem om at den norske folkevilje og politikk *fullstendig domineres av det norske folks tro og tenkning*. Plutokratene holder fast ved *voluntarismen* (læren om den frie vilje), og søker systematisk å *skjule og fortie den dype realitet at folkets tro og tenkemåte er det primære skjebnebestemmende og viljebestemmende*. Gud den allmektige er åndsmakten. Men plutokratiet skjuler sin verdenssvindel bak den teologiske forgfalskning som fremstiller allmakten som en mannsperson eller som en mannlignende demon bakenfor skyene.

Plutokratiets faste (usynlige) festning er derfor folkets tro og tillit til den *forgfalskede kristendom. Jødedom og gneistisme gjelder i vår såkalte Lutherske Statskirke som kristendom*. Da som bekjent den tyske reformator for 400 år siden måtte få de daværende plutokraters bistand og bifall for å stå sig i kampen mot paven, ligger det i sakens egen natur at Lutherkirken til takk for hjelpen i løpet av tider som kom og gikk etterhånden blev plutokratiets åndelige leietjenere. Det er derfor nødvendig — om ikke ennu i Tyskland, så i allfall i Norden å *fullføre Luthers reformasjon i forbindelse med den tyske sociale revolusjon, hvis man vil vinne folkemassene for det nye og bedre samfund*.

Jødespørsmålet stiller sig i Norge noget anderledes enn 3 Tyskland, idet jødene i kjøtt og blod (høist 14—1500) spiller en langt mindre rolle i Norge enn *jødene i ånd*, idet hele det norske folk systematisk opdrages i jødedom under navn av kristendom. Fra denne regel må dog undtaes et par norske statsmenn av jødisk oprinnelse som har forført vårt folk og nu er rømt fra landet.

Våre prester og lærere vil med sin beste vilje ha meget store vanskeligheter med å oppfatte og praktisk tilegne sig den nye og riktige livsorientering, fordi de fra sin tidligste barndom er oplært til plutokratisk avgudsdyrkelse så at dansen om gullkalven gjelder for å være sann kristendom, mens hele folket holdes i uvidenhets om det faktiske forhold.

Jeg anmoder om adgang til å ta denne viktige sak op i Norges og Danmarks radio på strengt saklig grunnlag foråt Tysklands seier ikke må innskrenke sig til en periodisk militærseier, men bli en Dauersieg til hele verdens velsignelse.

Gewalt, reklame og propaganda er i lengden *ikke tilstrekkelige midler*, idet man i så fall glemmer å ta det rent menneskelige med som faktor i regnstykket. Plutokratiets siste og viktigste skanse er derfor den forfalskede kristendom. Det beste råd jeg kan gi mine tyske venner er derfor dette at man snarest mulig tar op til offentlig *undersøkelse de religiøse problemer av hvis positive løsning Europas fremtid og Tysklands Dauersieg beror*.

Hvis de tyske myndigheter vilde vise mig den fornødne tillit som folkeveileder, samt skaffe mig adgang til å studere i Berlin, vil jeg med all min kraft og evne søke å frigjøre massene fra jødedommen og plutokratiet. Jeg hater ingen mennesker og kjemper ikke mot kjøtt og blod, men mot det formørkede åndsliv som gjelder for å være kristendom.

Hele det norske religiøse folk vil forholdsvis *lett kunne vinnes for det nye samfund hvis den tyske ledelse ville vise oss tillit og stille radio, presse og ev. kirker således til disposisjon at man på et alvorlig, saklig og hensiktsmessig grunnlag fikk folket i tale og derved overbeviste det om de plutokratiske presters kjempestore svindel*.

Foreløbig er nasjonal-socialismen i Norge blitt betraktet og oplevet som importvare. Den må *nasjonaliseres gjennem åndslivet hvis den skal svare til hensikten og ha lykke med sig*.

Jeg håper disse velmente vink vil være Dem til nytte og tegner

ærbødigst
B. Dybwad Brochmann.

Den store verdensrevolusjon og vår stilling til den.

Foreløbige betraktninger.

Det er ganske naturlig at mange norske menn og kvinner reagerer på min radiotale. For det første er vi alle systematisk opflasket i det »engelskvennlige«, statskapitalistiske plutokrati og gamle vaner er vond å venne. For det annet er menneskene av naturen trege og konservative, og har som følge derav liten sans og lyst for bevegelse og utvikling — og især når denne kommer plutselig, uforberedt, eruptivt og katastrofalt og truer oss på livet og fratar oss eksistenssikkerheten. *Det er den enkeltes frykt for at det nye kan bli verre enn det gamle som gjør alle revolusjoner så vanskelig å gjennemføre.*

Til gjengjeld er livet således innrettet at når menneskene ikke i tro og klarsyn, i rettferdighetstrang og utviklingsglede lydig følger livets krav, men i løgn, fortelje og forstillelse søker å løpe bort fra sannheten og virkeligheten, så sprenger livet selv alle skranker og bånd og setter da alle vaner og alle private eksistenshensyn til side. Derfor er den frivillige, selvvirksomme og naturlige vekst og skapelse som skjer ved åndelig gjenfødsel langt å foretrekke fremfor den som befordres ved voldsmidler, krig og blodsutgydelse. Men hvad nytter det når vantroen forkaster denne metode. I vårt land oplevet vi at den riktige metoden systematisk blev forkastet, hvorfor vi oplevet den mindre smakelige, den voldsomme og katastrofale. Det er naturlig at det vil ta lang tid før vårt konservative folk våkner fullt til klarhet m. h. t. det som er skjedd og daglig skjer. Det krever adskillig kamp, erfaring og selverkjennelse å kunne si som røveren på korset, da han erkjente at hans lidelser *skyldtes hans egen livsførelse*. — De fleste prester og religiøse legfolk gjør derfor til daglig den annen røvers ord til sine, når de roper til Kristus eller til sin guddom og sier: »Frels dig selv (kristendommen) og oss« — vi rettroende. — Ti ingen

er mere fjernt fra den rette selverkjennelse og ingen har mindre forståelse av sin egentlige synd enn alle de religiøse som var op lært i den tro at man samtidig kunde dyrke Gud og Mammon.

Se bare på forholdet til Norges kongehus. De religiøse plutokrater dyrker som kristent kongeideal Olav den Hellige, som knuste folkets avguder og forkynte evangeliet for til sist å bli slått ihjel på Stiklestad av norske hedninger. Disse samme mennesker *betaler sitt nuværende kongehus omkring 1 million kroner for å ti stille til all løgn og svindel i Oslo og London og for at det norske folk uforstyrret kan fortsette dansen om gullkalven og ture frem med alle de andre avgudsdyrkelsene*.

Tragedien om vårt norske kongehus er ikke mindre enn komedien. Vår konge falt ikke på Stiklestad for sin tro, ti etter alt å dømme eiet han ingen tro. Han rømte sammen med sin regjering til London og tok efter sigende med sig gullbeholdningen i Norges Bank.

Dr. Ræstad som i sin tid var blitt berømt for sine *reiseregninger* blev samtidig gjort til direktør for den omkringreisende »Norges bank«. — Kan tragedien og komedien bli større? Har ikke den norske geistlighet ære av sine konfirmanter?

Det norske socialdemokrati som gjennem 60—70 år har forbrukt uhyre summer fra arbeidernes ukelønninger for å bekjempe plutokratiet, *reiste sammen med kongen og gullkassen til London*. På kongens fødselsdag hørte vi Nygårdsvold tale om kongen som »god kamerat«. Kan komedien bli større? Får vi op leve å se herr Ræstads reiseregninger fra kongen og regjeringen? Når det med tiden går op for den norske arbeider, fisker og småbruker hvilket gigantisk bedrag og selvbedrag deres kamp mot kapitalismen var, og hvilke uhyre og livslange ofre de alle har bragt for sine illusjoner, så må man håpe at alle deres ledere og veiledere for lengst er avgått ved døden for ellers risikerer de å bli trukket til ansvar. Ti det var arbeiderlederne i Norge som vilde utdrive djevelen med djevelens øverste. Man benyttet alle de midler som mangedoblet kapitalismens makt, og forkynte høit og lavt den falske maktlære og de falske prinsipper som rotfestet kapitalismen i massene ennu grundigere enn nogensinne tidligere. Det var f. eks. arbeiderledernes *spesialitet* å forkaste frihetslinjen og troen på den fredelige og saklige opplysningslinje og å akseptere tvangs-organisasjonen, terror, censur og vold, som veien til bedre forhold. Socialismen blev sin egen karikatur, fordi frihet, likhet og broder-

skap skulde høstes som frukter av den åndelige sæd som forkynte klasseforskjell, klassehat, broderhat, organiserte privilegier og tvang.

Hvor besynderlig er det ikke at massene kan la sig innbille at man kan høste annet eller det motsatte av det man sår. Hvorav kommer det egentlig at menneskene tror mere på politiske troll-karle og sociale kvaksalvere enn på livslovene, virkeligheten og liivssammenhengen? Istedenfor å dekapitalisere kapitalismen som en kjemiker nøitraliserer en skadelig syre, fordi kjemikeren forstår virkeligheten, så kapitaliserte socialdemokratene kapitalismen ut over alle grenser inntil deres norske statsmenn rømte til London for å hylde kongen og fedrelandet, og for å bistå plutokratene etter beste evne. Det blev socialistenes statskapitalisme i alle land som tilspisset handelskrigen — som bekjempet alle de tekniske fremskritt og innførte destruksjon av alle slags livsfordøngheter i den salige tro at dette var »lønnsomhetslinjen« for alle de små i samfundet. — Et større kvaksalveri har ikke engang middelalderens astrologer og alkymister å opvise og ettertidens dom vil bli forferdelig.

Dyktige dramatikere vil få glimrende stoff til folkekomedier og tragedier, hvis de klart kan se hvad det er som daglig skjer og allerede har skjedd her i landet både før og etter 9. april 1940. Men tro bare ikke derfor at den nulevende generasjon av Oslo folk og nordmenn vil kunne vekkes til å se sig selv. Vent heller ikke at kirkens prester nogensinne vil »bøie sig for Gud og be kjenne sin synder. ----- « Verdensbedraget har sikkert nådd sitt klimaks. Omkring 1970—1980 vil den store renessanse komme og pornokratiet og plutokratiet, kristendommens motsetning vil falle sammen i ruiner. Det er fordi jeg klart mener å kunne se denne utvikling og den tyske førers betydelige rolle i dette verdensdrama at jeg sa i min radiotale: »Innen mange år er gått vil hele verden rope Heil Hitler. Det blir nemlig Tyskland og tyskerne som kjemper verden fri for de bunnløse villfarelser som ennu behersker vår tids videnskap, kirke og samfundsledelse.

Våre landsmenn i London agiterer ivrig imot oss og har antagelig engelsk betaling for å forsøke å skape panikk i Norge, inflasjon og valutasammenbrudd. Men hvad da med reiseregningene? Den norske regjering som tok gullkassen med sig for å symbolisere sin kapitalistiske religion og forfalskede kristendom, tillater våre landsmenn i London calling å forsikre at den norske

krone intet er verd, fordi gullet er i London. Englands »kristne« stat og statsmenn bruker 57 millioner pund sterling om uken til krigsførsel og frykter etter sigende ikke for valutakrakk. — Vi får vente og se. Men vi tør tro og håpe at tyskernes evne til å detronisere gullet og pengene og til å sette arbeide, realverdier og nytteproduksjon på toppen istedenfor pengene, har livet, fremtiden og utviklingen — altså Guds bifall og applaus på sin side.

Vent og se!

Vårt kongehus og vår regjering borte i London har ikke innsikt og klarhet i det som nettopp nu skjer, for da vilde de se at det gamle pengeregime med raske skritt gikk mot sin undergang. Englands styre og stell i de senere år virker på mig som en gammel »fin« dame som snart skal begraves. Hun har rike tradisjoner og mange »fine« anebilleder på veggen. Det lukter derfor »fint« av begravelsen og konger og fyrster med og uten gullkasser samler sig i London for å begraves der. — Ola Nordmann vil også være med i den fine begravelse, og trekker i silkehatt og sort for å være med. — Ola synes at Hitler ikke tiltaler hans fine følelser, og håper på at Vår Herre vil tukte Hitler. Men Ola vil bli forskrekket når han oppdager hvor dum han var når han tok parti med den fine damen, og reiste over til hennes begravelse. Likkisten blev allerede spikret for mange år siden i Ottawa og begravelsen er nær forestående. — Ola Nordmann arbeider nemlig ikke med sin forstand, men har gitt sig over til sine affekter og fine følelser. Især er det luktesansen hos Ola som forfører ham.

Imidlertid beror Norges skjebne og fremtid på at her finnes menn som fullt bevisst forstår situasjonen. Vi har i henved 30 år etter beste evne søkt å vekke og nyorientere vårt folk, men mange er det ikke som har forstått, sett og op fattet så meget at de uten videre vil kunne overta Statsledelsen og navigere fremover. Det blir ingen lett opgave. Vi har masser av fromme viljer og enfoldige drømmere. Vi har utallige landsmenn som overvurderer sig selv og som står i kø fordi de vil ha embeder og offentlig levebrød. Men nyorienterte er de ikke. Lys på lampen har de ikke. Sin samtids svakheter og muligheter ser de ikke. — Hvis våre ledere skal bli de gamle Oslobyråkrater op igjen, så vil det hele bli fiasko. — Ingen kan legge en alen til sin vekst, og hele vårt folk har etter engelsk opskrift og mønster forsømt sin besøkelsestid. Det vil derfor komme til å knipe med vårt nasjonale selvstyre. Det nyter ikke å fuske i tilværelsen og Tysklands videnskap er mange år foran vår.

Også vår fortid taler åmot oss. 500 års fremmed styre. Vi egner oss som husmenn. Vi har tradisjoner som asociale og tankedovne.

Men vår siste chanse blir denne at vi stiller oss på livets og utviklingens side, og hjelper Hitler til å gjennemføre revolusjonen og reformasjonen. Den gamle »fine« dame skal dø. Hennes tid er forbi.

Det vilde her føre for langt å utrede nærmere hvad der er ved den tyske finanskunst og samfundslære som har overbevist mig om at vi norske gjør klokt i å følge tyskerne og håpe at Hitler må ha hell med sig til å gjennemføre revolusjonen. Selv om der kan være meget ved den tyske politikk og metode som vi ikke kan forson oss med, så burde det allikevel være forholdsvis lett å innse at *Hitler i ethvert fall utfører Guds vilje når han legger vestens grenseløse mammonkultus og pornokrati i ruiner.* (Jfr. åb. 17—17 og forøvrig hele bibelens eschatologi — ikke minst Matt. ev. kap. 24, som tydelig viser den lovmessighet som knytter sig til fariseismen, og kristendomsforgalskningen). Jeg har en bok i arbeide hvor jeg vil søke å utrede strengt sociologisk saklig og utførlig hvorfor Hitler har rett, og jeg håper dessuten å få leilighet til langt mere grundig enn tidligere å forske den nye samfunnsvitenskap i Tyskland. Alene titlene på de mange tusen bind tysk litteratur som nu foreligger i Tyskland, viser hvor uhyre langt tyskerne er foran oss og alle andre. Hitlers geniale kamp imot alle samtidens utopier og illusjoner i forbindelse med socialismens utvikling til sin karikatur og selvmotsigelse, er så imponerende og velrettet at jeg ikke et eneste øieblikk tviler på at hans gjerning kommer å vurderes ganske anderledes av ettertiden, enn av samtiden. Hitlers kamp imot alle samfunnsødeleggende villfarelser, asociale særinteresser og illusoriske profitthensyn, burde påkalle alle sanne socialisters respekt og aktelse. Når det ikke kunde komme på en annen måte — *og deri har vi alle vår del av skylden*, — så takk Gud fordi det kommer som det gjør. Hitlers kamp imot fariseismen i kirken og imot hele det store avguderiet i tiden har hele mitt hjerte, og jeg håper bare som jeg skrev til en tysk venn, at han ikke må glemme å ta reformasjonen med samtidig med revolusjonen. Ellers vil også hans seier bli begrenset fordi man glemmer visse viktige faktorer i livets veldige husholdning. Mennesket lever ikke av brød alene.

Ordets makt er sterkere enn kanonenes.

Det store drama, som idag utkjempes for hele verdens øiner, angår alle folk og nasjoner. Det dreier sig om verdens fremtid, og ingen kan si at saken er ham uvedkommende eller at kampens utfall angår ham selv mere enn alle andre nulevende mennesker. Vi lever alle inne i det skjebnefellesskap, som det dynamiske, levende samfund verden over uvilkårlig skaper og allerede delvis har frembragt. Som nordmann kan jeg heller ikke undgå å gjøre mig det klart at såvel Norges, som min egen og mine barns skjebne avhenger av utfallet.

*

Hvem vinner? Hvordan vil siste akt se ut i det store drama? Kan vi på forhånd si med sikkerhet hvorledes det store verdensdrama vil ende? —■ Både ja og nei. Ingen kan si idag hvilken av de to maktgrupper som får den endelige seier, men vi kara sil med full sikkerhet at *den gruppe seirer tilsist, som beholder menneskenes sympati, tro, forstand og følelse på sin side*. La oss si det slik: Den gruppe seirer, som seirer moralsk, for det er ordet og tanken mere enn våben og kanoner, som avgjør utfallet.

*

Vi ser dette forhold på et hvilket som helst teater, som arrangeres av mennesker. For barnet eller for den barnslige tilskuer ser det ut som om skuespillerne var »onde« og »gode«, og det har hendt at mennesker har villet lynche skuespillere på gaten, som spilte skurkens rolle på scenen. Den innsiktsfulle og erfarne tilskuer derimot kjenner til det faktiske forhold. Han vet at ethvert drama eller lystspill på forhånd er innarbeidet og forutbestemt ved hjelp av replikker fra et forfatterverk. Han vet at dette forfatterverk allerede på forhånd foreligger i sufflørkassen og at samtlige skuespillere følger det ord og de replikker, som hviskes op fra sufflørkassen.

Nettop således også på de store verdensteatre og kjempe-dramaer som vi op lever i historien eller i det som nu skjer. Det umodne, infantile publikum drøfter hvorvidt Hitler, Churchill, Ribbentropp, Molotov, Roosevelt o. s. v. er skurker eller engler og glemmer at de alle sammen er fremtredende mennesker, som »trer frem« og »spiller store roller« på det store verdensteater. De ord og replikker, som de alle benytter, *er allerede på forhånd forfattet av den ånd, (de følelser og tanker) som til enhver tid og på ethvert sted behersker massesjelen. Utfallet av alle historiens store skuespill berodde derfor ikke i det tange løp pd våben, men på folkeopfatningen.* Alle militære seirer er *kun midlertidige*, hvis de strider mot tidens åndelige forfattervirk somhet. (Jfr. Versailles-traktaten, jfr. Napoleon, jfr. Bismarck og andre).

Også utgangen på vår dagers drama er forsåvidt *forutbestemt*, som alt avhenger av å få folkemassenes hjerte, d. v. s. sinn og tanker, følelser og forstand med sig.

*

Til en viss grad kjenner alle stridende parter allerede til dette, forsåvidt som de alle har sikret sig monopol på radio og presse, som utgjør en meget vesentlig del av sufflørkassen, og forsåvidt som publikum for det meste hører på den gruppens radio og presse, som de som tilskuere ønsker skal vinne. *Men man glemmer kirken og dennes uhyggelige, tilsynelatende uvesentlige rolle i sufflørkassen.* Kirken og sektene bestemmer folkenes tanker, følelser og moralske holdning *langt mere enn generaler og statsmenn pleier å innse.* Generaler og statsmenn tenker sig at kirken bare øver innflytelse på de relativt få, som går i kirken eller som tror på kirken, men glemmer å legge merke til kirkens makt over de negativt kirketroende, hvis tenkemåter og vaner ubevisst beherskes av kirken. Derfor blir kirkens rolle undervurdert av alle som arbeider på det utvendige, formelle og mekaniske plan.

Vi som holder på Tysklands seier, fordi vi tror og håper at det må lykkes for Hitler å fullføre revolusjonen mot plutokratiet og de forfalskede demokratier, ser derfor med angst og uro på den omstendighet at ikke Tyskland også positivt bruker åndens våben mot *den forfalskede kristendom, som er plutokratiets sikreste og sterkeste, men også best kamuflerte festning.*

Kunde vi bare få lov hurtigst mulig å reformere sinnene, ved at vi systematisk talte til massene om presteskaps store forfalsk-

ning av evangeliet, så *vilde Tysklands moralske seier i folkesjelen sikres*. En kvinne kan erobres ved vold og list, men det holder ikke i lengden. Å erobre hennes hjerte er den riktige vei til *Dauersieg*.

*

Om hvorvidt tysk åndsliv idag ser fullstendig klart på forholdet mellom kirkekristendoim og sann, oprinnelig evangelisk kristendom, kjenner jeg ikke til. Av alt som jeg er kommet over fra Tyskland, har jeg ikke kunnet danne mig noget klart billede på dette viktige livsområdet. Men det oprører min sjel at Churchill skal ha så stor moralsk støtte i Amerika og Europa, som han har på grunn av den forfalskede kristendom, uten at vi får angripe ham. Denne støtte vilde forsvinne, hvis der kom menn frem på den store verdensscene med de rette replikker angående presteskaps ubibelske livsforfalskning. Martin Luthers Tyskland burde gjennomføre og *fullføre den reformasjon* som Luther påbegynte for 400 år siden. Luther måtte som bekjent gå på *akkord* med datidens plutokrater, adelsmennene, for å klare sig i kampen mot paven. *Derfor blev Luther-kirken etterhånden et leiet redskap i plutokratiets (mammonismens og jødedommens) tjeneste.*

*

Resymé: Hvem vinner? Den kampgruppe går av med den endelig seier, som fullt bevisst erkjenner at *åndsmakten* er den endelige suverene — såvel »på jorden«, som »i himmelen« eller »i helvede«.

Begrepene »*himmel*« og »*helvede*« eller »*gudsriket*« kontra »*satansriket*« er ikke steder, hverken i universet eller på jorden, men det er uttrykk for *tilstander*. Kampene står ikke om steder »over« eller »under« jorden, men kampene dreier sig om høiere eller lavere tilstander i vårt bevissthetsliv og følelsesliv. Kampene gjelder gode eller ikke gode tilstander, eller lykkelige eller ulykkelige folkeskjebner, alt eftersom store folkedramaers forfattere er sannhetens og livslovenes lysende ånd, eller illusjonenes og de religiøse og politiske lidenskapers formørkede ånd. *Ti den allmektige ånd er Gud.* Guds allmakt består i de skapende åndskrefters selvvirksomhet. *Guds bolig er de hellige samfund som plutokratene, pengedyrkerne og de gamle sekter og partier ikke kjenner, og som den religiøse og politiske vantro fornekter og forkaster.*

Den maktgruppe derfor som er, eller først blir sig dette

faktiske forhold så bevisst at den kan innrette sig og kjempe etter dette prinsipp, vil erholde den endelige seier. *Har tysk åndsliv her den handlekraftige bevissthet?* Derpå beror seieren.

Kirkens maktlære, plutokratenes lære om pengemakten og voldsmakten er falsk. Evangeliets lære om ordet som eneste Gud er sannheten. »I begynnelsen var ordet, og ordet var Gud«. Ved ordet blir alle ting og livsskjebner til.

All skjebne på det store verdensteater er derfor forut knyttet noe til ord, replikker, tanker og følelser, som kommer fra den usynlige sufflørkasse. Tysklands fare og Englands chance kan derfor lett bli dette at den tyske hærledelse opsetter for lenge med å gjennemføre og fullføre Luthers reformasjon. *Tyskerne og vi må gjøre mot plutokratenes kirkeforkyndelse, hvad Luther gjorde mot pavens forkryndelse.* Luther forkynnte sannheten og fikk nye replikker inn i det store verdensdrama.

Alle vi som føler trang og lyst til å hjelpe Tyskland frem til seiren, bør kjenne til dette forhold. Det er de store organisasjons-genier i historien, som utfører de veldige historiske begivenheter og rystelser. Men organisasjon er ikke nok. Organisasjon er mekanikk, men menneskelivet er dynamikk. Den som organiserer har lett for å generalisere og skjematisere og mekanisere, og glemmer derfor lett de selvvirksomme, usynlige krefter og drifter, som vi kaller åndens allmakt. Det var alle store statsmenns og hærføreres skjebne at de glemte å regne med »*det firedimensjonale*« — det dynamisk skapende. Måtte derfor Hitler og hans menn ikke glemme denne faktor i sitt regnestykke. Det blev Englands og Frankrikes skjebne etter 1918 at de selv trodde på sin egen volds-beslutning. De glemte å analysere den tankegang, eller det livssyn som skapte Versaillestraktaten. Det var dette som blev Englands og Frankrikes skjebne og alle deres skjebne som fulgte Vestmaktene.

II. DEL.

Fra stortingsdebattene 1936.

Nedenfor tillater jeg mig å gjengi nogen av mine viktigste taler i Norges Storting i 1936, samt en del replikker og duplikker. Forøvrig henviser jeg til Stortingstidende, fra årene 1934, 1935 og 1936, hvor enhver kan lese sig til det nedslående resultat at våre norske stortingsmenn ikke var klar over den situasjon som forelå, og at det var ganske og aldeles nytteløst å søke å orientere landets kårne, således at norsk politikk og utenrikspolitikk i tide kunde omlegges.

Fra finansdebatten.

Dybwan Brochmann: Da jeg påhørte trontalen, så slo det mig straks hvor forbausende lik den var alle de andre trontaler som har vært holdt gjennem årrekker. Det forekommer mig også at debatten idag virker på samme måte — i allfall hittil har den virket sådan på mig — som alle andre trontaledebatter gjennem årene. Debatten minner om gamle slitte grammofonplater, og hele den gamle partipolitikk ebber forhåpentlig snart ut. Jeg tror at det norske folk reflekterer meget sundere og klokere enn man gjør innenfor disse gamle partier.

Fanden skifter klær.

Jeg konstaterer i allfall i den nuværende foreliggende trontale *null forandring* *U* *det bedre og meget som tyder på at det blir verre*. Det forekommer mig at istedenfor at arbeiderregjeringen skulde skaffe *forandringer*, så har den bare optatt Vinstre-Lina, gjort alle venstres feil om igjen, bare doblet dem, lagt på litt mer skatter i håp om at man skal kunne hjelpe folk til bedre kår og friere livsbetingelser jo mer skatter og tvang man legger på dem! Jeg har alltid pleiet å bruke det uttrykk at »fanden skifter klær«, °S jeg er tilbøelig til å bruke det når vi nu har fått *en ny regjering*

pd den gamle politikk. Det er presis det samme op igjen, det er bare et nytt navn eller nye klær som benyttes.

Høire støtter arbeiderregjeringen, og Hambro bør påskjønnes.

Jeg vil innledningsvis replisere til den ærede fører for høire-partiet, herr *Hambro*, da han idag talte om at arbeidernes mål ved valgkampen var å skaffe sig 150 000 nye stemmer; jeg mener det kunde være en mulighet for at herr *Hambro* ved å holde flere slike taler kunde hjelpe dem til det. Saken er jo nemlig den at ut over Norges land og rike er det mer og mer umulig for folk å begripe at der er nogen forskjell på partier og synsmåter her i Stortinget. Om man skal kalte dem fascister, socialister, høire-folk eller statssocialister, eller hvad vi vil kalte dem, det er og blir allikevel *149 høiremenn her i salen*. Men herr *Hambro* gjorde den sittende regjering en ubetalelig stor tjeneste ved å oprettholde illusjonen hos regjeringsstroende om at det dog var himmel og hav mellem høire og arbeiderpartiet. Jeg mener at arbeiderregjeringen burde være herr *Hambro* overordentlig takknemlig for denne tale, og den vil også få anledning til nu og under valgkampen ustanselig å referere til herr *Hambro* for om mulig å bibringe folk på ny illusjonen om at der er forskjell mellem disse gamle partier.

Høire innrømmer at Nasjonenes Forbund er organisasjon av krigsrustninger.

Herr *Hambro* kom også i sitt innlegg inn på den tale som monsieur *Boissier* holdt i Eidsvoldsalen forleden, og han nevnte spesielt det paradoks at i virkeligheten var *Nasjonenes Forbund* en organisasjon for krig. Det var *en rustningsorganisasjon*. Jeg heftet mig også ved den uttalelsen, fordi jeg var en av de få som sa fra da Norge bestemte sig for å gå inn i Nasjonenes Forbund. Jeg sa dengang at når man organiserer fred, så betyr det i praksis krig, så underlig det enn høres ut. Men *fred kan ikke organiseres*. Skal freden organiseres, blir det krig, og jeg kan ikke nok fremholde hvor jeg vilde ønske at man her i denne sal tok beslutning så snart som mulig og sa fra, og sa fort som mulig fikk meldt sig ut av *det internasjonale rustningsforetagende i Genéve*.

Jeg vil spesielt i forbindelse med de uttalelser som herr *Hambro* kom med nevne følgende paradokser: Før 1914 sa høire: Den sikreste garanti for freden ligger i det sterkest mulige forsvar. Så kom krigen og tilintetgjorde den teori. Så fikk vi i 1918 et

nytt paradoks: Folkeforbundet organiserer verdensfred; for ettertiden blir krig umulig. Og nu har vi da endelig fått det tredje paradoks, nemlig sannheten, at Folkeforbundet er en garanti for, at *vi allesammen skal og må ruste og være med på internasjonal krig enten vi vil eller ikke.*

Arbeiderregjeringen øker budgettet for militær og politi.

Hvor man kommer i Norge får man høre folk som klager over den norske embedsstand. Man klager over mishandling av domstoler og embedsmenn; snart er det en lensmann de klager på, snart det ene og snart det annet. Jeg har lagt merke til det på den måte, at umåtelig mange sådanne mishandlede mennesker har henvendt sig til mig skriftlig og muntlig og bedt om hjelp. Jeg anser det for omtrent håpløst; for embedsstanden er så godt organisert, at hvis et menneske gjør for meget mudder så blir han stemplet som umulig og utilregnelig, som kverulant og lignende. *Det er vel ikke for ingenting arbeiderregjeringen i år har øket budgettet til politi og militær* — det er vel fordi man har en økende følelse av at misnøien med det voksende embedsvelde blir større og større. Der må mere politi og mere militær til, hvis det skal fortsette som hittil med hensyn til utvidelse av embedsveldet og tvangsmidler overfor det norske folk.

Embedsveldet vokser, aktiene stiger. Tvangsauksjonene tiltar.

Det er også uhyre karakteristisk for trontalen, at regjeringen med glede bemerker, at nu stiger aktiene; jeg henviser til side 5 i den trykte trontale. Embedsveldet vokser og aktiene stiger. Men man har ikke fått vite i trontalen, hvor mange nye embedsfolk det allerede er kommet siden herr Mowinckel slapp tøilene og siden herr Nygårdsvold overtok dem. Jeg savner også i trontalen oppave over antallet av de tvangsaauksjoner som er blitt holdt over de små og store, etterat arbeiderregjeringen tok tøilene. Det burde også nevnes en sådan ting i trontalen som at man i løpet av de siste 3 år har eksportert ca. 900 000 kg norsk prima meierismør til underpris, mens vi selv spiser margarin, respektive margarin-avgift. Hvor meget har man tatt fra bøndene for å dekke det underskudd, herr president? Hvor meget av redskaper og hvor mange kyr og okser og kalver osv. man har hentet ved selvtekts ut av fjøsene for å dekke det enorme underskudd som bare tapet på smøreksperten i sig selv betyr?

Hvad ondt har joiket gjort regjeringen?

Når man ser, hvorledes folket har det nu og hvorledes det handles i departementene, så kunde man fristes til å spørre: Hvad har det norske folk gjort statsråd Ystgård, at han kan ville vårt folk så ondt? Har folket gjort dere noget ondt, siden dere holder på med den selvtekts og alle disse tvangsausksjoner i åpenbar strid med rikets grunnlov?

Den statskapitalistiske utbytning fortsettes av regjeringen.

Vi ser i trontalen, at lånepolitikken fortsetter nøiaktig som før. Den statskapitalistiske utbytning fortsetter og man kunde spørre: Blir det aldri nok penger i monopolkassene? Foråt ikke nogen skal tro, at dette er overdrivelser, så skal jeg bare få lov til å peke på nogen tall fra budgettet. Det begynner med ordinær skatt på formue og inntekt på 78 millioner. Det mener jeg skulde være mere enn statsbudgett nok for et folk på $2 \frac{3}{4}$ millioner mennesker. Jeg mener, at statsbudgettet skulde ikke overstige 50—60 millioner kroner. Resten skulde være branchestyre og selvstyre som det var før i tiden. Dette samme lille norske folk på $2 \frac{3}{4}$ millioner mennesker betaler *bare i toll 113 millioner kroner*.

Det er penger som skal ut av folkets lommer og med uhyre omkostninger får en nogen slanter tilbake igjen gjennem bevilgningspolitikk.

Sannheten om landbrukets og fiskeriets ulønnsomhet forties og forfalskes.

Det er ikke underlig, at landbruket og fiskeri og våre hovednæringsveier i det hele tatt går med underskudd, når vi med den indirekte beskatning pumper folket så enormt som vi gjør. Hvorfor kan vi ikke da innskrenke denne indirekte beskatning istedenfor å holde på å øke den og så bevilge nådepenger — såkalt statshjelp — til folket? Der skal det norske folk komme op i departementet og be pent om det kan få litt av pengene sine igjen, og for hver gang det får en 10-øre av statskassen er det tatt for 10 kroner ut av baklommen — de kr. 9,90 gikk til alle de nye daddaene, til alle de nye embedsfolk som man har fått i den senere tid. —■ Jeg nevner en sådan ting som Vinmonopolet som for det første har lagt en død hånd over norsk vinavl og vinproduksjon. Med moderne kjemi kunde vi være nokså selvhjulpne på det område. Og det vilde være en umåtelig hjelp for landbruket å bruke norske

råstoffer til egen vinproduksjon. Men alene Vinmonopolet tar inn 35 500 000 kroner på sitt monopol alene til statskassen. Det blev fortalt mig for en tid siden, at en av Norges foregangsmenn på vinhandelens område hadde sittet i konferanse med Vinmonopolets folk og fått høre, at han i virkeligheten var en statsfiendtlig og samfundsskadelig person — det var et stort spørsmål, om det ikke vilde lønne sig for statskassen å kjøpe en slik mann mot en årlig passende betaling, f. eks. 100 000 kroner eller noget sådant for å få ham ut av spillet. Man får det inntrykk, at det altså nu direkte gjelder å kjøpe norsk initiativ og norsk næringsvei ut av spillet og slå dem matt til fordel for de fremmedes vin og vinproduksjon.

Jeg bør vel kanskje nevne en sådan ting som brenningen av sprit som folket hadde rett til i gamle dager. — Den rett har de også tatt fra folket; og hvis det allikevel er nogen som brenner har staten en liten biinntekt som de kaller »bøter« på 900 000 kroner om året. Selv i det danske embedsveldes dager gikk man ikke så grovt frem som man gjør under norsk flagg.

Staten røker ikke tobakk — tygger og snuser ikke.

Jeg kan også nevne en ting som ølavgiften, — la oss her si at av 2 ¾ million innbyggere i Norge er det 1 million mennesker som drikker øl — vi betaler 13 kroner hver til statskassen bare for å få lov til å drikke norsk øl. Det er penger som også skal ut av distriktene, det er penger som listes og lokkes ut av lommen på fisker, bonde og arbeider. Det er en kjempebeskatning utover alle grenser! Så har vi chokolade- og sukkeravgiften 5% million kroner, og på tobakkstempelavgiften — for staten røker jo som bekjent ikke tobakk og tygger ikke og snuser ikke — tar staten inn 18 200 000 kroner. *Det er altsammen penger som disse folk som fisker, dyrker jorden, driver håndverk osv. må betale*, men det går så stille, vi får ikke høre at kommunene og distriktene har »bevilget« så og så mange millioner til tollbod og så og så mange millioner her og der, det er ikke gjenstand for bevilgning, herr president, *det blir tatt ved hjelp av statsmakten*, det blir pompert ut av folket således som man hadde for skikk før 1814, bare at man nu gjør det meget verre.

Arbeiderregjeringen stjeler fra fattigfolk. —

Fiskerinæringen eksporteres istedenfor fisken. La mig nevne en ting som margarinavgiften på 4 500 000

kroner til statskassen. Når man reiser meget i landet som jeg gjør og ser alle de underernærte barn, hulkinne og bleke — man ser hvad de mangler, de mangler godt smør — så må man tenke på at de folk som lever på simpel margarin betaler 4 500 000 kroner i margarinavgift til staten. *Og enda våger arbeiderregjeringen å kalte seg for de små's beskytter!* Således er hele statsbudgettet en eneste systematisk utbytning. Vi har utførselsavgift for fiskevarer 600 000 kroner.¹⁾ Alt hvad staten foretar sig overfor fiskerinæringen virker i praksis på den måten, at eksporten av fiskeprodukter minker mens man ubevisst og ufrivillig eksporterer selve fiskerinæringen således at utlandet sender sine trålere og fiskebåter op langs kysten og henter fisken sin selv. Det er takken det norske folk har fordi staten har blandet sig op i en sådan næringsvei. Vi ser i budgettet en veldig beskatning på bensin og gummi, det går op i mangfoldige millioner kroner.

Pengelotteriet innkasserer kongeappanasjen 12 ganger årlig.

Man hører av og til og ikke minst i arbeiderpressen at det er en post på statsbudgettet som er så urimelig høi og det er kongens appanasje, vi måtte da kunne spare litt på de 750 000 kroner. Men vi hører ingen ting om pengelotteriet som beskatter det norske folk for kongens appanasje 12 ganger om året, nemlig med ca. 750 000 kroner om måneden. *Jeg* har ikke kunnet opdage et pengelotteri i verden som pomper og beskatter folket så grovt som det norske pengelotteri.

Og slik kunde man holde på og tale om budgettet i dagevis, herr president! Jeg bare undrer mig ofte over at det henger sammen. Jeg undrer mig over at arbeidere og bønder og fiskere kan bestå under sådanne forhold; og jeg undrer mig over at de gamle partier i lengden selv kan mene at dette er forsvarlig norsk politikk. Det danske embedsvelde før 1814 var etter mitt skjønn den rene spøk i sammenligning med hvad det er blitt nu.

B. D. B. minner om et forslag som blev nedvotert i 1934.

Noget av det første jeg foretok mig da jeg kom her i Stortinget i 1934 det var å foreslå at man nedsatte en komité bestående av folk fra alle mulige hold for å få det økonomiske virvar videnskapelig opklart. Jeg er helt enig med den foregående taler, herr Ræder, når han sier at man ustanselig her i salen skriver ut medisin, men man ofrer ingen ting på å få stillet den riktige diagnose.

^{*)} Det blev siden oplyst at dette beløp er mangedobbelts så stort.

Budgettpolitikkens konsekvens er krig.

La mig i denne forbindelse nevne krigsproblemet. Man diskuterte her nylig — og kommer vel tilbake til diskusjonen — Norges forhold i anledning av konflikten mellom Italia og Etiopia. Hvis man vil undersøke saken så vil man se, at ingen vil kriga, selv ikke Italia; men fascismens konsekvens er krig uansett hvad alle vil. *Fascismens konsekvens det er å beskatte folket så langt til fordel for statskassen til det ikke er mer å ta og så må man i krig for å få andre til å betale underskuddet.* Det vil også vise sig her i Norge, — hvor her absolutt ikke finnes en mann i Stortinget som vil krig eller ønsker Norge innblandet i krig — det vil vise sig kanskje før man aner det, at den budgettpolitikk som drives her i denne sal har bare én konsekvens: Norge i krig. — Men det er jo dette årsaksforhold, denne kausalitet, bak ryggen på alles vilje som skulde være opklart. Men det er akkurat som å gå med hodet mot veggen å foreslå her i denne sal at det skal gjøres noget for å få prøve om denne årsakssammenheng kan påvises. Det er ingen som vil krig likeså litt nu som i 1914. Det er ubevisste krefter som er skyld i det hele. Budgettøkonomi er som danaidernes sold, det er en tingenes tilstand, hvor man øser ustanselig, og jo mer man øser, jo mer må det til, men det bunner ikke, *for det er ikke nogen bunn i soldet.* Det er et organisert dagdrømmen, som ligger til grunn for hele budgettpolitikken. Man bedrar sig selv så lenge til man faller i hendene på utenlandske kreditorer.

Utenriksminister Koht og de ukjente dynamiske krefter.

Jeg leste en gang i sommer i en avis et slags referat av en tale som vår ærede utenriksminister, professor Koht hadde holdt den 17de mai for våre landsmenn i Kjøbenhavn. Hvis referatet var riktig, sa professoren omrent som så: »Da jeg kom inn i regjeringen, fikk jeg anledning til å konstatere at det var krefter som var sterke enn regjeringen.« Jeg understreker de ordene, herr president, jeg skulde bare ha lyst til å vite, hvad det er for slags krefter utenriksministeren tenkte på. Tar jeg ikke meget feil, hører han til arbeiderpartiets religion — man tror at det sitter krefter i pengene, man tror på pengemakt, kapitalens makt, militærmakt, våbenmakt, organisasjonsmakt og lignende. Jeg er i så måte hedning, jeg tror ikke på nogen av de krefter som arbeiderregjeringen regner med. *Jeg tror at all makt og all kraft sitter*

/ åndskreftene, i det bevisste såvel som det ubevisste åndsliv. Det er de krefter som bestemmer over krig og fred, og så lenge det norske storting ikke vil ta opp spørsmålet, om det forholder sig så, og undersøke de selvvirksomme, disse dynamiske krefter som i det ene tilfelle skaper frihet, fred og velsignelse og i det annet tilfelle skaper krig og helvede — så lenge man ikke undersøker disse krefter og lærer dem å kjenne, blir man stående ved det helt negative resultat å føle sig selv avmekting. Så lenge man tror at der er krefter som er sterkere enn oss, bestemmer vi ikke nogen ting. Det er ingen andre enn menneskene selv som skaper himmerike eller helvede på jord, det er selvvirksomme, ubevisste og hittil ukontrollerte åndskrefter som vi med moderne psykologi, med moderne utforskning av den menneskelige natur har anledning til å få kontroll over.

Den store politiske forvirring angående arbeidslønnen.

Det fremgår tydelig av trontalen at vår handelsbalanse stadig forverres. Jeg henviser også der til side 5 i det trykte forelegg. Vi ligger under i konkurransen med utlandet, og når man spør næringsdrivende eller stortingsmenn av de borgerlige grupper, hvad grunnen kan være, så sier de som regel: Ja, det kommer naturligvis av at norsk arbeidslønn er for høi. Men hvad er norsk arbeidslønn? Det er et uttrykk for, hvad det koster å leve i Norge. Hvis det koster 10 øre dagen å leve med familie i Norge, så får vi så mange norske arbeidsfolk vi vil for 11 øre dagen. Men hvis det koster 10 kroner dagen å leve i Norge, så kan vi fornuftigvis ikke få arbeidere til å arbeide under det som det koster å leve. Og vil vi ha arbeidslønnen opover, er det bare å anskaffe dobbelt så mange embedsfolk, så blir daglønnen 20 kroner istedenfor 10 kroner. *Arbeidslønnen er altså ikke annet enn uttrykk for, hvad det koster å leve i Norge, m. a. o. budgettets kostende.* Tenker vi oss teoretisk hele statsbudgettet vekk, vil Norge kunne arbeide billigere enn noget annet land på jorden. Det er ingen ting i veien for at vi på utrolig kort tid kan konkurrere med utlandet, nettopp derved at vi kan arbeide billigere, men da må statsbudgettet likvidere og ikke økes. Man henviser oss f. eks. til Japan og sier: Der borte i Japan er det jo så fint, der kan de levere gummisko for bare 14 øre paret, for der koster det ingen ting i arbeidslønn, folk er så snilde og hyggelige der. Men vi behøver bare å låne dem vår venstrepolitikk med etterfølgende arbeiderpartipolitikk,

så vil det ikke være lenge før gummiskoene er kommet op i 14 kroner. Det er bare å lage mer budgett og embedsvelde, herr president. Hvis vi derfor skal konkurrere med Japan, vil jeg foreslå at vi tilbyr Japan å låne det utmerkede system som vi har hatt i Norge »millombils« fra 1905 og til nu, hvorunder vi ustanselig har øket budgettet med den følge at vi endelig nu arbeider så dyrt at vi ikke kan konkurrere på verdensmarkedet.

Når man taler om dette med arbeidslønnen på den måten, så sies det: Nei, det kan være knusende likegyldig, hvad det koster å leve, når bare arbeidslønnen står i forhold til hvad det koster. Ja, så lenge vi bare ser det økonomiske spørsmål innen landets grenser, så er dette resonnement til en viss grad riktig, men det holder absolutt ikke stikk, når vi stiller oss overfor det faktum at Norges handelsbalanse for hvert år blir verre og verre. Og da nytter det ikke å komme og resonnere som herr Mowinckel gjorde idag og snakke om at vi har vært for ensidig nasjonalt innstillet, vi skulde ha vår opmerksomhet mere henvendt på utlandet. Det er det som har vært grunnfeilen i herr Mowinckels politikk at han har vært for meget utadvendt og har interessert sig for meget for alle mulige oppgaver ute i det blå istedenfor å løse nærliggende floker og oppgaver her hjemme.

Følg Samfundspartiets politiske linje.

Hvorledes kan vi i Norge arbeide meget billigere? Jo, ved å likvidere statsbudgettet. Man sier at levestanden er for høi. Jeg er ganske forvisset om at her er sommersol nok og sædejord nok, her er levevei og arbeide nok for 30 millioner mennesker. Men da må næringslivet befries for alt det embedsvelde som ligger og ruger som en død hånd over alt som heter norsk arbeidsliv og næringsliv. Hvis man går den linje som Samfundspartiet peker på, likvidasjon av statsbudgettet, innførelse av brancheøkonomi, branchestyre, så vil det på en utrolig kort tid vise sig at alt letter, at vi plutselig kan konkurrere med utlandet, at disse eventyr om krisene forsvinner og at her er nok til alle og ingenting å slåss om.

Arbeiderregjeringen skaper mer arbeidsledighet.

Men det er et annet fenomen som kanskje er like uhyggelig som forholdet i handelsbalansen, og det er forholdet med arbeids-ledighetsstatistikken. Man tror visstnok her i denne sal, og ganske spesielt tror jeg at den sittende regjering mener, *at man skal*

kunne avhjelpe arbeidsledigheten ved å øke beskatningen! Jeg er ganske forvisset om at det er en helt feilaktig politikk. Jo mere beskatning folket får, desto større arbeidsledighet må det nødvendigvis bli. Man forveksler samfundsøkonomi med statens budgett, og det fremgår også tydelig nok, når man ser på budgettet, for det kalles »*inntektsposter*« alt det som jeg leste op her for et øieblikk siden, f. eks. de 113 millioner kroner i toll det er »*inntekter*!« Ser man det samfundsøkonomisk, ser man at det altsammen er *utgifter* og ikke inntekter, og det er ganske gitt at hvis vi øker utgiftene, altså den indirekte og den direkte beskatning til mere enn vi har før, vil vi nødvendigvis også få mere arbeidsledighet. Ta beskatningen etterhånden vekk, så vil næringslivet blomstre op og arbeidsledigheten vil forsvinne.

Sannhet og godhet fremmes aldri ved lureri og falskneri.

Jeg kommer nu til et punkt i min tale som jeg vil be Stortinget være så snild å være særlig opmerksom på, og det er dette: Hvorledes vi her hjemme er kommet inn på dette tvangspolitiske skråplan — vi som i over hundre år har ropt hurra for den 17de mai og som i alle disse år har ønsket å hevde at frihet for folket er det rette — vi som i alle år har sagt at vi ikke vil ha monopolier og privilegier, vi vil for all del ikke tilbake til embedsveldet som det var under dansketiden? Og så er det allikevel hendt at vi er kommet til å *opnå det motsatte av hvad vi vilde*. La oss nu tenke oss at herr Mowinckel eller herr Nygårdsvold i årevise hadde hatt på sitt program: Dette med grunnloven og næringsfriheten det er gammeldagse greier, stem på oss, så skal vi innføre monopolier og privilegier som i dansketiden, for frihet er i virkeligheten en ulykke, la oss komme tilbake til tvangsstaten. Hvis slike ting hadde stått på programmet, og det norske folk med stort flertall hadde sagt: Ja, sådan bør et moderne samfund være. Vi bør oppgi demokratiet, vi bør oppgi næringsfriheten og innføre monopolene og tvangsforsmene osv. — ja hvis dette hadde stått på de politiske programmer så skulde man aldri fått høre at jeg hadde blandet mig op i norsk politikk. Da hadde jeg for lenge siden pakket min kuffert. Kanskje jeg hadde bedt herr Mowinckel om skibsleilighet til en sydhavssø, for jeg hadde ikke følt mig hjemme her i Norge. Men det merkverdige er at på alle programmer står det: Frihet, fred og folkelykke, og videre står det: Materielle velsignelser og goder for folket: *Det er ingen som har gått til*

valg på de tvangsfomene som vi har fått i Norge. Og det beste eksempel er kanskje at alle disse tvangslovene har man gitt et eiendommelig navn, som tydelig røber at man har ond samvittighet. Man kaller det for »millombils« lover. Jeg har spurte: Hvad kan dette millombils bety? Det betyr visstnok noget sådant som at

— Ola Nordmann på land og strand, du skal ikke være redd om vi legger dig i lenker mandag, tirsdag og onsdag, for på lørdag skal vi ta lenkene av dig igjen, det er bare »millombils« Ola! Men jeg er skeptisk, herr president, jeg tror ikke på noget millombils, jeg er bange for at hvis det norske folk går til valg en gang til og aksepterer denne politikken, så vil ikke nogen av oss som sitter her idag komme til å opleve å se vårt folk igjen befridd for lenkene.

De metoder som benyttes røber tydelig at der ikke ligger gode formål bakenfor.

En ting ber jeg altså Stortinget spesielt ha sin opmerksomhet henvendt på, det er *måten hvorpå dette gale systemet føres inn over folket*. Legg merke til metoden! Hvis man altså gikk ærlig og redelig frem og sa: Fremtiden ligger i tvangsfomene, stem på oss, så skal vi slå ned dette Eidsvoldsverket som er noget gammelt tøv,

— ja da hadde stillingen vært en ganske annen. Men hvad gjør man? Jo, man truer, lokker, lister og narrer det inn på folk. Står en høiremann i veien her og der, kjøper man ham til direktør i et monopol. Og er det nogen bønder som stenger fjøsdøren og ikke vil være med, så sender man statspolitiet med øksehammeren tvers gjennem fjøsdøren. Jeg gjentar at hvis den metoden, etter hvilket dette system var ført inn i Norge — hvis den metoden hadde vært åpenlys, ligget klart i dagen, hvis det hadde vært handlinger som hadde stått i noe sammenheng med de politiske programmer, da hadde allting vært i orden. Men når jeg har blandet mig op i politikken, er det fordi jeg hele tiden har sett, hvorledes man med fusk og fanteri, med alle mulige slags triks og uærlige midler har lurt og listet dette inn på folk i åpenbar strid med lovene våre. Man har til og med fått bøiet retten, man har oplevet at høiesterett i strid med grunnloven har vedtatt millombils lover som er uforenlig med grunnloven. *Ingen stor sak fremmes med slike midler*, herr president. Hvis det er et eneste menneske som er i tvil om, hvad som er rett og hvad som er galt i denne sak, kan han bare stirre på metoden som blir brukt, og

ikke noget fornuftig tenkende menneske kan da være i tvil om at det er dårlige krefter som arbeider, når de går frem på den måten.

Falsk fedrelandssinn.

Jeg har sett adskillige eksempler på, hvordan store ledende norske forretningsfolk, som har kalt sig for både tilhengere av Fedrelandslaget og for konservative besteborgere har vært med på å selge norske industrier til fremmede. Tenk på fyrstikkfabrikkene våre, tenk på Lilleborg, tenk på Norsk Hydro, og tenk på den ene store bedrift etter den andre. Og det varer kanskje ikke så lenge før en hel del av det stolte skibsredet vårt her i Norge også er kommet helt på fremmede hender. Legg merke til hvorledes det er foregått, det foregår under falsk skinn, under falsk navn. Man våger å kalte sig fedrelandslag og konservative borgere, og så driver man en fedrelandsfientlig trafikk, stadig til større fordel for utlandet og til utplyndring for nordmennene. Det er ikke underlig at man trenger stadig mere statspoliti og mere militær. Av fruktene kan treet kjennes.

Grunnloven og det uekte bondeparti.

Siden jeg nevnte grunnloven, skal jeg bare nevne et par eksempler. Vi har § 99 som uttrykkelig sier, at kun hvis norske borgere gjør oprør, kun i det tilfelle kan der øves vold mot dem. Vi har sett gang på gang dryssevis av eksempler på at det har vært øvet den styggeste vold mot helt fredsommelige og rolige folk som ikke har kruset et hår på nogen, de har ikke gjort antydning av oprør, de har bare holdt på sin rett. Det er kommet så langt at vi som står på grunnlovens side og påstår at Norges grunnlov er den fineste grunnlov i verden, vi skal ikke engang ha lov til å agitere for å forsvare den mot bondepartiets falske politikk, det skal kalles opvigleri. Men eftertidens dom blir tung over det falske bondeparti. Det har fortonet sig som røveriet er blitt organisert med statspolitiet i spissen. Det er ikke lenge siden politiet gikk inn til en enke i Fana. Hun hadde 10 kyr, og så tok de de 7. Men det var ikke nok; da de gikk, tok de med sig hesteriven, slåmaskinen og hakkelsmaskinen. Jeg kaller det for organisert tyveri, som er tusen ganger verre enn privat tyveri; for det private tyveri blir ikke tillatt, men det organiserte, som bærer falsk navn av rettferdighet, det er farlig. Det blir tillatt.

Bør Quislings fascisme få en chanse?

Jeg er ikke redd for den fascismen som begynner ærlig og redelig og naivt og kopierer utlandet. Hvis f. eks. herr Quisling skal få en chanse, må stemmeretsalderen ned til 8 eller 12 år. Jeg er ikke det minste redd for den ærlige og naive fascismen, men den fascismen som begynner med »Gud signe Norigs land« og »No er det i Norig etter dag« og så snakker landsmål til bøndene for å få dem myke i følelsene, *den fascismen som ender med å gå gjennem fjøsdøren i strid med grunnloven, den er farlig.* Jeg er heller ikke redd for den kommunismen som heiser røde flagg og lager litt bråk og ståhei, det passer ikke i Norge det heller. Det norske folk er demokratisk utviklet og opvokset. En sådan naiv barnslig kommunisme har ingen innflydelse i Norge. *Men den kommunisme og fascismen som kommer maskert under navn av bondeparti og arbeiderparti, den er jeg redd for.*

§ 95 i Norges grunnlov forbyr monopoler.

§ 95 i grunnloven sier uttrykkelig at privilegier og monopoler er forbudt her i landet. Hvem er det som tør stå op og forsøre de privilegier og monopoler som stadig utvikles og innrettes her hjemme i Norge? Vi er godt på vei med veimonopoler og trafikkmonopoler, og vi har arbeidsmonopol, det vil si for dem som er lydige mot lederne og betaler rikelig med kontingent; de får lov å arbeide, andre ikke.

Trellene tør ikke risikere å oprettholde åndsfrifheten.

§ 100 bestemmer at her skal være talefrihet og åndsfrifhet, og at frimodige ytringer om statsstyrelsen til enhver tid er tillatt. Tenk så på herr Hambros forslag om at vi ikke skal kritisere staten i kringkastingen, eller tenk på riksringkastingen som utelukkende spekulerer i å underholde folk med det mest mulig naive tøv, og som utelukker enhver kritikk, ikke bare kritikk av kringkastingen, men kritikk i det hele tatt. Vi som arbeider for åndsliv og nyorientering og vil at Norge skal ta chansen som en foregangsnasjon, vi har ikke lov til å tale i radio, vi skal under censur. Det er anderledes hvis Hitler taler, for han er ikke nordmann; da blir det tatt op på grammofonplater for å bevare alle de gullkorn som blir kringkastet fra Berlin. Da synes Olav Midttun at han er på høide med tiden og med sin nasjonale følelse. Eller tenk på politimesteren i Ålesund som beslagla en avis som tillot

sig å skrive nogen historier om politiet i Ålesund. Før rettens kjennelse var falt, oplyste politimesteren at han imorgen skulde få rettens kjennelse for at det var lovlige. Men grunnlovens § 100 sier nei, Deres handling er ulovlig, herr politimester!

»Ta-gård«-systemet strider imot grunnloven.

§ 101 sikrer alle nordmenn absolutt næringsfrihet. Er du norsk borger, behøver du ikke spørre staten eller kommunen om »løyning« til det ene eller det andre. Men hvad har vi fått? Vi har fått Thagaard-systemet. Det heter ikke »ta gård« for ingenting, herr president. Vi er kommet dithen nu at vi synder grovelig mot det store Eidsvoldsverk som vi har jublet for og festet for i over 100 år.*

§ 102 sier at husinkvisisjon tillates ikke; da må det være kriminelle tilfeller. Men i den senere tid, — se på melkecentralene og den nye melkeadelen! Se hvorledes de foretar husinkvisisjoner når og hvor de vil.

Norges grunnlov er den beste i verden. Har Stortinget glemt det?

§ 105 bestemmer at hvis staten skal ha noget som tilhører folket, skal der betales full erstatning. Jevnfør fiskaliseringen, vassdragsloven, hjemfallsretten og alt annet organisert tyveri i strid med grunnloven. Jeg mener at vår grunnlov er den beste i verden. Det er den mest demokratiske, og den har vi ikke uten grunn festet for i over 100 år.

Vi nordmenn er vant til å ro vår egen båt, vi er vant til å pløie vår egen jord, vi er vant til å gå i vår egen skog og stelle vårt eget. Vi er ikke vant til å eksersere og gå sånn i geledd som visse andre nasjoner og rope: Heil Olsen, Heil Hitler. Vi har det ikke slik i Norge.

i

Ta i vare for den uriktige internasjonalisme. »Hele folket i arbeide«.

Vi har chansen til å gi verden det gode eksempel på hvorledes et demokratisk folkesamfund skal se ut. Om alle de andre store nasjoner der ute vil tilbake til gammeldagse tvangsformer, la dem det, la oss ikke blande oss op i de fremmede lands politikk. Men vi har *forpliktelsen* til å holde fast ved demokratiet og ikke ape etter de andre og gli utover skråplanet. Det er en farlig linje den internasjonalistiske linje som herr Mowinckel stadig har fremholdt og anbefaler. Det har vært vårt folks ulykke i mange år

at vi har kopiert de fremmede, latt oss bluffe og imponere for meget av hvad der skjer i fremmede land istedenfor å gripe chansen. Vi har jo blandt annet den fordel at vi er et lite folk, vi er et jevnt over oplyst folk, ikke bare et mere enn almindelig demokratisk innstillet folk. Men vi har på alle måter chansen til å være det første folk i verden som gjør det rette, og det kan vi da ikke få skam av. Når man leser avisene fra dag til dag om all den uendelige bunnløse galskap ute i verden, frister det oss sandelig ikke til å etterligne. La oss ta chansen og vise at vi er *det folk som først gjør det rette* og i handling og i praksis viser hvordan et brodersamfund skal se ut. Derfor har jeg på mitt program: »*Hele folket én familie*«. Jeg vil vekk fra denne nytteløse, fåfengte partipolitikk og klassepolitikk, som bare er gammelmanns-snakk, som bare beror på illusjoner og misforståelser helt fra begynnelsen av.

Stortinget skal ikke utbytte men beskytte folket.

Og hvad var i bunn og grunn Eidsvoldsverket for oss norske, hvad var selve innførelsen av dette parlament i dette land? Jo det var at dette parlament skulde *beskytte det norske folk mot utbytning og utplyndring gjennem kongemakt og statsmakt*, og det har dette parlament oprettholdt nogenlunde konsekvent til og med 1905. Men etter at den siste gule stripe var tatt ut av det norske flagg og flagget var blitt rent, så spør jeg: hvem er det til syvende og sist i denne sal som beskytter det norske folk? Her pønser man bare på én ting: hvorledes man skal få tatt mere skatt av folk. Hvem er det som beskytter enken i Fana når statspoliti brekker inn og tar det hun har, så hun selv må bringes på sykehus av nervesjokk. Hvem beskytter henne? Ingen, herr president! Heller ikke denne forsamling. Parlamentet har skeiet ut. Det er ikke lenger folkets beskytter, men under navn av arbeiderregjering er det blitt utbytter og utplyndrer verre enn det var før 1814. Det vil ta sig dårlig ut å feste for 17de mai i det år som kommer hvis der ikke skulde skje en forandring i siste øieblikk.

Nikodemus om natten.

Det forunderlige er det at når jeg taler om disse ting — jeg har også talt om dem før her i denne sal — hender det ikke sjeldent at det kommer stortingsmenn fra alle mulige partier på tomannshånd som Nikodemus om natten og sier: jeg er enig med dig,

men du skjønner det nytter ingen ting, for folket vil ha det slik. Jeg undres om dette resonnement tåler å sees etter i sømmene. Jeg tenker at hvis to mann fra arbeiderpartiet, en mann fra bondepartiet, en mann fra høire og en mann fra venstre så snart som mulig sier farvel til sine partier, så tenker jeg at det var nok til at vi fikk samlet 95 pct. av det norske folk. *For det norske folk er trett av denne utbytning.* Velgermassen lar sig forlede av denne partipolitikk. Og derfor har de folk som resonnerer sånn, et ganske fantastisk ansvar, når de i hjertet sier: du har rett, men når det så skal voteres, voterer de etter partiparolen — først partiet og siden samfundsinteressen og Norges-interessen.

Hver enkelt stortingsmann har sin store del av skylden og ansvaret. Jeg vil henstille til mine ærede kolleger i denne sal å ta alvorlig under overveielse om ikke tidspunktet er kommet til et lite opbrudd. Jeg tror ikke det skal så forferdelig meget til før vi får samlet hele det norske folk. Men hvis de under navn og etikett av arbeiderparti og bondeparti fortsetter den utbytterpolitikk som ble innledet i og med 1905, altså den statskapitalistiske utbytning, så opnår de kanskje å forvirre folk så lenge at ulykken får lov å fortsette. Jeg vil at vi skulde vise verden hvordan et demokratisk samfund ser ut. Et vellykket demokrati har verden aldri sett. Vi har hatt så mange ting å kjempe med, og vi hadde heller ikke så svært stor tradisjon som nasjon til å styre oss selv. Det er naturlig at vi gikk i folkefellene. Det er helt naturlig at nordmennene lar sig imponere av London, Paris, Berlin og Moskva. Men det er allikevel *husmannspolitikk*, det er allikevel »mindre-mannskjensle« å kopiere de fremmede istedenfor å rydde op i sitt eget land først.

Hambro og Mowinckel hjelper til å skaffe flertall for utbytningen. Herr Mowinckel spurte da han hadde ordet idag, hvorledes det vilde gå hvis arbeiderpartiet fikk flertall ved valgene. Jeg kan berolige herr Mowinckel. Jeg tror ikke det er tale om det. Jeg tror, at hvis arbeiderpartiet fortsetter den politikk som har vært drevet hittil, og som jeg har betegnet som K. N. A. P. — det kongelige norske arbeiderpartis politikk — så kan det opgi ethvert håp om å få flertall. Da er arbeiderpartiet som politisk faktor en fiasko, det kan ikke mere reddes, det står ikke mere til å redde, for *det norske folk vil ikke den veien.* Men jeg vil føie

til at både herr Hambro og herr Mowinckel med sine taler virkelig gjør hvad de kan for å hjelpe dem til en mulighet for å få flertall, nemlig ved å gjøre *alt hvad de orker for å oprettholde den illusjon at der er forskjell på disse gamle partier.* Der er ingen annen forskjell enn spørsmålet om hvem som skal få lov til å stelle med pengekassen. Men en ting er de enige om alle sammen, og det er å beskatte folket og oprettholde den statskapitalistiske utbytning. *Det er ikke sant at folket vil ha det slik.*

B. D. B. henstiller til hver enkelt stortingsmann å tenke over saken. Jeg har i de siste 2—3 år etter en anslagsvis beregning talt for 150,000 tilhørere fordelt på de enkelte lokaler her i landet, og jeg må si, at mitt inntrykk alle vegne er det, at folket lengter og hungrer etter å se et lys i mørke, etter å komme ut av disse gamle partispor som vi har kjørt i. Det har kostet nok. Og derfor vil jeg *henstille til hver enkelt stortingsmann* å overveie om han ikke skal la det resonnement fare og si: Det nyttet ikke. I det øieblikk han bryter med de gamle vaner, vil han trekke utrolig mange med sig. Og ingen vil tape på det.

Hvilke krefter er det som forfører vårt folkesamfund?

Til slutt vil jeg ganske kort få lov til å komme inn på det spørsmål som jeg berørte innledningsvis da jeg citerte professor Koht i Kjøbenhavn. Det er spørsmålet: *Hvilke krefter er det som er sterkere enn regjeringen?* Hvis man vil undersøke og spørre: *Hjem er det som skaffet Norge 1814?*, så kan fornuftigvis svaret bare bli: *Det var tidsånden.* Det var en optimistisk tidsånd som trodde stort om menneskenaturen. Det var en tidsånd som sa: Ned med embedsveldet! Vekk med tyrannene! Leve folkefriheten! Menneskenaturen går til grunne under tvang, den blir bedre i frihet.

Det var den samme tidsånd som nogen århundrer i forveien hadde skaffet oss bibelen oversatt, reformasjonen, som lot folket få lese sin bibel og ikke spørre autoritetene. Det var den samme tidsånd som skapte revolusjonen i Frankrike i 1790. *Det var altså en tidsånd som trodde på menneskene.* Og hvilken tidsånd var det som skaffet oss tilbake igjen til tvangsformene? Hvem er det som har skapt millombilslovene stikk imot alle stortingsmenn og velgernes program og ønske? *Det er en tidsånd som bakvasker menneskenaturen og som forherliger autoriteten og diktatoren.*

Leve den store mann! For menneskemassen det er noget dårlig noget. Menneskene, heter det, det er nogen kjeltringer og skurker, egoister og dårlig pakk. I kirker og bedehus heter det at vi er fortapte elendige syndere, noget mindreverdig skrot, og derfor må vi ha autoriteter mellom oss og Gud, og derfor må vi ha autoriteter til å føre oss gjennem verden. *Det er denne tidsånden som er sterkere enn regjeringen*, og som trekker regjeringen etter nesen. Og det burde vår statsminister og vår utenriksminister være opmerksom på. For jeg er ganske sikker på at også de med hånden på hjertet må si, at det gode som vi vilde og som vi i arbeiderpartiet gikk inn for å gjennemføre, det gjennemfører vi ikke, og det onde som ingen av oss vil, det gjør vi ustanselig, for vi tvinges til det. Av hvilke krefter, herr president? Av *åndskreftene*. Og derfor gjelder det å ta kampen opp mot tidsånden. Det er derfor vi må ha talefrihet og tenkefrihet. Det er derfor vi vil at tingene skal undersøkes og diskuteres ut. Så herr Ræder får rett når han sier: Frem med diagnosen, så kan vi alltid bli enige om medisinen. Så lenge vi ikke kjenner diagnosen, så lenge vi ikke kjenner det som skjer, så lenge opererer vi med helt feilaktige midler.

Hvorfor vi går til nytt valg.

Jeg hadde håpet da jeg kom inn i Stortinget for et par år siden, at når jeg hadde sittet her i tre år, så ville det være flust nok, så ville de andre partiene kappfly mot den selvfølgelige ting, mot den politiske linje som jeg her står og forfekter. Men det var jeg klar over, at hvis de gamle partiene fortsatte med den gamle musikk som vi har hørt idag av lederne, så skal vi gå til valg i Samfundspartiet en gang til. Vi driver ikke viljeløse med tidens strøm. Vi ser de åndskreftene som er farlige, og som vi vil bekjempe med alle de ærlige midler som står til vår forføining.

Det er ikke negativt å ta tyranniet bort.

Det hender stadig at man som svar på disse synsmåter sier: Vi bare kritiserer og stiller ingen ting positivt opp, det er så negativt. Men dengang vi i 1814 kastet embedsveldet og gav folket friheten var det ingen som spurte: Hvad vil du sette istedenfor embedsveldet? Det var ingen som sa om Eidsvoldsmennene at de bare river ned og kritiserer, *for det positive det var friheten for folket*, og det er det positive i denne retningslinje som jeg forkynner. Jeg skal som konklusjon få lov å fremsette følgende forslag til uttalelse av Stortinget:

B. D. B.s mistillitsvotum som blev nedvotert imot én stemme

(*B. D. B.s.*)

»Da regjeringen i åpenbar strid med grunnloven og norsk folkefrihet og i strid med sitt eget partis antikapitalistiske løfter og forpliktelser fortsetter den av forrige regjering innledede monopol- og tvangspolitikk og stadig utvider den embedsmessige stats-kapitalistiske utbytning av det norske folk, har regjeringen ikke lenger Stortingets tillit.

Vårt rike lands store chancer til å sikre folket økonomisk og nasjonal uavhengighet og vise verden veien til folkefrihet og folkelykke forspilles daglig av regjeringen, som foretrekker å etterligne utlandets famlende og feilslagne pengepolitikk i håpløs gjentagelse.

En regjering som med statskapitalistisk tvangspolitikk direkte motarbeider den sociale og økonomiske frigjørelse, som folket i utviklingens medfør har krav på, bør ikke merestås i Norge.«

Nygårdsvold: Den siste ærede taler beveget sig jo på mange felter, og jeg tror ikke det er lønt for mig å forsøke å gå noget nærmere inn på det han har sagt. Jeg festet mig ved ett av hans uttrykk, hvor han definerer sin politikk og sine bestrebeler på den måte at han arbeidet for — ikke hele folket i arbeid, som arbeiderpartiet har sagt, men hele folket i en familie. Jeg fikk inntrykk av, at skal herr Dybwad Brochmann være med i den familie, blir det nokså urolig i den familie, det tror jeg bestemt. Han hadde talt flere ganger her — sa han — om det samme emnet, og det er vi bekjent med, vi som har vært her i nogen år. Men det besynderligste var, at bakefter kom det folk til ham, — jeg forstod det så at de kom om natten — og erkjente at de var enige med ham, og at de antagelig da søkte nye oplysninger. Det er godt mulig at det her i Stortinget finnes folk som kommer likedan som Nikodemus om natten og forsøker å bli belært av herr Dybwad Brochmann, men jeg må si som sant er, at jeg føler ikke nogen trang til å bli ytterligere belært av herr Dybwad Brochmann enten det nu er om dagen eller om natten. Jeg har engang hatt leilighet til å overvære et religiøst tungetalermøte. Det imponerte mig ikke. Det rørte ikke mine følelser på nogen måte, fordi det var meningsløst vrøvl alt sammen, det jeg hørte. Jeg forstod ingenting. Og jeg vil også si, at politisk tungetalen rører mig heller ikke det minste, fordi selv i galskapen vil jeg gjerne ha litt mening, hvis jeg overhodet skal interessere mig for den.

6. — Brochmann: Den 9. april.

Trontaledebatten.

Dybtrad Brochmann: Jeg hadde inntrykk av at min kritikk av Regjeringen gjorde et pinlig inntrykk på statsminister Nygårdsvold; det forekom mig at hans svar virket overordentlig nervøst og vimset. Og den uttalelsen som han fremkom med om politisk tungetalen tror jeg ikke tjener statsministeren til nogen særlig heder; jeg er bange for at de som påhørte den tale jeg holdt og som siden leser den, vil komme til å opfatte den som noget ganske annet. Jeg beklager statsministerens svar, for jeg hadde unt statsminister Nygårdsvold å sitte inne med større evner når det gjaldt en så saklig debatt.

Det er noget som hverken herr Nygårdsvold eller nogen annen kan lukke øinene for, at politikken her har utviklet sig slik at socialistene våre er blitt høirefolk og høirefolk er blitt socialister — det er kjensgjerninger! Og det hersker derfor en eneste stor politisk forvirring i det nuværende norske Storting, og derfor burde unn ikke ta en ærlig, saklig og dyptgående kritikk så 'Overfladisk og lettvintr' som herr Nygårdsvold gjorde, men det får være hans sak.

Når jeg forlangte ordet idag, var det nærmest fordi jeg vilde komme inn på et eneste spørsmål som bl. a. justisministeren berørte i sitt innlegg, nemlig der hvor han talte med særlig adresse til venstre om frihandel. Justisministeren sa noe slikt som, at hvis vi holdt på frihandel og skulde trekke konsekvensen av venstres politikk, som måtte bli den rene frihandel, så vilde hele vårt samfund falle sammen. I den anledning vil jeg gjerne få lov å fremholde, at etter mitt syn er det like galt å gjøre det gale som alle andre nasjoner gjør; på den annen side er det like galt og like håpløst å tenke sig at man skulde kunne reformere hele verden. Det er aldeles forkastelig for Norge å gjøre de feil som andre nasjoner gjør, bare fordi de andre gjør dem, og det er likeså forkastelig å reise til Geneve og tro at vi kan reformere hele verden. Derfor må man ha to økonomiske systemer, et økonomisk system som tar hensyn til de norske forhold, et økonomisk system som bare vedkommer forholdet mellom dig og mig her i dette land, og et annet system som angår Norges forhold til alle andre nasjoner.

Jeg vet ikke om Stortinget kjenner til at jødene hadde det systemet — de hadde ett økonomisk system for jøder, og så hadde de ett utenfor, for alle dem som heter »gojim« —• fellesbetegnelsen for alt som ikke er jøder. Jeg vet ikke om Stortinget er opmerksom på at jødene, som høiest sagt teller 30 millioner individer på

jorden, behersker verden uten et krigsskip og uten en kanon, fordi de har litt mer intellekt og fordi de er et mer framifrå folk når det gjelder finansteknikk, enn f. eks. Norges bønder. Jeg skulde ønske at det norske folk vilde lære litt av jødene og jødenes historie.

Hvorledes vilde herr Nygårdsvold som betegner mitt syn som tungetaler! — hvorledes vilde herr Nygårdsvold forklare den kjensgjerning at jødene, uten å eie en soldat, uten å ha en kanon, uten å ha et knigsskip, behersker verdens finansvesen? Det er fordi jødene, som sagt, har rede på hvad det gjelder. Jeg nevner dette, fordi justisministeren fremholdt sitt syn på den måte at det var umulig å innrette sig klokere i Norge enn i andre land. Og jeg fremholder det for å peke på at jødene alltid har hatt dette dobbelte system — og det er så gammelt som Mosebøkene. De har sagt som så: Innenfor vår krets, innenfor vårt samfund, der har vi én orden; vi forsøker ikke å reformere verden, for verden er for gal og for dum. Hovedsaken for oss er å holde orden innen vårt eget samfund. — Og det er presis den politikk jeg har gått inn for, og som jeg når som helst skulle ville være med på å praktisere; her i Norge. — Vi kan ikke reformere verden, men vi har anledning til å ordne forholdene innen vårt eget land uten å behøve nogen konflikt med de fremmede.

Jeg tror ikke det norske arbeiderparti har så forferdelig meget å skryte av med hensyn til innsikt i finanskunst at de skulde forkaste alle ærlige norske forsøk på å komme dem til hjelp nettop der, hvor det gjelder innsikt i folkepsykologi og pengevesen. Men overfor et så hardkokt og dødfødt svar som det jeg fikk av statsminister Nygårdsvold, skal jeg for min del ikke bry ham og hans parti mer med vårt tilbud om assistanse. Vi skal bare gå til velgerne og be om hjelp for å forkaste det kvaksalveri som det norske arbeiderparti er gått inn for med hensyn til pengeteknikk her i landet.

Votering: 1. Dybwad Brochmanns forslag blev mot 1 stemme ikke bifalt.

Fra en utenrikspolitisk debatt i Stortinget 5. mars 1936.

Vi må ofre alt for å frelse vår ungdom fra krig.

Jeg vet ikke hvad jeg skulde ville være med på, og hvad jeg skulde ville gi, hvis jeg kunde gjøre noe for å redde Norges ungdom fra det som truer den idag. En skjønnere ungdom har intet folk, større muligheter, chanser og ressurser, har ingen enn Norges folk idag.

Men jeg er tilbøelig til å tro at våre chanser minker for hver dag som går. Jeg har sagt det tidligere, og jeg gjentar det, at den nuværende regjering oversitter tiden, den lar sin besøkelsestid gå, med lukkede øine.

Nygårdsvold kaller det tungetaleri å føre åndslivet og intellektet inn i kampen. Man vil ikke høre, og da kan ingen redde den, hverken forskere, eller profeter, eller tenkere av nogen slags. Jeg er villig til, for mitt vedkommende å innstille enhver politisk kamp. Jeg er villig til når som helst å trekke mig ut av politikken hvis jeg står i veien. Jeg er villig til å stille alt hvad vi eier og har i vårt parti til arbeiderregjeringens disposisjon — det skal ikke koste dem en rød øre — *de skal få alt inntil livet vårt for Norge og for ungdommen*. Men det vi vil, det er at *de skal høre, og tenke, for det gjør de ikke nu*.

Arbeiderregjeringen vil også opgi åndsfriheten og svikte sitt eget program.

Det står i Det norske arbeiderpartis program, under »demokratiske rettigheters» Det norske arbeiderparti vil opprettholde og utvide alle det arbeidende folks demokratiske rettigheter, som organisasjonsfrihet, ytringsfrihet, religionsfrihet, pressefrihet og åndsfrihet, og sette sig energisk til motverge mot ethvert inngrep i disse rettigheters Men nu går det med full musikk mot åndstyranni. Det har eksempelvis aldri vært mere treldom og åndstyranni i riksringkastingen og pressen enn nettopp nu. Arbeider-

partiet svikter sitt eget program også der. Og da vil jeg ha sagt på forhånd: *Det parti og det folk og den regjering og det menneske og den nasjon som synder mot ånden, han går til grunne, og han bør gå til grunne.* Det er en eneste synd på jorden som ikke kan tilgis og ikke bør tilgis: Det er at åndsvesenet mennesket saboterer åndslivet således som husmannen Ola Nordmann gjør her hjemme i Norge, og bøier sig i ærbødighet og ærefrykt for all galskapen i utlandet, og saboterer alt som heter norsk åndsliv.

Hambro bruker klubben og Dybwad Brochmann svarer.

Som et kuriosum skal jeg nevne at vi har ca. hundre tusen mennesker i en del studiecirkler her i landet. Vi har tilbuddt Norsk rikskringkasting 6000 kroner om året.

Presidenten, Hambro: Jeg må henstille til taleren å holde sig til den sak som foreligger. Rikskringkastingen blir det anledning til å diskutere senere.

Dybwad Brochmann: Det er nettop saken jeg holder mig til, herr president, hvis De følger med. Vi har tilbuddt å betale 6000 kroner om året for å få lov til en time hver søndag middag når kringkastingen i regelen er stille, *å orientere menneskene om et nytt grunnlag for fred, om en ny måte å ruste på, nemlig med åndelige våben.* Vi har ment at med å reise en åndskamp gjennem det beste åndelige kommunikasjonsmiddel som fins i tiden, nemlig kringkastingen, skulde vi kunne yde vår innsats som nordmenn for å bevare vår ungdom, for å bevare vår frihet, vår fred og for å hevde vår tradisjon som Nordens folk mot rasehat, mot krig, mot klassehat, mot enhver form for menneskelig hat. Men også *ået* er blitt avslått, det som alt annet. Jeg bare nevnte det som et kuriosum, det var ikke for å diskutere rikskringkastingen.

Vil regjeringen heller se folket i krig, enn å ta imot saklig kritikk? For nu å komme tilbake til spørsmålet hvad Nordens folk kan gjøre overfor krigen, så gjentar jeg at det lille vi kan yde, vi norske forskere, som har arbeidet med disse ting i mange år, det lille vi kan yde, står til forføining for ingen ting, på hvilke som helst betingelser, *hvis det blir tatt imot.* Den eneste betingelse vi stiller er altså at det vil bli hørt og prøvet, og tatt alvorlig som nordmenn, — ikke lenger sabotert som hittil i pressen og ellers alle vegne. Mange ganger får jeg inntrykk av at det resonneres i denne sal som om man foretrakket en krig fremfor kritikk?

Heller vil man ha Norge i krig, enn man vil risikere de gamle partiers fiasko og opløsning. Hvis dette er mentaliteten, da er den uhelbredelig. Jeg mener at vi skal heller ofre alle gamle fordommer, vi skal ofre vårt partinavn, *vi skal ofre enhver sykelig ærgjerrighet, for den mulighet at vi skulde kunne utrette noget som var større, og foregå verden med det rette eksempel, og bli den nasjon som først gjorde det riktige.* Jeg bare spør regjeringen, jeg bebreider ingen.

Autoritetsprinsippets misjon.

Jeg resonnerer nemlig slik, at når Det norske arbeiderparti hittil har trodd på det statskapitalistiske, på det voldsorganisa-sjonsmessige samfundsprinsipp, *så er det fordi de er oplært til å tro på det.*

Skolens og kirkens undervisning, har nu en gang vært slik, og vi er nu en gang alle sammen ikke mere enn barn av vårt miljø.

Om så galt skulde hende at vi skulde gå i krig, kunde vi da regne med at herr Hambro og Mowinckel, som først og fremst er de som har lært Stortinget op i den internasjonale lekestuen, vil de gå forrest i skytterlinjen? Vil også regjeringen og Stortinget stille sig forrest i skytterlinjen, eller skal vi som sitter på toppen i samfundet i den såkalte administrasjon, trekke oss tilbake, og la de fattige fiskere, bønder og arbeidere, som vi har beskattet, i alle disse år, *la dem gå foran og blø?* Det vilde være interessant å vite på forhånd, hvordan Stortinget og regjeringen vilde stille sig i en sådan situasjon.

Vil regjeringen undersøke saken?

Og derfor vil jeg som konklusjon av mitt innlegg her idag bare ennu en gang henstille til regjering og storting å ta under overveielse om det ikke var på tide å få en sådan komité, bestående av forskere fra alle mulige sider, for å prøve om vi sitter inne med ting som kunde gjøre det mulig for oss å slå inn på en annen vei enn rustningsveien. Forholder det sig slik som jeg påstår at all budgettpolitikk, all statskapitalisme bare har en konsekvens: *krig*, så må det jo kunne gå an å få de ting opklaret og rettet, således at vi ikke gjør vårt ytterste for å komme i krig, men at vi med åpne øine tar kampen op der hvor kampen må tas op, og vi holder op med de falske lønnsomhetslinjene, holder op med den »økonomiske« politikk som har ført alle de andre folk i ulykken. La oss ikke følge deres eksempel. Skulde ikke det være

pengene og arbeidet verd å få en sådan komité til å undersøke disse ting snarest mulig? Det er det eneste og det mest positive jeg kan foreslå.

i

Fra statsråd Kohts tale i Stortinget 5. mars 1936:

Er vår utenriksminister en hykler — eller er han for naiv til å se det virkelige forhold?

Koht: Det spursmalet som naturleg har meldt seg for oss alle, som måtte melda seg nu i haust, og som har kome so sterkt fram i ordskiftet her idag, er dette spursmalet um det å vera med på økonomiske og finansielle sanksjonar, tvangstiltak mot ein fredsbrytar, kunde koma til å føra oss inn i ein krig um vi so ikkje vilde det. Det er ikkje noko nytt spursmål som her reiser seg, det er eit spursmål som har vore dryft so lenge Folkesambandet har vore til. Og serskilt vil eg minna um at her i landet har det vore dryft gong på gong innanfor regjeringa og innanfor Stortinget. Um ein vil sjå igjenom dei meldingane som år for år er sendt til Stortinget um arbeidet i Folkesambandet, so kann ein finna, at år for år har dette spursmål vore uppe, um dei militære pliktene og dei militære konsekvensane som kunde koma for ein stat som vår i tilfelle av økonomiske sanksjonar. Og alle regjeringane, kva parti dei so har høyrt til, har sett seg på det standpunktet, har funne ut den tingen, at nei, her ligg ikkje militære pliktår på oss. Og det er ikkje berre soleis at dette er ein teori ein byggjer på, men det er ein reint praktisk tanke, at det skal ikkje kunne føra oss ut i krig um vi er med på økonomiske sanksjoner. Og Noreg står slett ikkje aleine i synet sitt i dette spursmalet. Nett no i februar månad har den nederlandske utanriksministeren gjeve ei skriftleg fråsegn til utenriksnemnda i sitt storting um dette spursmalet. Det er so vidt kort og greitt at eg trur det er verdt å lesa det upp her. Utanriksminister og fyrstemester de Graeff skreiv:

»Utan omsyn til Folkesambandet skal nok alltid Nederland kunna halda uppe streng nøytralitet i ein væpna konflikt millom andre stater, og i alle tiltak som den nederlandske regjeringa kjem til å ta, må det difor bli rekna med at dette er mogleg. Men slikt hindrar ikkje at det kan koma tilfelle då det ikkje let seg semja med pliktene etter folkesambandspakta å bli ståande heilt utanfor konflikten og det blir naudsynt å gjera skilnad på dei to partane i krigen, i det minste på det økonomiske området. Ingen

av fyremennene i embetet har sett seg på eit anna standpunkt, og alt i lovfyreleget frå 1920 om å gå inn i Folkesambandet vart det gjeve fråsegn i den leia. I kvar ein konflikt vil den nederlandske regjeringa sjølvstendig avgjera framgangslina si, men ho skal då samstundes ta omsyn til dei pliktene som medlemskapen i Folkesambandet legg på ho. Ein politikk som skulde bryta med endeframme traktatplikter, kan ein likso lite venta av den noverande regjeringa som av dei fyrre regjeringane.«

Ein norsk utenriksminister kann skriva under på kvart einaste ord som her er sagt. Det å være nøytral, å halda oss utanfor ein krig, det er ein rett som vi har, og det er ei plikt for oss sjølve. Og denne tanken er det ikkje berre dei små statane, slik som Nederland, Noreg og Sverige og andre, som held uppe, men det er ein ålmenn tanke som er godt kjend innanfor Folkesambandet. Alt i 1922 vart dette spørsmål dryft av ei serskild stor nemnd innanfor Folkesambandet, ei stor nemnd som tok opp og dryfte spørsmålet um kollektiv trygd millom statane. Heile fyresetninga for denne dryftinga var just dette at kvar einaste stat kunde halda seg nøytral i ein krig, det vil segja at dei ikkje var nøydde til og ikkje hadde plikt til å gripa inn med militære tvangsråder.

I denne tale har vår utenriksminister tydelig sagt fra at han enten handler i god tro og blind tillid til England, eller at han bevisst kamuflerer det faktiske forhold at Folkeförbundet bare var håndlanger for engelsk politikk.

Kan krig avverges ved at krigsårsakene videnskapelig klarlegges.

En interpellasjonsdebatt i Norges Storting.

Interpellasjon fra representanten Dybwad Brochmann:

»Er regjeringen opmerksom på at forutsetningen for Norges deltagelse i Nasjonenes Forbund er bortfalt i og med den omstendighet at de innmeldte stater nu kappruster og truer hverandre med krig?

Hvad akter regjeringen å gjøre for å holde Norge utenfor de internasjonale forviklinger og sikre vår frihet og uavhengighet?

Dybwad Brochmann: Når jeg har rettet denne interpellasjon til regjeringen, så er det fordi jeg mener at vi under debatten om Norges forhold til de krigførende land ikke kom til noget endelig resultat. Spesielt mener jeg at Norge, som har all (interesse av å bevare freden, *bør ta initiativet til å forsøke å gjøre noe positivt for å bevare freden*). Jeg er ganske forvisset om at alle i denne sal er enig i at situasjonen i øieblikket er kritisk over hele verden, og at alt tyder på at vi langsomt og sikkert går mot en ny verdenskrig — samtidig som vi går ut fra at de forskjellige nasjoner som kommer opp i en sådan krig, aldeles ikke ønsker å komme der. Jeg er ganske forvisset om at hverken Italia eller Tyskland eller Sovjet-samveldet eller nogen av de andre makter ønsker den krig som nærmer seg. På samme tid er jeg også klar over at

krig ikke er et viljespørsmål.

Der er krefter som er sterkere enn statsmennenes viljer, og det er nettop disse krefter som vi må forsøke å bli fortrolig med, hvis vi skal ha et begrunnet håp om å kunne undgå krigen.

Jeg mener at den nuværende politiske tilstand i Europa for en stor del hviler på den falske forutsetning at det er menneskene som viljesvesener som bestemmer over krig og fred. Hele det voluntaristiske livssyn må ettersees. Det vil da vise seg at det ikke

er viljeslivet, men ganske andre krefter som bestemmer over krig og fred. Jeg er ganske sikker på, at hvis vi her i denne sal vilde spørre hver enkelt representant og hvert enkelt regjeringsmedlem, så vilde de alle med hånden på hjertet forsikre at de ikke for alt i verden vilde ha krig, og ikke vilde ha Norge innblandet; og allikevel er det ingen ting i veien for at vi før vi vet det og uten å ønske det kan komme inn i krig.

Har Norge plikt å gjøre en innsats?

I forbundspaktens artikkel 11 står det bl. a.
følgende:

»Det erklæres også å være en vennskapelig rett for ethvert av forbundets medlemmer å henlede forsamlingens eller rådets opmerksomhet på enhver omstendighet av betydning for de mellomfolkelige forhold som truer med å forstyrre verdensfreden eller den gode forståelse mellem folkene hvorav freden avhenger.«

I henhold til denne passus mener jeg vi her oppe i Norden som et desidert fredsfolk har både foranledning og rett og forpliktelse til å gjøre hvad vi kan for å påvise årsakene, de dype, uopklarte årsaker til at Europa trues av krig når ingen vil krig. Jeg mener at vi her i Norden skulde ta initiativet til å forsøke å få disse ting meget nøie undersøkt.

Jeg vil da først et øieblikk gå tilbake til

etter den forrige verdenskrig.

Samtlige her tilstedeværende vil erindre hvorledes diskusjonen under og etter den forrige store verdenskrig dreiet sig om årsakene til krigen. Man diskuterte hvem som hadde »skylden«, man forsøkte å tillegge keisere og statsmenn skylden, man gav enkelte nasjoner skylden, men noget endelig resultat med hensyn til krigsårsakene kom man ikke til. Man blev stående over hele Europa ved det åpne problem.

Og hvad gjorde man så i praksis? Jo, her i Norge f. eks. begynte det på den måte at man skulde *rehabilitere* og *stabilisere* alt det som hadde vært før krigen. Det var en sterk interesse for å stabilisere vår valuta og vår krone, som om det var valutaen og kronen som det var noget i veien med! Man stabiliserte rettsvesenet, man bygget tinghus for millioner av kraner[^] man skrev masser av nye lovparagrafer, og man trodde formodentlig at man skulle stabilisere samfundet på den måte Innenfor den teologiske verden ytret interessen sig på den måte at det gjaldt å stabilisere det gamle

kirkevesen og sektvesenet. Man fikset op gamle kirker og bygget nye, man pusset op det gamle, og man håpet ved hjelp av fromhet og vakker kirkekultus å få overtalt Vår Herre til å forhindre krig. Men jeg vil spørre:

Har det nyttet noget?

Var det kirken som sådan, var det pengene, var det lovparagrafene våre, var det noget av det utvendige som trengte å stabiliseres? Jeg er ganske forvisset om at det som må stabiliseres, det er selve tenkningen, selve den livsanskuelse, den åndelige forutsetning hvorpå hele det politiske liv i øieblikket hviler. For verdensviljen regjeres av ideer av mer eller mindre autoriserte læresetninger, de være falske eller riktige. Menneskenes viljesliv regjeres til enhver tid av forestillinger, de være sig bevisste eller ubevisste, og

derfor er det vår tenkning som må stabiliseres.

Det er med andre ord oss selv som må utgranskes, som mennesker og som åndsvesener. Vi må søke å finne feilene — ikke i tingene våre, tikk i pengene, men i våre falske forutsetninger. Hvis vi gjør det, hvis vår regjering vil gå alvorlig inn for en sådan undersøkelse, og for enhver pris søke å finne frem til sannheten i samarbeide med alle de andre nasjoner som måtte vilde være med på det samme, så er jeg ganske sikker på at vi kan redde Norge, og kanskje verden, fra nye kriger. Gjør vi det ikke, men bare organiserer videre på de gamle, falske forutsetninger, er jeg bange for at det ikke blir sten tilbake på sten, hverken av dette huset eller av andre hus omkring i det civiliserte Europa.

Vi må utvikle oss selv i forhold til den tekniske utvikling utenfor oss. Der er inntil nu en skjevhets i veksten som lenge nok har vært påvist. Vi mestrer ikke den moderne teknikk, der er skapt helt nye livsvilkår for menneskene, helt nye betingelser, og under disse nye betingelser må vi forandre oss i overensstemmelse med utviklingen. Hvis ikke går vi til grunne.

Entusiastenes og dagdrømmernes slaraffenland.

Men istedenfor å foreta noget positivt i den retning, så opnådde vi som det eneste resultat av all diskusjon om verdenskrigen: — Nasjonenes Forbund. Jeg for min del gråter ikke ofte, men jeg gråt mine modige tårer da professor Nansen og andre velmenende

sjeler talte og agiterte for å få Norge innmeldt i Nasjonenes Forbund. Jeg betraktet det dengang og jeg betrakter det fremdeles som entusiasmens og dagdrømmeriets slaraffenland; det er verdens-fantasiens bunnløse trang til å drømme, som ligger til grunn for Nasjonenes Forbund. Og alt det som siden er skjedd i Genéve og omkring Nasjonenes Forbund, burde være tilstrekkelig til å åpne alle rettenkende menneskers syn og sans for at det er dagdrømmen. Når jeg skal betegne Nasjonenes Forbund for hvad jeg mener det er, da vil jeg kalle det for partipolitikernes internasjonale fagforening, det er et sted hvor partipolitikere søker hen for gjensidig trøst. Når politikerne føler at det hele er i op løsning hjemme, at det er for mange problemer og at de ikke klarer å ordne noget av det som skulde ordnes hjemme, så trenger de en internasjonal sammenkomst for å konferere med andre som ligger under for den samme bitre erkjennelse av maktesløshet og evneløshet. Og så konfererer de for å trøste hverandre. Og selv om forutsetningene som de bygger på, er aldri så feilaktige, er det allikevel en stimulans i å høre at andre nasjoner og andre folks fremste menn ligger under for de samme illusjoner som de selv. Ved at galskapen internasjonaliseres, får den større vekt. Noget annet positivt kan ikke jeg se i Nasjonenes Forbund.

Dengang og nu.

Da Nasjonenes Forbund blev dannet, var forutsetningen fremfor alt avrustning, det vil enhver se som leser igjenriem pakten. Og hvorledes hang det sammen? Jo, det gikk en stemming over verden som het »sparepolitikk«, »minsket forbruk«, det skulde spares på alt, og da skulde det selvfølgelig også spares på rustningene. Det var en stemning, en «kontrollert reaksjon i massene, som vilde ha prisene nedover for enhver pris, — ned med aktiene, ned med markedsprisene, ned med lønningene, nedover med alle de nominelle verdier! Så vilde man avruste. Men nu i den senere tid og ikke minst etter at vi i Norge har skiftet regjering, er stemningen begynt å snu. Legg merke til at det står i arbeiderpartiets trontale: Nu stiger aktiene, nu skal det bevilges mer til politi og militær, nu er det om å gjøre å få en ny konjunkturstigning. Nu skal det ikke lenger arbeides for å få priser og lønninger og bokførte verdier nedover. Nei, nu har stemningen skiftet, nu stiger prisene, nu blir det bedre. Og da kan jeg si med absolutt sikkerhet: Nu nærmer krigen sig med raske skritt, proporsjonalt med prisstigningen.

Hvorfor det? Fordi prisstigningen er kunstig laget, det er en politisk villet .kamp mot den skapende utvikling, mot det tekniske fremskritt, som vil prisfall og materiell frigjørelse for alle. Vår hele politikk er et rike som er splidaktig med sig selv. Det står i skriften at vi skal være rundhåndet og gi rikelig til vår næste, og jeg forstår forsåvidt den gode tanke når Norge eksporterer sin mat til underpris. Det ser ut som et vakkert trekk, men når jeg vet at man gjør det for at prisene skal stige på liivsmidler her hjemme, så er jeg aldeles på den sikre side når jeg sier: Det må bli krig.

Jeg skal ikke trette forsamlingen med å nevne noget større fra de debatter som har vært ført i Stortinget gjennem årene i anledning av Nasjonenes Forbund, jeg skal bare få lov til fra Stortingsdebatten den 4. mars 1920, da Stortinget vedtok å melde sig inn i Nasjonenes Forbund, — å citere nogen få linjer:

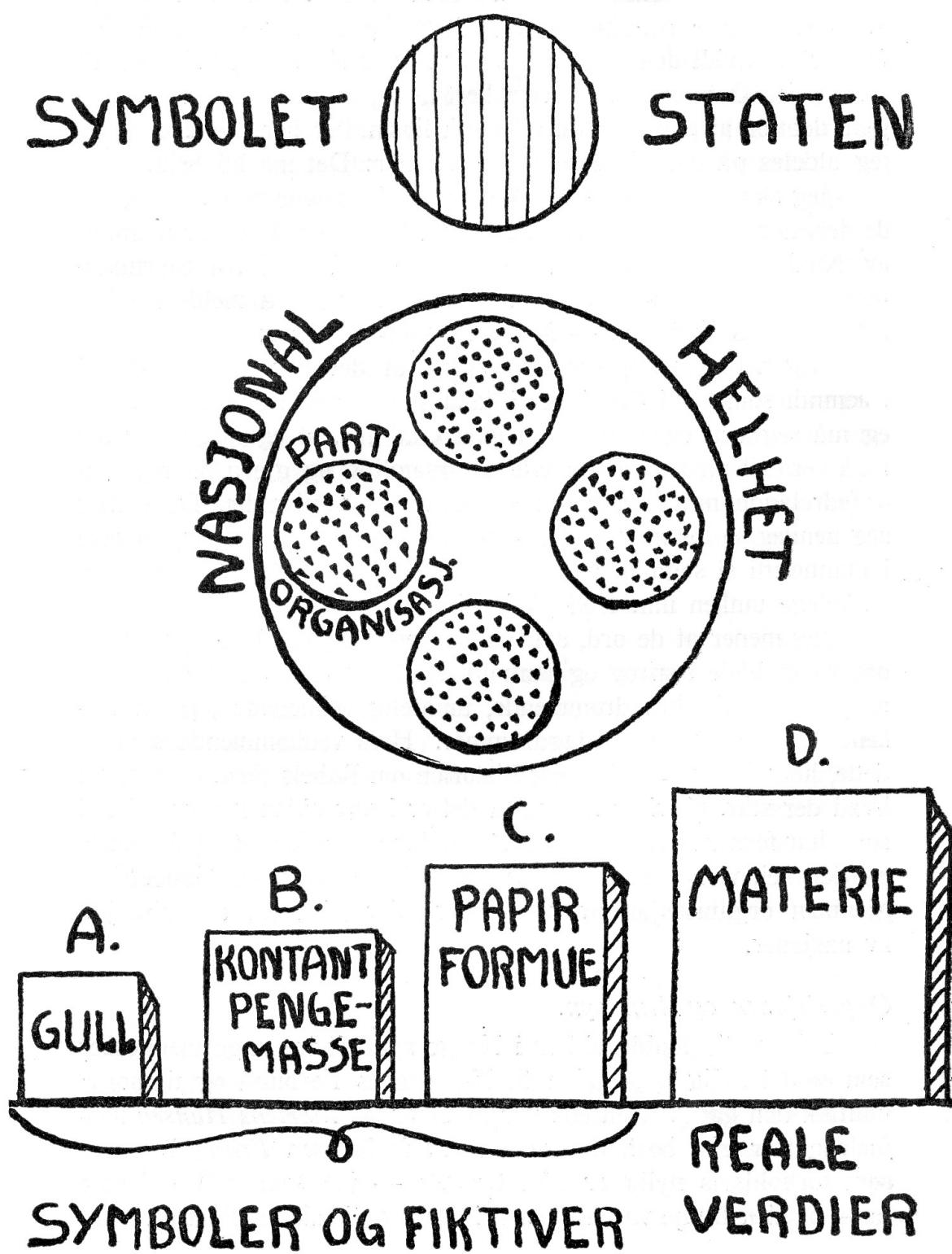
„*Eg vil som representant segja at det hev falle meg lett i nemndi som her i Stortinget å taka standpunkt i denne saki. Og eg må segja at eg er takksam imot Gud for, at eg hev fenge lov til å vera til stades i vår nasjonalforsamling og gjeva mi røyst til at fedrelandet mitt skal melda seg inn i dette sambandet. Det steller seg nemleg so for meg at dette er det største steg, som enno er teke i manneætti si soga til å realisera den store guddomlege og menneskelege tanken um: fred på jordi.*“

Jeg mener at de ord, sagt av daværende president Tveiten, de ord røber både i sprog og innhold hvad jeg vil kalle densovende uskyld, den absolutt drømmende, umåtelig velmenende, fromt tenkende og godt villende dagdrømmer. Hvis vedkommende som sa dette, herr Tveiten, hadde lest historien om Babels tårn, og forstått hvad der står, så ville han se at det er lenge siden manneætti i si soga har forsøkt det samme. Det går ikke an å komme til himmels på den vei, vi kan ikke komme frem til fredsriket og himmelriket gjennem organisasjon av mennesker eller gjennem organisasjon av nasjoner.

Opposisjonen og dens syn.

I denne tid hadde vi her i Norge spesielt tre unge mennesker som stod i livlig opposisjon til Nasjonenes Forbund og til norsk politikk den gang. Den ene var ingeniør *A. Martens Hansen* som for lengst er gått bort, den annen var forfatteren *Erling Winsnes* som forholdsvis nylig er gått fra oss — jeg savner dem begge to — og den tredje var mig, som i skrift og i tale arbeidet alt hvad

Skjematiske fremstilling av organisasjonsvesen
og pengevesen.

jeg orket sammen med disse to for å få den ene tanke fremmet: Men der bak krigen og bak menneskenes viljesliv finnes en autonom lovmessighet, en selvirkosom lovmessighet som all verdens statsmenn overser, og som det ikke går an å komme forbi. Det var dette vi hver på vår måte forsøkte å klarlegge. Vi har stått i varig opposisjon og påvist gjennem en lang årrekke at det er en liten regnfeil i hele det politiske liv, det er nemlig der hvor det gjelder forholdet organisasjonsvesen og pengevesen. Der eksisterer en årsakssammenheng bakenfor, som er sterkere enn alle statsmenns viljer.

Jeg hadde tenkt å demonstrere dette ved en skjematisk fremstilling av disse forhold ved hjelp av en tavle som jeg vilde henge ap på veggen, men da presidentskapet ønsket å sløife tavlen, så har jeg mangfoldiggjort den og delt den ut på de herrer representanters bord; de vil finne den her idag. Jeg forsøker å sette op en skjematisk fremstilling av organisasjonsvesenet og pengevesenet. Efter Stortingets reglement tillater ikke tiden å komme inn på dette utførlig og forklare det i detalj, det får i tilfelle bli anledning til senere, hvis Storting og Regjering så ønsker. Jeg skal bare ganske kort få lov å peke på, hvad dette skjema søker å fremstille. På den ene side det forhold at menneskenes økonomi er knyttet til 4 dimensjoner, til 4 forhold, nemlig til gullet, til kontante penger, til bokførte verdier, såkalte papirformuer, og til materien, til selve stoffet, livsformødenhetene. Tenker vi oss f. eks. dyrerikets og planterikets økonomi, så vet vi at det hos dyr og planter kun eksisterer ett av disse forhold, nemlig materien. Det er homo sapiens, mennesket, det tobente vesen, som med åndsliv, med tenkeevne har innrettet en økonomi, hvor der er 3 fiktiver ved siden av realverdien, materien. Hvis man undersøker de forskjellige *gamle kultursamfunds opblomstring og fall*, så viser det sig med forbløffende nøiaktighet, at når samtlige kultursamfund når en viss utvikling innenfor pengehusholdningen, så avspores deres økonomiske liv etter ganske bestemte prinsipper og lover, som menneskene hittil ikke har erkjent, og dette henger igjen sammen med en annen side av menneskelivet, nemlig med begrepet organisasjon som dyr og planter heller ikke kjenner. Man vil på dette lille skjema som jeg her har fremlagt, se, hvorledes jeg har søkt å antyde partiorganisasjonene, markert med nogen små ringer, og medlemmene av organisasjonene, de levende mennesker, innenfor med nogen små prikker. Den store ringen utenfor skulde symbolisere Norges grense, og ringen oven-

for skulde symbolisere staten, abstraksjonen staten, som mange mennesker forveksler med kjøtt og blod. *Karl Marx* og mange med ham pleiet å klage over at menneskene ikke forstår abstrakt tenkning. Karl Marx klager stadig over det, jeg tror det er ham som sier at det er ikke en pro mille av menneskene som har lært å tenke abstrakt. Og jeg er ganske forvisset om at det er forholdet mellom abstraksjonen — staten — på den ene side — og de fiktive økonomiske størrelser på den annen side — det er forholdet mellom abstraksjoner innbyrdes som vi i det politiske liv henger oss op på, og når det kommer til stykket er det nøiaktig samme forhold i alle land.

Hvorfor krigen kom og kommer.

Før krigen, før 1914, var stillingen faktisk den i Tyskland og mange andre steder, at statsmennene hadde å velge mellom revolusjon eller krig, og de valgte da krigen. Efter Versaillestraktaten har forholdet utviklet sig slik at i Italia hadde man ikke anledning til å beskatte folk lenger, de måtte gå til krig, det var ikke spørsmål om hvad de vilde. *Hitlers* prestige, det nasjonalsocialistiske samfund og Sovjetsamfundet er i nøiaktig samme situasjon. Om de vil krig eller om de ikke vil krig, det har ingen ting å bety, de *må ha krig*, fordi deres økonomiske liv »kortslutter« uten at de selv er klar over hvorledes dette skjer. — Derfor er krig uundgåelig så lenge inntil de her omtalte ting eller forhold blir opklart. Og vi kan bare tenke oss vår egen hjemlige norske politikk; vi kunde tenke oss en hvilken som helst regjering fremstå fra denne forsamling, og ide går inn for et ganske bestemt system og en plan, og det er en prestigesak og en landssak — de oppfatter det som »to be or not to be« for hele Norge — at denne politikk blir gjennemført. Så viser det sig at denne politikk ikke kan gjennomføres, så foretrekker man rent ubevisst en krig fremfor å erkjenne den politiske bankerott.

Det som jeg med dette skjema vil forsøke å vise, det er blandt annet det at begrepet økonomi for et individ fortøner sig som et pengespørsmål. Begrepet økonomi for organisasjonen fortøner sig også som et pengespørsmål, og for staten og statens økonomi, for budgettene er det også et pengespørsmål. Altså, hele det økonomiske liv beveger sig innenfor de 3 fiktiver: gull, penger og papirformuer, fiktive inntekter og fiktiv beskatning.. Men hvis vi tenker oss alle organisasjoner vekk, hvis vi tenker oss helt bort fra

både stat, partiorganisasjon og enhver annen form for organisasjon, og vi tenker oss det norske, folk som en levende realitet av kjøtt og blod og spør: , Hvad lever 2% million nordmenn av, — ganske likegyldig hvad de er for noget, så vet vi at de alle sammen lever av materien, av produksjonslivet og ikke av de tre fiktiver, I dette hittil uopklarte forhold mellom menneskene på den ene siden og deres fiktiver og symboler på den annen side, i dette uopklarte forhold skjuler sig hele den dype krigsårsak. Få det opklart — det er det samme hvad det koster — få det opklart! Gå lysets og sannhetens vei, så er vi frelst fra krigen, og da gjør vi hele verden en tjeneste og gjør en kulturinnsats som ikke Norge får nogen skam av å ha gjort.

Jeg har inntrykk av at man i det politiske liv, ikke bare i Norge, men over hele verden, forsøker å skyve sannhetsforskningen vekk. Man forsøker med censur og tvang; man forsøker med monopol og privilegier; man forsøker med alle slags krampaktige midler å holde sannheten fra livet. Men da kan ingen frelse oss fra krigen; da nyter ingen fromme bønner og fakter og talemåter. Livets Gud er virkelighet; han er ikke en sådan hyggelig gammel drømmemann som folk vil gjøre ham til.

Når jeg har lest om forhandlingene i Nasjonenes Forbund, så har jeg ikke kunnet finne et eneste tegn som tyder på, at man i Nasjonenes Forbund er opmerksom på

Den autonome lovmessighet

som jeg her peker på; men jeg skulde anta at intet var mer positivt og intet var, under de foreliggende farlige omstendigheter, mer selvfølgelig enn å ta opp en undersøkelse av om det forholder seg så. Det er den samme krigsårsak i Russland, Tyskland, Italia og overalt. Ingen vil krig; man har de beste hensikter, og konflikten beror hele veien på de samme, hittil uopklarte omstendigheter. Det er misvisninger som man ennå ikke har lært å regne med, det er uefterretteligheter og misopfatninger som er drivkraften i interesse-motsetningene, og derfor vil jeg henstille til vår utenriksminister og til vår nuværende regjering, om vi ikke kunde ta under overveielse så snart som mulig å *innby eksperter, innby tillitsmenn fra de forskjellige forskningsgrener i de forskjellige land*, både de som trues av krig og de som ikke trues av krig, til på nøytral grunn å møtes i Norge og være med på en alvorlig prøvelse av krigsårsakene.

Bjørnstjerne Bjørnson sa i sin lyskantate:
»Bær lys til viljer, som brytes! Bær lys, —
før vi hører der skytes!«

Og det er presis den tanke jeg efter fattig leilighet forsøker å gjøre mig til talsmann for. *Det er kun opklaring av fenomenene verden venter på, så blir det fred av sig selv.* Men å omgå denne opklaring, organisere sig vekk fra sannheten og miskjenne dens betydning, det er å organisere sin egen tilintetgjørelse. Hvis vi her på nøytral grunn kunde få tillitsmenn fra Russland, fra Tyskland, fra Italia, fra England, fra Frankrike, fra Amerika, fra Japan, få dem hit alle sammen, så de hver ut fra sine forutsetningen og sine teorier kunde forklare hvorledes de ser på krigsårsakene, tale åpent og ærlig, som den ærede representant *Mowinckel* nylig sa i debatten om forholdet til utlandet, tale for åpne dører, tale helt og fritt ut, så tror jeg det skulde lykkes oss i Norden å megle mellem de krigførende stater, d. v. s. jeg tror det skulde lykkes oss å bane vei for så megen opklaring, så meget lys over disse spørsmål, at disse »viljer som brytes«, skulde legge våbnene ned.

Jeg er ganske sikker på at
Alle vil det samme.

Enten jeg hører en *Hitler* tale eller en *Stalin* eller hvem som helst, så vil de i bunn og grunn det samme, akkurat som alle i denne sal vil til sist det samme. Hvorfor skal vi da opholde tiden ved å skjule visse sannheter, forsøke å organisere uefterretteligheter? Vi ser det på måten som det gjøres på, at det ikke er av sannheten. Man går tilbake til diktaturet; man går tilbake til tie- og sabotasje-systemet, fordi man frykter lyset og sannheten.

Det er nok av *overflow* i hele verden til hele verdens befolkning, selv om befolkningen mangedobles. Men vi er jo alle sammen oplært i troen på *overbefolkingen*; vi er oplært i den forestilling, at det er for lite å leve av, og når det da plutselig blir en sådan fenomental materiell overflod som nu, så er det ganske menneskelig og naturlig at menneskeheden trenger litt tid til å orientere seg overfor de helt nye forhold hvorunder vi lever. Jeg vil derfor ønske at vår regjering tok initiativet — og det kan aldri komme noget annet enn godt ut av det — til å innby til fredelige forhandlinger med det ene positive formål: *en fredelig kappestrid om å kunne bringe det mest mulig opklarende lys over krigsårsakene.*

Forebyggelse av krig.

Med hensyn til forsvaret, så vet jeg ikke om der er nogen i salen som tror at Norge i tilfelle av en krig har militære betingelser for å kunne forsvare sig. Såvidt jeg har forstått situasjonen ute i verden, står det bare på i nogen minutter å legge Oslo i grus, hvis det var det det gjaldt. Jeg vilde derfor ønske at vi ikke løsnet et pistolskudd, at vi kunde få alle gamle krigere til å tenke sig om og forstå at én nasjon må være den første til å gjøre det riktige. Vi må være tålmodige overfor det eventuelle folk som optrådte som vår fiende. Jeg kjenner ingen som er vår fiende og det er helt tilfeldig hvis vi får fiender. Jeg bærer ikke nag til hverken mennesker eller klasser eller raser eller nasjoner. Jeg sier som *Schiller*: »Seid umschlungen, Millionen!« Og jeg er ganske forvisset om at den ånd og den måte å se det på er det riktige grunnlag, hvis vi skal komme til et positivt resultat. Hvis vi derfor reiser et åndelig forsvar derved at vi forebygger krig ved å avsløre årsakene, så avvæbner vi i sannhet vår fiende, som er den organiserte og væbnede løgn. Alt som heter rasehat og klassehat er gammeldags, og krig mellom nasjoner som slåss fordi de har for meget varer, er vanvidd satt i system, det er tankeløshet, det er drømmeliv. Det heter i den kristne bibel: Hvo som griper til vold, skal omkomme ved vold. Jeg vil spørre dem som er krigersk innstillet: hvor er den kulturstat i verden som har bygget på voldsprinsippet, som er blitt stående? Hvor blev det av *Alexander* den stores stolte rike, hvad blev det av *Napoleons*, hvad blev det av *Bismarcks*? Finere statsorganisasjon skulde vi vel aldri ha sett. I grus falt det med bunnløse lidelser. Ennu har vi til gode å se at et kulturfolk som griper til vold, blir stående; de faller alle i det lange løp, i og med det middel de selv har valgt, nemlig voldsmiddel.

Hvis vi nu kunde tenke oss at en nasjon gikk foran og gjorde det riktige, så skal jeg få lov til å lese op nogen få ord av grunnloven, sådan som grunnloven lyder fra Ham som kjenner menneskenaturen. Han sier nemlig:

»I skal ikke sette eder imot den som er ond mot eder; men om nogen slår dig på ditt høire kinn, da vend også det andre til ham, og om nogen vil føre sak mot dig og ta din kjortel, da la ham også få kappen, og om nogen tvinger dig til å gå én mil med ham, da gå to med ham.« Den loven er riktig fordi menneskenaturen merkelig nok er

sådan, at når man behandler den godt blir den bedre, når man behandler den med vold og tvang og ondskap, blir den dårligere. Det er mulig at det er beklagelig at menneskenaturen er slik, det er mulig det vilde være ønskelig at prestene hadde rett i at menneskenaturen er ond, og at den blev bedre når den fikk riktig meget ondt. Men nu er menneskenaturen slik som det står i det kristne evangelium, at vil du ha fred, så må du praktisere fred, og derfor har jeg her i denne sal ved flere anledninger talt imot arbeiderregjeringens utvidelse av politi- og militærvesen; det er en misforståelse av den menneskelige natur som ligger til grunn for det.

Vi har ingen sanksjonsforpliktelse lenger.

Slik som Nasjonenes Forbunds pakt nu engang er laget, er det vel kanskje vanskelig for ikke å si umulig under de nuværende omstendigheter å gå ut av Nasjonenes Forbund. I henhold til paragrafene må vi altså si fra 2 år i forveien, og da kan vi få lov til å gå ut hvis vi har oppfylt betingelsene. Men såvidt jeg forstår pakten, har vi ingen forpliktelse til å iverksette sanksjoner overfor en krigførende makt, for de forskjellige medlemmer av Nasjonenes Forbund har på forskjellig måte brutt de andre artikler, f. eks. artikkel 8 om avrustning, f. eks. artikkel 12 og 13 om voldsgift o. s. v. Jeg kan ikke innse at Norge skulde ha nogen som helst moralsk eller juridisk forpliktelse til å være med på det internasjonale eventyr som heter sanksjonene. Jeg mener at vi burde strekke hånden til alle og vilde fred både i teori og i praksis. *Alle forutsetninger for vår innmeldelse og for våre forpliktelser er bortfalt* i og med at de store mektige stater som er med på forbundspakten, har overtrådt den og senere har gått over til kapprustning istedenfor til avrustning.

Som konklusjon vil jeg få lov til å henstille til regjeringen: 1) å ta initiativet til en åpen drøftelse av krigsårsakene, her i Norge på nøytral grunn, 2) å arrangere en sådan internasjonal drøftelse så snart som mulig, hvor de som deltar er det norske folks gjester, 3) å invitere de forskjellige lands eksperter og forskere, representanter for de forskjelligste standpunkter og innen de forskjellige videnskaper.

En av de ting som gjør det så vanskelig i nutiden er jo nettopp dette at videnskapen gjennem de analytiske metoder har splittet sig: selv op, den ene videnskap har likesom ikke føling med den

annen; socialøkonomene arbeider med sitt emne, psykologene med sitt, og historikerne med sitt. Alle disse forskjellige analytiske videnskaper må så fort som mulig komme sammen til samvirke.

Presidenten: Tida er ute.

Dybwan Brochmann: Jeg trenger bare et par minutter til. Jeg håper det er viktigere å avverge krig enn om vi skulle komme litt i konflikt med Stortingets reglement?

Jeg vil bare til slutt få lov til å si, at hvis regjeringen, som jeg håper, vil imøtekommе en sådant ønske, så vilde jeg for mitt vedkommende foregå med det eksempel at jeg nedla enhver politisk kamp og valgkamp. Jeg representerer ingen politisk særinteresse, og jeg har ingen politisk ærgjerrighet.

Efter mitt skjønn vil alle partier og nasjoner det samme, alle partier og nasjoner har rett, men alle kjører i ring inntil opklaringen har funnet sted. Jeg håper at den ærede utenriksminister vil imøtekommе den inntrengende henstilling som jeg her har rettet til ham.

*

Fungerende statsminister og norsk utenriksminister Koht røber sin utilstrekkelighet som norsk statsmann. — Han forbigår *realitetene* i min tale, som angår det plutokratiske system og overlater til fremtiden og utviklingen å fjerne årsakene til krigen som måtte komme.

Fungerende statsminister Koht: Representanten Brochmann har korne inn på so mange ulike emne i den talen vi nyst har hørt, mange emne som kunde gjeva tilføre til mange akademiske fyrelesningar, og når eg kjem tilbake til professorembetet mitt, so kanskje eg kann koma til å taka upp ei rekkje av dei emna, i det minste av det eg kann skyna meg noko på av det. Eg hadde tenkt, at det som eg skulle gjera her, det var å svara på dei two spørsmåla som ligg i interpellasjonen frå herr Dybwad Brochmann. Det er for det fyrste dette:

»Er regjeringen opmerksom på at forutsetningen for Norges deltagelse i Nasjonenes forbund er bortfalt i og med den omstendighet at de innmeldte stater nu kappruster og truer hverandre med krig? «

Ja, det er kanskje ikkje so heilt ut nøgje sagt dette, for dei som trugar kvarandre med krig, dei står ikkje alle innanfor Folkesambandet. Men det er klart for alle, at det er den store klaga

mot Folkesambandet at *det ikkje har greitt å gjennomføra den nedvæpninga det sjølv hadde sett seg til program*, og som var med i sjølve fredstraktaten i Versailles. Det er ei klage som ikkje berre gjeld eit formelt brot på ei fyresetning, på ein lovnad. Klaga gjeld enda meir den verknaden som dette brotet har hatt på heile den europeiske politikken. For det at vi ikkje har fått i stand noko slag nedvæpning — anna enn den som vart tvinga inn på Tyskland — har hjelpt til med å halda i live den mistrua og den redsla som er grunnlaget for so my kje av krigspolitikken i verda. Med krigspolitikk meiner eg då all den politikken som ikkje ser anna råd til å verja det nasjonale sjølvstendet enn å styrkja seg med våpenmakt og med krigssamband. Det var denne politikken som førde oss ut i verdskrigen, og so lenge den same politikken rår, er vi stendig i fare for ny krig. *Eg vedkjenner meg då fullt ut at Folkesambandet etter mi meining har svike eitt av hovudformåla sine*, og dette er ei synd som vi alle må svi for. Men eit heilt anna spørsmål blir det um vi difor skal gå ut or Folkesambandet, eller jamvel ynskja det uppløyst. I den krisa som vi nett no står i, og som vi kann segja at vi har stått i det siste halve året, trur eg vi alle må vera samde um at ei utmelding no vilde kjennast som vi sjølve sveik tanken med sambandet. I denne stunda er det naudsynt å setja all vår evne inn på å prøva um ikkje sambandet likevel kann hjelpa til å skapa fred. I denne stunda har vi mest inga anna hjelperåd enn den styrken som kann liggja i Folkesambandet. Det er skyldnaden vår å freista nytta denne hjelperåda so langt vi berre kann få det til.

Men dermed kjem eg då over til det andre spørsmålet som herr Brochmann har reist:

»Hvad akter regjeringen å gjøre for å holde Norge utenfor de internasjonale forviklinger og sikre vår frihet og uavhengighet?«

På det kann eg stutt svara at den norske regjeringa alltid i kvar serskild situasjon må vel ja den framgangsmåten som ho trur kann høva best til å halda landet vårt utanfor krig. Det er uråd å segja på fyrehand alt som då bør bli gjort. Det lyt vera nok å segja at regjeringa sjølv sagt må gjera alt som ho evnar for dette formålet. Men so er det greitt dessutan, at mykje kann og må bli fyrebutt på fyrehand. Og då vil eg få lov til å taka upp att det som eg har sagt eit par gonger fyrr her i Stortinget. Eg har nytta eit ord som eg ser no byrjar gå att hjå mange, at vi må føra ein aktiv fredspolitikk, at vi ikkje berre må sitja sjølve og

vilja fred, og halda fred for oss sjølve. Fredspolitikken vår må ha ein aktiv vilje. Vi ynskjer at statsmennene i Europa og utanfor Europa må ta upp til fordomsfrei dryfting alle dei spursmåla som skaper vilkår for krig, som skaper fare for krig. Og jamvel regjeringane i dei små statane — det er eg samd med herr Brochmann i — har skyldnad på seg til å hjelpa til med å få ei slik dryfting i stand. Det som hende no her i fyrstninga av denne månaden i Tyskland, kann kanskje hjelpa til å føra ut i livet noko av dette og få i det minste surne av dei spursmåla som det er krigsfare i, tekne upp til dryfting. Sjølvsgart har vi alle mislikar dette — lat meg nytta eit sovidt mildt ord — vi har mislikar dette at traktater blir brotne. Vi ynskjer at folkeretten skal bli halden uppe på rettsgrunn. Men det kann då kanskje likevel koma noko godt ut av dette siste traktatsbrotet.

Det kann dessutan vera grunn for oss sjølve her heime til å taka upp til dryfting alle dei spursmåla som høyrer i hop med Folkesambandet, og dryfta dei pliktene som Folkesambandet legg på oss. Vi har dryft det fyrr her i landet, *um Folkesambandet på nokon måte kunde plikta oss til å taka på oss militære tiltak*. Og vi er samde um at slike plikter ligg ikkje på oss. Men det kann likevel vera andre ting innanfor Folkesambandet, i sambandspakta, som kunde kome til å føra oss ut dit vi ikkje sjølve ynskjer det. Siste haust i oktober vart det ført eit ordskifte millom ymse regjeringar, som kanskje tvingar dette spursmålet nærare inn på oss. Eg tenkjer på det som hende då den britiske regjeringa vende seg til ei rekkje andre regjeringar, serleg dei som grensar til Midhavet, og spurde korleis dei vilde stella seg um det at Storbritannia hadde gått med i sanksjonar mot Italia, skulde koma til å føra Storbritannia ut i krig. Denne dryftinga gav svar på mange måtar i ei leid som eg trur at vi her hjå oss ikkje vil vera nøgde med. Det kom frå sume regjeringar svar som gjekk ut ifrå *at medlemene i Folkesambandet var bundne til militærhjelp på ein heilt annan måte enn eg trur vi nokosin har tenkt på her i landet*. Slike spursmål er det grunn for oss til å taka upp. Og um De har set det telegrammet frå Paris som har stått i blada i dag, um at det store bladet »Le Temps« har teke hardt på *den danske utenriksministeren* for den stillingen han har teke i rådleggjingga no i London, so vil De ha set kor naudsynt det kann vera for oss å taka upp desse spursmåla til dryfting, for di han der blir sett under klage for di han vil verja freden. Eg vil ikkje

her tala um at heile dette åtaket på den danske utenriksministeren byggjer på skrønor som folk i London vel serskilt har set ut i verda, men eg vil leggja vekt på det reint prinsipielle, som her kjem fram og som er eit trugsmål mot dei små statane. Eg trur nok her er god grunn for oss til å taka upp desse spørsmåla i lag med dei andre små statane, serskilt då med grannelanda våre. Det var vel noko av dette spørsmålet som herr Joh. Ludw. *Mowinckel* var inne på her, da vi dryfte sanksjonsspursmålet mot Italia. Og alt det som hender kringum i verda, driv oss til å gå nærmare inn på desse spørsmåla enn vi fyrr har gjort. Men det er då slik dryfting til two sidor, som eg for min part gjerne vilde hjelpe til å få isticl, som eg meiner at kvar ei regjering har plikt på seg til å hjelpe til med, — det er den ålmenne dryftinga um dei spørsmåla i verda som no kann føra til krig, og det er dei spørsmåla som serskilt gjeld dei små statane, gjeld nøytraliteten vår.

Dybwad Brochmann: Jeg takker herr utenriksministeren for hans svar, men jeg blev ikke egentlig på det rene med om han vilde være med på å sammenkalte *videnskapsmenn* til en sådan rent teoretisk-videnskapelig drøftelse av spørsmålene her hjemme i Norge. Det var spesielt den siden av saken som jeg la vekt på. Det at *politikere* og *statsmenn* kommer sammen rundt det grønne bord, det har vi sett så mange eksempler på, at det er det vel ikke så svært mange som tror på nytten av lenger.

Utenriksministeren brukte uttrykket, at regjeringen vilde gjøre det som den til enhver tid trodde var det rette. Det er jeg også klar over fra før. Det har alle regjeringer gjort, det gjør alle de som fører krig også. De gjør det som de tror er det rette, men det er altså spørsmål om det de tror er det rette. Vi kan bare ta et eksempel: Så langt tilbake som til *middelalderens kvaksalvere*, så vilde de også så langt de hadde evnen, gjøre det rette. De vilde helbrede folk og de vilde avverge krig, og de vilde fly i luften og de vilde gjøre mange ting som de ikke kunde. Det var ikke mangel på vilje. De gjorde det som de trodde var det rette, men det som setter dem i stand til å gjøre det riktige, det er *en høiere oplysning*, en dypere trengen inn på erkjennelsens område, og det er det som jeg legger hovedvekten på i øieblikket i Europa. Det er ikke spørsmål om makt, det er ikke spørsmål om vilje, og det er ikke spørsmål om våben, men det er spørsmål om den rette *innsikt*. Hvor meget sant er der i rasebiologenes standpunkt? Hvor meget sant er der i antisemittenes og semittenes standpunkt? Hvad kan even-

tuelt vår kirke lære av det mosaiske trossamfund, hvad kan vi lære av religionspsykologien, og hvad kan det økonomiske og politiske liv lære av massepsykologi og moderne dybdepsykologi? Det er disse og lignende spørsmål som vi må ha i forgrunnen, for *hvis vi bare drøfter videre på det gamle politiske grunnlag, så kommer vi ikke lenger en vi er kommet ved alle de tidlige forhandlinger*, og resultatet blir krig.

Den ærede utenriksminister sa, at når han kom tilbake til sin professorstol vilde han ta spørsmålene op, men jeg er bange for at herr utenriksministeren ikke nogen sinne kommer tilbake til sin professorstol, hvis han ikke i tide tar spørsmålene op. Jeg tror krigen er meget nærmere enn nogen vet, og jeg tror — jeg gjentar hvad jeg sa i min innledning — at der blir ikke sten tilbake på sten her heller, hvis ikke folket nu våkner til forståelse av at det er *tenkningen* vår, *troen* vår, som må revideres. Vi må ta med *det åndelige forsvar*, med den hjelp som nyorienteringen i tiden kan gi oss. Hvis vi forkaster den hjelpen og synder mot den hjelpen, så tror jeg for min del hverken på kanoner eller pistoler. Jeg tror vi står i den gale ende av kanonene.

Johan Ludw. Mowinckel — vår tidligere utenriksminister — som sammen med Hambro har ført det norske folk op i vanskelighetene, benytter anledningene til å snakke Stortinget bort fra alle realitetene i min interpellasjon, idet han appellerer til rent lokale og partipolitiske intriger.

Joh. Ludw. Mowinckel (v.): Det spørsmål som her er reist av herr Dybwad Brochmann, berører jo i første rekke vårt forhold til Folkeförbundet och gir uttrykk för en tvil om Folkeförbundets hele stilling och ganske spesielt om vårt forhold till Folkeförbundet. Selve interpellasjonen är uttrykk för ett ønske om att vi ska söka att lösa oss från Folkeförbundet. Nu är det visselig många som, inte minst i denne tid, har følt och føler adskillig skuffelse over Folkeförbundet; men ser vi litt nærmere på situasjonen som den er, så kanskje disse folk selv vil innrømme at de dømmer litt for hurtig, og at de betrakter problemet litt for overfladisk.

— Herr Mowinckel fortsetter: —

Den ærede utenriksminister var idag inne på to spesielle spørsmål. Jeg fulgte hans utvikling med den største interesse, og jeg tror jeg kan si, at jeg i alle henseender deler hans syn og hans opfatning. Det gledet mig ganske særlig idag å høre en så positiv

uttalelse fra hans side om nødvendigheten av at de små stater, de næutrals, de nordiske stater nu søker sammen og drøfter det store spørsmål som jeg nevnte, da jeg hadde ordet sist. Som utenriksministeren riktig sier melder dette spørsmål sig også i forbindelse med Storbritannias henvendelse til Middelhavslandene, og det er et spørsmål som nu gjør situasjonen brennende og farlig for oss, og som det derfor er nødvendig å drøfte, forinnen situasjonen blir ennu mer akutt. Her gjelder det i høi grad å være fore var, og det vil lite hjelpe, — det kan tenkes lite å ville hjelpe oss iallfall — den omstendighet, at vi ikke er forpliktet til å gå til militære sanksjoner, all den stund økonomiske sanksjoner allikevel kan tvinge oss op i krig.

Det annet spørsmål som utenriksministeren var inne på, og som også den ærede interpellant var inne på, var vårt militære forsvar i forbindelse med hele vår internasjonale stilling. Jeg har tidligere sagt, at mitt almindelige syn på mange måter faller sammen med det syn, som nu hevdes av de socialdemokratiske regjeringer både i Sverige og Danmark, uten at jeg derfor er grepst av så megen nervositet som på enkelte hold nu gjør sig gjeldende. Man må huske på, at i den situasjon som nu er akutt, vil jo ikke militære bevilgninger her i Norge hjelpe, det frir oss ikke fra denne situasjon. Det som kanskje gjør oss mest nervøse her hjemme, det er tanken på flyveoverfall, og det er jo betegnende, at dagen etter at stortinget hadde besluttet flyveplassen ved Kristiansand, uttaler general Liljedahl, at nu når denne flyveplass er besluttet, — i forbindelse med hvilken selve forsvarsministeren opfordret oss til å tenke på de militære hensyn — reiser spørsmålet sig om å ta op igjen befestningene ved Kristiansand og styrke Kristiansands flyvevern, for det er blitt ganske nødvendig etter bevilgningen av denne flyveplass. Mon de herrer her i salen tenkte fullt så militært, da de bestemte denne plass? Nu, dette var en digresjon. Men dette med flygefaren er et spørsmål som jeg vil reise. Gang på gang har der mellom stormaktene vært oppe tanken om en militær flyvepakt, som gjensidig skal beskytte landene mot grusomme, uventede og brutale overfall. I sin siste tale kom Hitler i nummer 5 av de 8 punkter, atter igjen direkte med forslag om en luftpakt mellom vestmaktene og Tyskland. Jeg vil da reise det spørsmål like overfor den ærede utenriksminister, om det ikke skulde være heldig og mulig for oss, sammen med det øvrige Norden å ta op til positiv og aktiv drøftelse så snart

som mulig avslutningen av en luftpakt mellom de nordiske land og de tilgrensende stormakter: Russland, Tyskland, England, Frankrike. For vi er jo i den gunstige stilling, at vi utfordrer ingen i luften, vi kan knapt forsvere oss like overfor et luftangrep. Vi har ingen politiske svin på skogen. Vår fredskjærlighet, vår fredsvilje kan ikke skygges over av noget sidehensyn, den er absolutt uten reservasjon, uten betingelse. Og det gjelder hele Norden. Norden står slik samlet, at — som jeg har sagt før — der kan like lett opstå krig mellom to landsdeler som der kan opstå krig mellom nogen av Nordens stater. Når vi altså politisk står så sterkt sammen, når vi alle forsvarsmilitært må stå slik, at vi ingen trusel kan være mot nogen, er det ikke da påkrevet og klokt, om vi nu benytter det initiativ, som gang på gang har vært tatt ute i retning av luftpakt, og spør stormaktene, om de med oss vil slutte en luftpakt, som beskytter mot brutale overfall? Mon ikke en slik tanke er mer verdt enn privat innsamling til lokalt vern av en enkelt by? Skal vi tenke på luftvern, så gjelder 2—300 000 kroner for Oslo — så godt det er tenkt og så offervillig det enn kan sies å være — overmåte lite, og da kan vi ikke bare verne Oslo, men vi har også andre store, åpne steder i landet som må vernes.

Jeg gir utenriksministeren min fulle tilslutning i den hilsen han gjennem sin tale bragte Danmarks utenriksminister. Jeg tror det er betenklig hvis småstatene skal bli utsatt for intimidering fordi de sier et åpent ord til vern for freden etter sitt syn og sin opfatning.

Gram (h.): Jeg skal selvfølgelig ikke følge interpellanten på hans høitflyvende baner; *jeg skjønte ikke så svært meget av hvad han sa*, og derfor skal jeg ikke innlate mig på det o. s. v. - -

Mjøen: Jeg skal ikke innlate mig på nogen lang debatt, men jeg må si at jeg i likhet med herr Mowinckel helt ut kan slutte mig til hvad utenriksministeren ved denne anledning har svart på herr Dybwad Brochmanns interpellasjon. Jeg er enig i, at enkelt vis har de nordiske land ikke stort å si, men samlet, f. eks. Osloomaktene, de 6—7, har de adskillig å si. Med disse stater samlet kan det bli en betydningsfull fredsaksjon. Det er en kjennsgjerning at i Folkeforbundet nyter de nordiske stater for tiden stor aktelse og respekt o. s. v.

Fungerende statsminister *Koht:* Når herr Brochmann legg slik vekt på å få samla — det skulde vel helst vera her i Oslo —

ein stor kongress av vitskapsmenn til å dryfta allslag krigsårsaker reint ålment, må eg segja at eg for min part er redd for at den krigen som det alltid kann vera fare for, vil koma lenge fyrr vitskapsmennene på den kongressen blir einige um noko, so for so vidt blir det då korkje herr Dybwad Brochmann som kjem tilbake til Stortinget, eller eg som kjem tilbake til professorembetet, det kann vel koma på eitt ut, tenkjer eg.

Eg hadde ikkje tenkt at ordskiftet um denne interpellasjonen skulde ført inn i *ei dryfting av sjølve det aktuelle spørsmålet som no USS fyre i London* i rådet for Folkesambandet. Eg hadde ikkje tenkt det skulde vera i denne samanheng at vi skulde koma til å uttala oss um det her i Stortinget, og for min part vil eg ikkje ha sagt stort meir enn det eg sa i stad um det tyske traktatbrotet. Men sidan herr Mowinckel likevel har korne inn på noko meir, vil eg få segja at i all denne tida *den fransk-russiske forsvarsavtalen* eller hjelpeavtalen har vore kjend, har eg aldri i den millomfolkelege dryftinga lagt dulsmål på mi mistru til — eg kann gjerna segja mitt motstand mot — seravtala av dette slaget. Det er for meg ikkje noko nytt standpunkt. Eg hørde ikkje til dei som var so svært brennhuga og glade for Locarnoavtalen i si tid, det veit herr Mowinckel reint personleg at eg ikkje var. Eg såg just i Locarnoavtalen, jamsides med det som kunde vera godt der, dessutan det som kunde føra inn i krigsfare. Eg trur i det heile at slike seravtaler til forsvar i krig ikkje er i samsvar med den store tanken som ein alltid innanfor Folkesambandet har halde upp og nemnt med orda »kollektiv trygd«. Seravtalar er ikkje kollektiv trygd. Kollektiv trygd ligg i dette at alle statane i verda arbeider i hop um det å halda fred. Eg har i den dryftinga som har gått for seg fyre rådsmøtet i London, heller ikkje lagt dulsmål på det standpunkt som den norske regjeringa har havt her, at vi ynskjer at den dryftinga må føra fram til fred, og må bli ført på det grunnlaget at ingen skal truga den andre med krig eller egg ja den andre fram til krig osv.

Dybwad Brochmann: Hvis tilværelsen var så from og hyggelig som vår utenriksminister, vilde det ikke være farlig; men jeg gjentar at virkeligheten krever sitt av dagdrømmernes hender, og det nytter ikke med den fromme måte å se det på som utenriksministeren gjør sig til talsmann for. Jeg har det inntrykk av denne debatt og av de svar jeg har fått på min interpellasjon, at man resonnerer som så: *la det heller bli krig, la oss heller ta den*

risken, la oss heller seile *chanseseilasen enn å risikere en undersøkelse og opklaring som kunde komme på tvers av gamle politiske forestillinger*. Jeg oppfattet herr Grams uttalelser slik at han på den ene side ingen ting forstod — han skjønte ikke hvad jeg fremholdt — men hans konklusjon var: *la oss holde kruttet tørt*. Jeg setter at herr Gram var skipper på en skute som i årevis hadde seilt i sjøen uten å finne land. Så kommer en av mennene ombord og sier: Jeg foreslår at vi nu tar op *navigasjonsspørsmålet* til alvorlig undersøkelse. Til det svarer herr Gram: Nei, jeg skjønner ikke navigasjonskunsten; men jeg foreslår at vi holder kruttet tørt om det skulde hende noget ombord. — Jeg forstår ellers ikke logikken fra herr Grams side. Jeg for min part tror ikke det vil nyte Norge med noget militærvesen i det hele tatt når krigens dag kommer; den eneste chanse Norge har er å ta initiativet til å *la det lyse fra Norden* utover de formørkede land.

Like overfor herr *Mjøen* vil jeg si at jeg synes det var nedslående å høre hvad han sa, at Norge ikke betyr noget når vi står alene, at det bare var når vi står sammen med Oslo-maktene, at vi betyr noget. Jeg vil da til herr *Mjøen* si at det er ikke *kjøttvekten*, det er ikke kvantiteten, det kommer an på i denne sak, men det er *kvaliteten*. Det er *intellektet* det kommer an på, det er ikke massen. Hvis man absolutt vil forkaste intellektet og bare stole på massen og kanonene, forregner man sig. Jeg beklager at denne debatt munner ut i noget så negativt som *et stilltiende avslag* like over for den positive tanke å samle de forskjellige eksperter. De har noget å fare med i alle land. Sovjetsamveldet har ting å fare med av stor verdi, *Tyskland, Italia*, alle nasjoner har moderne ting å fare med. *Men politikken lever videre på gamle utslitte dogmer og fordommer*. Derfor sier jeg at vi — som det mest positive av alt — skulde tatt initiativet i Norge, vi hadde ikke fått skam av det. Jeg finner debatten her meget negativ og meget nedslående. *Der kan ikke være så forferdelig dypt alvor i vår fredsvilje, når vi stoler mer på krutt enn på lys og opklaring*.

Vegheim: Jeg vil overfor herr Dybwad Brochmann få lov til å gjøre opmerksom på at det krav som han nu fremkommer med om en konferanse for å klarlegge krigens årsaker, ikke er noget nytt. Den internasjonale arbeiderbevegelse har i over 50 år beskjeftiget sig med dette problem, og bevegelsen har også klarlagt krigens årsaker. Den har slått fast, og ingen har kunnet motbevise det, at årsakene til krigen er å søke i selve det kapitalistiske

system, og bevegelsen har også for lenge siden trukket den eneste mulige konklusjon av denne erkjennelse, nemlig at krig ikke kan avskaffes uten at kapitalismen blir avskaffet — uten at det kapitalistiske system blir erstattet med et annet samfundssystem, som bygger på samarbeide og samhold istedenfor konkurranse og krig på kniven.

Herr Dybwad Brochmann fremhevet med styrke at ingen i Europa eller verden vilde krig. Jeg tror absolutt at det er feil, og jeg mener at det foreligger tilstrekkelige beviser på det.

*

Når jeg her har medtatt noget av herr Vegheims innlegg i debatten da var det fordi han med sine uttalelser tydelig demonstrerer at betingelsen for å bli hørt i Stortinget er denne at man må tilhøre arbeiderpartiet. At arbeiderpartiet inntil 1936 bare hadde bragt fiasko affiserer ikke herr Vegheim. Der kan og må intet lys komme over verden hvis det ikke kommer fra herr Vegheims parti. — Hele Stortinget bestod av lysslukkere av herr Vegheims type.

**Mine siste ord i Norges Storting 16. juli
1936**
før jeg sluttet som stortingsmann.

Hvis det budgett på flere hundre millioner kroner som foreligger her, var et uttrykk for at det norske folk i det forgangne år, eller i de nylig forgangne år i det hele tatt, hadde hatt så enorme inntekter at det kunde avse alt dette, vilde budgettet ha hvilt på hvad jeg kaller realøkonomisk grunnlag, og jeg vilde ikke et øieblikk ha kritisert den sittende regjerings finanspolitikk. Men det er min overbevisning at vi ennu bygger på en hengemyr, og jeg kan så godt forstå at høre på fallrepet har »visse betenkneligheter[^] de er ikke ugrunnet. Selv om herr Bærøe forsikrer at det er et stort svelg mellom denne politikk som føres og høires, så har venstre i hvert fall bygget så mange broer over dette svelg i de år som er gått, at det ikke lenger er noget synbart svelg. *Efter mine begreper trekker alle de gamle politiske partier i denne sal sammen mot den statskapitalisme som før eller siden vil bryte sammen, med alle de pinlige følger som derav kommer.* Høires ansvar er stort, og det slipper ikke fra det med sådanne ord som herr Lykke og herr Bærøe her har brukt på fallrepet.

Jeg har i disse tre år etter fattig leilighet forsøkt å sette fingeren på hvor grunnfeilen ligger. Det er blitt overhørt. Hver gang jeg har foreslått undersøkelse av en ting, er det blitt koldt avvist. Det har næsten vært oppfattet som en fornærmelse å ha en annen mening enn partiene i denne sal har. Jeg er av den opfatning at det særlig er tre ting det gale beror på. Det er for det første dette at vi i de siste 30 år, siden vi fikk rent flagg på taket her oppe, har gått i en felle, i en gammel historisk folkefelle, og har narret oss selv. Det annet er at den tekniske utvikling i verden har skapt nye livsvilkår for menneskene, og at vi er for sene, for lite elastiske til å følge med og til å innrette vårt liv så det kommer i overensstemmelse med utviklingen og ikke på tverke med den. Det tredje og kanskje det mest skjebnebestemmende for hele det

økonomiske livsområde er at vår hele utenrikspolitikk har vært slik al vi skritt for skritt gjør oss selv til husmenn under fremmede, spesielt under fremmede kreditorer. Jeg tror derfor at folket vårt vil få en trist opvåken den dagen det våkner. Men allikevel vil jeg arbeide for at det skal våkne så fort som mulig. At det system jeg bekjemper, står svakt, kan jeg bevise bare ved den ting at det ikke tåler kritikk. Ethvert forsøk fra et hvilket som helst hold på kritikk, alvorlig undersøkelse av det bestående system avvises. Det er gjennemført sabotasje over hele linjen. Men også pressen har konsekvent i tre år sabotert alle mine ærlige og opriktige forsøk på å vise hvor feilen ligger. Og i kringkastingen er det gått så vidt at man har *omredigert* et forslag som jeg som stortingsmann fra Bergen har fremsatt her. *Man har omredigert en stortingsmanns forslag*, og selv det er blitt tålt her i salen. Det nytter ikke å påtale noget. Jeg nevner det bare for å vise hvor svakt det gamle står når det ikke tåler kritikk. Det er vel ikke lenge før det blir foreslått tanke- og talemonopoler, *for når illusjonen i et folk er blitt stor nok, så viser historien at man alltid griper til vold og tvang, og man griper til propagandamonopoler og den slags foranstaltninger for så lenge som det finnes mulig å bevare illusjonene*. Mitt politiske program er å rive masken av all humbug, få slutt på illusjonene og føre folkebevisstheten tilbake til en sannere livsorientering enn den beveger sig på idag. Den ærende finansminister sa at et folks finanser ikke kan bli dårlige ved å sette folk i arbeide. Det lyder bra. Og det er næsten riktig. Men det beror på *hwad* folk arbeider med. Innbruddstyvene arbeider også f. eks., men det er ikke nogen gagn for finansene, det bare flytter pengene fra den ene lommen til den annen, innbruddstyvene gjør oss ikke rikere, men kanskje heller ikke fattigere. Om vi setter hele folket i arbeid med administrasjon, slik som arbeiderregjeringen har vist en bedrøvelig tendens til, så får folket bare flere parasitter på ryggen. Det er ikke likegyldig om folk arbeider med å skrive lover og tvangsforanstaltninger istedet for å gjøre nyttig arbeide. Politiet »arbeider« også når det går med øksehammeren gjennem stengte dører for å hente bøndenes kreaturer. Men den slags arbeid lønner sig ikke. Jeg skulde ville foreslå et langt mer positivt arbeid enn det som bondepartiet og arbeiderpartiet hittil har kunnet gjennemføre.

Ved valget 1936 blev mitt gjenvang som stortingsmann forpurret på den måten at et parti som falsklig gikk under navn av »*Kristelig Folkeparti*« og som ved alle anledninger arbeidet som *lysslukkere* og som motstandere av enhver nyorientering, gikk i listeforbund med Venstre.

— *Jeg går sikkert ut fra at det annet bud i vår katekismus fremdeles har gyldighet og at dette misbruk av begrepet »kristelig« er en av årsakene til den nemesis og dommedag som innhentet Norges Storting.*

Ti Mowinckels Venstre var så langt borte fra »*kristelig*« og *kristendom* som bare de partier og ledere kan være som fungerer som lyssets og sannhetens motstandere.

Vent og se!

Idet nærværende bok går i trykken er jeg fra venner blitt anmodet om å medta en del fra mine interpellasjoner i Stortinget i 1934 og 1935. — Som leserne vil erindre hadde Norges bønder og arbeidere innført terror likeoverfor ustraffede landsmenn. Mine forutsigelse i sakens anledning er gått 100 pct. i opfyllelse og jeg håper dette vil bidra til å henlede videnskapens opmerksomhet på det faktum at også vårt samfundsliv er underkastet livslover, som det går an å erkjenne. Den hellige determinisme lyder så: Hvad et samfund sår, det bør og vil det samme samfund høste.

Vårt uvidende Storting tenkte og handlet indeterministisk, idet man betegnet sannheten for »tungetaleri«.

III. DEL.

To interpellasjoner 1934 og 1935.

Den 2. mars 1934 fremsatte jeg en interpellasjon i Norges Storting. *Joh. Ludv. Mowinckel*, som nu er rømt, var den gang vår stats- og utenriksminister og herr Nygårdsvold var stortingspresident.

Interpellasjon fra representanten B. Dybwad ad Brochmann:

1. *Er regjeringen opmerksom på de mange tvangsauskjoner som iverksettes over hele Norge mot vergeløse norske bønder for å inndrive en såkalt omsetningsavgift til omsetningsrådet?*
2. *Er regjeringen klar over den synkverving som ligger til grunn for dannelsen av melkecentralen, samt over de konsekvenser som melkecentralens ureflekterte pengepolitikk nødvendigvis må føre til?*
3. *Er regjeringen opmerksom på hvorledes det norske folk bedrar sig selv og bedras på grunn av misopfatning av symbolene og ved hjelp av misbruk av organisasjonsvesenet, og hvilke farer dette innebærer for vårt norske samfund og for vårt nasjonale selvstyre?*
4. *Hvad akter regjeringen å foreta sig for å få forholdet effektivt belyst for at tvangsauskjonene kan innstilles, forvirringen ophøre og ordnede, normale forhold tilveiebringes?*

Dybwad Brochmann: Jeg har i den senere tid mottatt en masse henvendelser fra gårdbrukere, særlig på Vestlandet, til dels også nordpå, og ganske mange fra Trøndelag, og de går alle sammen ut på å be om å få stans på tvangsauskjonene. Der er tillyst spaltelange rekker med tvangsauskjoner over hele Norge. Det ser ut som om det er verre enn i den verste dansketiden her i landet med hensyn til utplyndring.

Det er en ganske merkelig situasjon at jeg, som ikke egentlig står i noget parti, eller i hvert fall ikke i bondepartiet, skal komme i denne situasjon å motta slike henvendelser. Hvor er bøndene henne? Hvor er bondepartiet? Det skulde vel være bondepartiets representanter i denne sal som først og fremst skulde vareta bondenæringens interesser.

Men sannheten er den *at bondepartiet er gått i fellen*. Det har latt sig fange. Lederne er gått i spissen, og de har trukket folket bakefter. Disse feller som bondepartiet har latt sig fange i, det er ikke noget nytt som Peer Gynt eller Ola Nordmann har opfunnet, det er gamle *folkefeller* som mange bra nasjoner, og mange negerstater og eskimoer, er falt i før vår tid.

En oversikt.

Jeg skal forsøke om jeg ganske kort kan gi en oversikt over hvad jeg mener med det. Først og fremst vil jeg komme inn på *organisasjonsspørsmålet* i sin almindelighet. Man får et inntrykk av her hjemme i Norge at folk tror at når en ting er blitt organisert, så blir det godt, de tror at det som ikke er tillatt for individet, som f. eks.: Du skal ikke stjele! Du skal ikke slå ihjel! Du skal ikke lyve og bedra! — alt dette er lovlige når det bare blir organisert. Jeg for min del mener, at *det som blir forbudt og som vi forlanger respektert når det gjelder individet, det skal vi også i aller høieste grad forlange respektert i det offentlige liv*, i det organisasjonsmessige liv, i det kollektive liv. Vi må i høy grad forlange at organisasjonene skal gå i spissen med hensyn til det. I min barndom var det noget som het å drive åger. Det blev forbudt. Men så blev ågervirksomheten organisert, og da var det ikke lengre synd. I min barndom var det farlig for en vinhandler hvis han blev grep i å ta 100 pct. på sin vin; men så blev vinhandelen organisert i det såkalte *vinmonopol*, og der nøier han sig ikke med 100 pct., men går op i mangfoldige hundre procent, — og nu er det ikke lengre åger, det er ikke lengre synd. Når man *slår ihjel* sin nabo, er det mord, men hvis mordet blir organisert og kalles krig, er det tillatt.

Saken er den, at i vår tid er ågervirksomheten og de store tyverier i verden ikke anlagt så meget på å ^beskjeftige sig direkte med individet. Det onde i verden har organisert sig. Man kjøper og selger nasjoner. Man handler ikke lenger med enkelte bondegårder, man organiserer dem *for å handle med dem alle under ett*. Skal man nu tro at bondepartiet her i Norge mener at denne åger-

virksomhet og denne utplyndring av gårdene er til det gode, at tyveriene blir mer lovlige og mer hensiktsmessige fordi om de blir organisert?

Hvad er tvangorganisasjonens konsekvens?

Har vi ikke sett tilstrekkelige eksempler fra historien på hvor *det tvangorganiserte samfund* fører hen? Har vi ikke sett hvorledes verden har båret sig ad? Har vi ikke sett hvorledes fyrster og pengematadorer i de forskjellige perioder har båret sig ad med hensyn til å tvangorganisere menneskene for å utplyndre dem? Hvis det er nogen som ikke har sett det i historien, vil jeg anbefale dem å lese bibelen. Det er mulig at den er *gått* av bruk? Det er mulig at bibelen er en bok som sjeldent nevnes i denne sal; men jeg skal gjøre opmerksom på at bibelen inneholder mer enn almindelig god beskjed når det gjelder de ting som det her er tale om, nemlig om *misbruk av organisasjonsvesenet*, og misbruk av pengeverdiene, de fiktive verdier, det som der kalles *mammon og dansen om gullkalven*. Det er mulig at det i den senere tid er gått av bruk i norsk politikk å ta hensyn til de vink som der står, for hvis man hadde holdt sig litt til de nyttige vink som vi kan få av bibelen, så ville man sett hvorledes det gang på gang står nettopp om dette *tvangorganisasjonssystem*, som nu praktiseres i Norge. Det står f. eks. at satan for i David og inngav ham den innskytelse å telle og tvangsregistrere Israel. Vi kan med like god rett si at satan stod opp mot Israel. Og det står flere steder lignende uttalelser. Jeg skal ikke gå i detalj, for det tillater ikke tiden, men jeg vil spørre: *Har man glemt jødenes historie?* Tror man det er noget nytt fenomen, dette som forsøkes her hjemme under skinn av bondevennlig og bondegagnlig politikk?

Det bevilges av den norske stat mangfoldige millioner til kirkelig undervisning, men jeg twiler på om vi får kristendomskunnskap for fem øre. Hvis vi det hadde fått, hvis det hadde skinnet et lys fra berget her hjemme, hadde ikke det norske *bondeparti* *gått i folkefellen* så grundig som det har gjort.

Der er bare to former for samfundsliv.

Det som det dreier seg om, er at det bare finnes *to former for kollektivisme*. Det finnes den frie selvirsomme gjensidige kollektivisme som kristendommen går ut på, og der finnes en tvangorganisert kollektivisme. Den tvangorganiserte er den som er den far-

lige. Vi som beskjeftiger oss med psykologi, vi har for lenge siden fått anledning til å konstatere at bibelens lære om de to forskjellige former for kollektivt liv holder helt stikk, — at der med andre ord i samfundet skjer visse folkepsykologiske fenomener som folk i regelen ikke er opmerksom på. Men her er som nevnt ikke tid og sted til å gå i detalj om disse teoretiske ting.

Det er altså, som man vet, utgått ordre fra *kong Fjelstad*, at all verden skal innskrives i melkecentralen. Vi kan godt, for å bruke bibelens uttrykk, si at satan for i disse herskesyke herrer og inngav dem den idé, at *nu skulde hele den norske bondestand inn i tvangsfjøset med klave om halsen* foråt staten kunde fore dem, og foråt staten kunde melke dem. Denne sataniske idé er der en hel masse oplyste bønder i Norge som har reist sig imot, og vi i Samfundspartiet står sammen med dem i kampen. Jeg har inntrykk av at hver gang de fri melkeprodusenters viktige sak har vært opp til behandling, har de hatt få eller ingen representanter til å hevde sine interesser. Jeg har inntrykk av at hvis nogen vil appellere omsetningsrådets beslutninger til Landbruksdepartementet, så treffer man formodentlig som dommer f. eks. landbruksdirektør Bjanes, som skal være far til sekretæren på Fjelstads kontor. Jeg har inntrykk av at den sak som gjelder de fri melkeprodusenters interesser har vært svært dårlig eller slett ikke representert. —

Melkekrisen er et symptom.

Dernæst vil jeg gjøre opmerksom på at melkekrisen her i Norge akkurat som arbeidsledigheten *ikke er selve sykdommen, men bare et symptom*, — det gjelder melkekrisen som det gjelder arbeidsledigheten, at man behandler symptomet istedenfor å finne sykdommen. Og det kan jo stortinget være opmerksom på først som sist, at *vi har bare to veier å velge mellom. Enten* forutsetter vi at det givne system, som har gitt så dårlige resultater, og som uavlatelig skaper nye konflikter, — at det system bør oprettholdes, og så gjelder det bare å lappe og lappe på det så godt som mulig. Eller man er klar over at hele det system som har skapt melkekrisen, arbeidsledigheten og mange andre symptomer, trenger til å ettersees fra grunnen av.

Vi må være opmerksomme på hvad symbolet er.

Her mener jeg etter fattig leilighet å kunne påvise adskillige ting, hvad jeg også har gjort, nemlig overalt hvor det gjelder

menneskets psykologiske forhold til symbolene. Jeg tenker nu først og fremst på de *symboler* som det her er tale om, nemlig organisasjonene, staten, institusjonene og pengeverdiene, bankvesenet og den slags ting. Som bekjent er det en spesialitet ved mennesket fremfor alle andre skapninger, at det har symboler. Vi har mange forskjellige slags symboler, og alle disse symboler er skapt av den menneskelige forestillingsevne, det som vi kaller den skapende fantasi i mennesket. *Uten symboler kan menneskene ikke arbeide.* Men på samme tid er der en risiko knyttet til den omstendighet at vi bruker symboler; vi kan komme til å *forveksle* symbolet staten med samfundet (kjøtt og blod): vi kan komme til å forveksle realverdiene og realøkonomien med symbolet pengeøkonomi og pengeverdier. Hvis vi som sammenligning tenker oss en ko som står og gresser i en grønn eng: den har ikke symboler og har ikke fantasi, og hele engen er full av grønt gress, — det vil ikke lykkes nogen politiker eller lærer å få innbilt den koen, at det er dårlige tider. Når det er *materiell* overflod, så er det materiell overflod.

Krisen er en fantasikrise.

Og disse kriseforestillinger og hele denne krise med kampen for tilværelsen i en verden som faktisk og reelt flyter over av materiell overflod, den beror utelukkende på *ukontrollert fantasi*, den beror på åndslivets formørkelse, på åndslivets utskeielser i det moderne samfund. Uvidenheten på dette område er meget stor, og jeg skulde ønske det var så mannhaltige representanter i bondepartiet at de vilde innrømme at det er på grunn av uvidenhet at de er kommet inn på det skråplan som de nu beveger sig på.

Våre åndelige veiledere holder ikke mål.

Jeg har allerede nevnt at *kirken* skulde holde folket våken på dette område, og kirken koster mange millioner kroner om året. Men vi har *videnskap* som også koster mange millioner, — den holder heller ikke mål når det gjelder disse ting. Og vi har en *skole* som koster, såvidt mig bekjent, over 100 millioner — den holder heller ikke mål når det gjelder å veilede folket i dets forhold til symbolene. Og det merkelige er, at når man henvender sig til disse institusjoner, kirken, videnskapen og skolen for å komme dem til nyttig undsetning, så pleier de å nekte oss lokaler og lukke igjen for oss, for den oplysning som ikke kommer fra dem selv kan umulig være sund. Jeg blev eksempelvis i disse dager nektet for

betaling å bruke den gamle *universitetsaula* her i Oslo til videnskabelige forelesninger om disse emner. Jeg nevner dette bare i forbifarten, foråt vi kan komme tilbake til saken når vi skal behandle Universitetets budgett.

Vil vi ikke ut av krisen?

Jeg mener altså at der er to måter å ta dette på. Den *ene* er å fortsette å lappe og lappe på systemet, — og det er jo det bondepartiet gjør. Den *annen* er å søke tilbunns i selve sykdommens karakter, finne selve sykdommen, selve årsakene, avsløre den ufrivillige svindel, den synkverving, den sjelelige, åndelige forvirring som bevislig ligger til grunn for alle disse konflikter i nutiden. Og jeg spør: Tør jeg ikke regne med at jeg har Stortinget stort sett med mig i det krav, tør jeg ikke regne med at Stortinget selv, uansett hvilket parti de forskjellige representanter tilhører, vil være med på *at denne kultukturkrisen oplever nu, må opklares* så fort som mulig. Vi er vel alle nu kommet forbi det overfladiske syn at det bare er en forbigående konjunkturkrisen som vi oplever? Det er en meget dyptgående kultukturkrisen, en langvarig og dyptpløiende *kulturepoke* vi står overfor. Men dersom vi ser det så, da er ingen ting viktigere enn å få belyst tingene og få utdiskutert selve sykdommen, selve årsakene til krisefenomenene.

Vi ødelegger oss selv.

Jeg har i mange år hørt til dem som har påvist *landbrukets selv ødeleggelse*. Jeg har forutsagt det og forutsett det i mange år, hvorledes bøndene her i Norge selv systematisk utplyndrer landbruket og fiskeriet og alle Norges oprindelige reale næringsveier til siste hvid. Tenk for eksempel på at en mann som lager selters, kan ta 20 — 30 op til 50 øre flasken, og få det; men en liter melk som koster uendelig mange ganger så meget i fremstilling og uendelig meget mer arbeid enn en flaske selters, skal ikke ha lov til å koste i forhold. Eller tenk på hvad det koster å avertere her i byen. Jeg har vært med å avertere for 1 krone pr. millimeter, altså 5 liter melk for en millimeter, i byens avisar! Er det forhold i slikt? Og hvor er bondepartiet, som ikke for lenge siden har slått ned på *denne bypolitikk som setter høie priser for alt undtagen levnetsmidlene*? Når en bonde selger en tømmerstokk, får han kanskje en krone eller to i fortjeneste for hele tømmerstokken, — han kan visst i mange tilfeller være glad om han får pengene sine igjen. Men

når telefonselskapet skal levere en telefonstolpe eller to, skal det ha 15 kroner stykket. Jeg nevner det som eksempler på hvor meningsløs hele denne *prispolitikk er*, som gjennem mange, lange år sukcessivt har ruinert landbruket. Og dette *misforhold i prisene* forandres ikke det minste ved *tvangsorganisasjon av bønder og fiskere*; det er tvert om bare et blendverk overfor bønder og fiskere. Denne tvangsorganisasjon vil i praksis ikke si noget annet enn at de biter sig selv i halen, at de bønder, som i dette tilfelle får for lave melkepriser, så å si organisasjonsmessig stjeler fra dem som ennå holder hodet oppe med en bitte liten avanse. Det er bare et blendverk som ligger til grunn; man *tror* at man blir rikere.

For å rette på dette er der pekt på mange utveier. For mitt vedkommende har jeg i årevis først og fremst pekt på forholdet med margarinen. Hvorfor kan man ikke gjøre i Norge som i Kanada og *forby enhver margarinproduksjon*. Da jeg skrev den artikkelen som jeg har omdelt til stortingsmennene, og som ikke blev optatt i »Nationen«, var melkeproduksjonen her i landet 1.200.000 tonn. Det svarte etter opgaver jeg dengang fikk, omtrent til 48 millioner kg smør hvis alle disse 1.200.000 tonn melk skulde kjernes til smør, altså nøiaktig det samme kvantum som det norske folk fortærer i form av margarin. Kan det betale sig å reise til Syd-Georgia og hente hvalfett og selge det via hollenderne og så spise det ved hjelp av en kjempemessig reklame? Kan nordmennene bli fetere av å spise margarin og ruinere sitt landbruk? Måtte det ikke være meget mer socialøkonomisk riktig å bruke den masse melk som finnes i landet til smørproduksjon?

Da bondepartiet i sin tid kastet venstreregjeringen av hensyn til *Lilleborgkonsesjonen*, ventet hele landet at nu skulde det bli gode greier. Det viste sig at bonderegjeringen, da den kom frem til makten, bøide sig for utlandet og innførte en margarinpolitikk som er om mulig enda litt verre enn den som venstre hadde forberedt. Jeg nevner dette spesielt fordi det tydelig viser hvilket kvaksalveri, hvilken hulhet som ligger til grunn for landmannspartiets politikk. Jeg mener at den første positive forandring som burde skje, var en ordentlig opvask innen bondepartiets egen krets.

Tanken med *omsetningsreguleringen* var å begrense melkeproduksjonen; men hvorledes gikk det? Jeg nevner fremdeles dette som eksempel på hvorledes dette parti arbeider. Melkeproduksjonen øket i 1931 med 60—70 millioner liter; i 1932 kom det ytterligere en økning til på ca. 26 millioner liter. Hvad viser det? Det

viser at da de hadde fått denne tvangorganisasjon i stand, satte de ved hjelp av innført kraftfor fra utlandet i gang en meget større melkeproduksjon enn før, for nu skulde de tjene på sine kollegers bekostning, som skulde trekkes for den merpris de fikk for sin melk, som leverte sin melk direkte til konsumentene. Det var altså *ren spekulasjon*. Norge importerte i 1931 ca. 328.000 tonn kraftfor, som betaltes med over 40 millioner kroner, en stigning på 104.000 tonn eller henimot 50 pct. fra 1930. Mens kraftforimporten dette år steg med 13,5 million kroner eksportertes samme år gjennem centralene smør og ost for 2,5 million mer enn året forut. Har man ikke her et tydelig bevis for at bondepartiet ikke kan regne, at de er så lure i sin egen innbilning *at de lurer sig selv i praksis*, når de importerer kraftfor for 40 millioner, for 13,5 million mer enn året før, og så øker de sin landbrukssekspor med bare 2,5 million. Resten av de 40 millioner har altså vi fortært selv her hjemme.

Det har også vært pekt på mange andre utveier enn reguleringen av kraftforimporten. Det har vært pekt på sådanne utveier som *å dyrke tobakk*. Hvorfor skulde nu også det forbys? Det har vært pekt på dyrkning av *sukkerroer*, det har vært pekt på større dyrkning av poteter og forpoteter. Hvorfor skulde ikke disse ting overveies nærmere? Nei, fordi at staten røker ikke cigarer og tygger ikke tobakk, staten spiser ikke sukker, og staten drikker heller ikke potetsprit. *Staten* er et *symbol*, og statens budgett er et *symbol*. Derfor har staten som hovedoppgave å slå ned på den innenlandske produksjon, idet man innbiller sig at samfundet blir rikere ved at staten tar inn de millioner på tobakktoll, sukkertoll og sprittoll. Jeg kunde nevne en hel masse lignende eksempler i denne forbindelse, men jeg skal innskrenke mig til å henvise til gårdbruker *Morgensternes* foredrag, som han nylig holdt og hvor han kom inn på en hel masse praktiske spørsmål, en masse praktiske vink om hvorledes landmannspartiet hadde kunnet gripe disse ting an, hvis det virkelig var om å gjøre å ta vare på samfundets og bondestandens interesser. Det kan diskuteres frem og tilbake om hvilke midler som man skulde velge for å regulere melkemassen, såfremt man altså vil innskrenke sig til å lappe på systemet.

Organisasjonen er grepel feil an.

Det er ganske merkelig å se hvorledes denne organisasjon som bøndene her har fått i stand, er organisert ovenfra og nedover. Det er for mig som sociolog et av de beste beviser på hvor vankundig,

hvor meningsløst de har innrettet sig. Når Norges bønder skal plante et tre, så vet de, eller bør de i allfall vite, at ethvert levende tre vokser nedenfra og opover. Men dette tre, denne kunstige organisasjon som her er laget, vokser ovenfra og nedover.

Selv *tvangssystemet* begynte i virkeligheten med omsetningsloven av 6. juni 1930. Den gang begynte det med 0,2 øre pr. kilo, men fra 1. mars blev det forhøjet til 1/4 øre. Dette innbragte efter hvad jeg har fått oppgitt, ca. 1 ¾ million kroner, og dette gav hele denne funksjonærstab av politikere blod på tann. De fikk lyst til å gå videre, og så kom da den nye lov av 24. juni 1931. Her er imidlertid å bemerke at denne lov ganske bestemt blev til på grunnlag av de uefterretteligheter som den gang forelå. Hvis man vil slå op i odelstingets forhandlinger fra den tiden, bind 8, side 860 til 881 og spesielt side 865 og videre, vil man se hvorledes hr. Sundby og hr. Valen den gang påstod at det var 98 pct. av bøndene som var med i ønsket om denne lov. Det faktiske forhold idag er at to tredjeparter av bøndene som driver melkebruk, ikke er med. Av ca. 200.000 melkeproduserende bruk i Norge er det knapt 70.000 som er med i centralene. Altså står det ca. 130.000 bruk utenfor. Den totale melkemengde er statistisk oppgitt til mig for å være over 1,3 milliarder liter, og derav hadde melkesentralen i 1932 de 495 millioner liter, altså aller høist eller knapt en halv milliard liter. Dessuten er det mange av medlemmene som er gått med under protest. Dette viser tydelig hvordan forholdet er. *Der er ikke flertall i landbruket for dette.* Det er helt misvisende og uefterrettelige oppgaver som det hele er bygget på. Selv om man i diskusjonen her vil finpusse på disse tall — gjerne for mig, de kan kalkulere hvorledes de vil — vil man komme til det resultat at *denne lov er lurt inn på samfundet*, — denne lov er kommet forhastet og på ganske feilaktige forutsetninger.

I domspremissene i høiesterettsdommen av 10. november 1933, såvidt jeg forstod å lese dem, hørtes det ut som hele gyldigheten av denne lov skulde bero på at den var nødvendig. Men hvem har bevist at den var nødvendig? Det har de herskesyke ment de har bevist, stikk imot flertallet av dem som skal beherskes. Denne lov er lurt inn på det norske samfund med lureri, med tvang, med list og underfundighet. Endelig bør man ikke overse et moment til, og det er at hvis ikke jeg tar feil, så kan denne avgift uavladelig forhøies, visstnok henimot det ubegrensede, så lenge konsummelkprodusentene kan betale den.

En ny adel under dannelses.

Såvidt jeg kan se, er det ikke noget annet det dreier sig om enn dannelsen av en ny adel verre enn den danske. Det er det samme system, det er et tyveri som er gjort lovlig ved hjelp av organisasjon og ved hjelp av ulovlig lovligheit.

Hvis det dreier sig om utenlandske varer som skal beskattes, nøyer våre bønder sig med å få beskattet dem med 1 øre eller 2, altså rene bagateller når det gjelder beskatning av utenlandske varer som innføres til Norge. Men når det gjelder innenlandsk produksjon, er det ikke så noe med beskatningen, da kan de holde på og besatte eftersom de er i lune til.

Konklusjon.

Som *konklusjon* vil jeg foreslå på den ene side at Stortinget så snart som anledning gis, får undersøkt denne for hele landet store og viktige sak meget grundig, at vi ikke innskrenker oss bare til å stå frem i en kort debatt her og diskutere disse spørsmål, men at tingen blir så grundig utredet til alle sider og så solid utredet fra alle sider, at man kan føle sig trygg for at alle parters interesser blir varetatt. Men det annet er at man øieblikkelig stanser alle *tvangsauksjoner* for omsetningsavgifter og utjevningsavgifter, at man øieblikkelig får en stans i alle disse masser av tillyste *tvangsauksjoner*. Jeg har tillatt mig å utarbeide følgende forslag:

»Da de forskjellige melkecentralers lovligheit i henhold til omsetningsloven av 1931 er dradd i sterke tvil, henstiller stortinget til regjeringen å sørge for at omsetningsradet straks innstiller alle *tvangsauksjoner* for skyldig utjevningsavgift på melk, inntil dette spørsmål er bragt på det rene gjennem de undersøkelser som er satt igang.«

Presidenten refererte Dybwad Brochmanns forslag.
Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: Regjeringen finner det riktig ikke å besvare disse 4 interpellasjoner.

Presidenten: Efter den meddelelse statsministeren har avgitt, er behandlingen av interpellasjonene avsluttet.

Dybawad Brochmann: Hr. president!

Presidenten: Presidenten har ikke adgang til å gi representanten ordet på ny under denne sak.

Der er innlevert et forslag nr. 2 i anledning av den interpellasjon vi nettopp har behandlet. Forslaget er undertegnet av Joh. Mathiassen og lyder så:

»Det henstilles til Regjeringen å søke stoppet tvangsauskjoner og tvangsinndrivelse av enhver art for utlignet utjevningsavgift, inntil saken er utredet og forelagt Stortinget til avgjørelse.«

Presidenten foreslår at hr. Dybwad Brochmanns og hr. Mathiassens forslag utlegges for å behandles i et senere møte.

Seip: Eg vil uppmoda presidenten um å brigda framleggset sitt slik at framleggset frå hr. Dybwad Brochmann vert uppteke til avgjerd med ein gong. Eg meiner at hr. Dybwad Brochmann har teke so mykje av Stortinget si tid at ein ikkje skulde taka denne saka fram enno ein gong.

Presidenten: Presidenten kan ikke etterkomme denne henstilling.

Hornsrud: Jeg vil henstille til presidenten å fastholde sitt forslag. Det er ingen saklig grunn til, uansett om man er enig eller ikke enig i hr. Dybwad Brochmanns forslag, å behandle det på den måte som hr. Seip har antydet. Det er helt riktig at det utlegges for å behandles i et senere møte.

Madsen: Jeg vil gi min tilslutning til det. Selv om en representant står alene bør ikke Regjeringen optre på den måte som skjedd, og vi bør følge Stortingets reglement. Det er også anledning til ved møtets slutt å komme tilbake til denne sak.

Seip: Når presidenten set seg mot at framleggset vert avgjort med ein gong, er det etter reglementet ikkje høve til å røysta for at det vert gjort, og saki er avgjord.

Presidenten: Nei, men Stortinget vil få anledning til å votere over presidentens forslag. *Votering:*

Presidentens forslag — at Dybwad Brochmanns og Mathiassens forslag utlegges for å behandles i et senere møte — bifaltes enstemmig.

I henhold til stortingets reglement kunne jeg forlange ordet før ettermiddagsmøtet blev hevet. Stortingstidende for 1934 den 2. mars beretter herom følgende:

Presidenten: Forlanger nogen ordet før møtet heves?

B. Dybwad Brochmann: Jeg vil i anledning den måte Regjeringen mottok min interpellasjon på, bare få lov å uttale at jeg tror at statsministeren forregner sig på dette punkt. Den arrogante, for

ikke å si hovne måte som statsministeren tar en så alvorlig sak på, tror jeg kommer til å gjøre en dårlig virkning utover landet, hvor tvangsauskjonene går sin gang. Jeg håper at den også har gjort et dårlig inntrykk på Stortinget. I hvert fall tror jeg at statsministeren, om han lar sin optreden diktere av at Samfundspartiet foreløbig bare har 1 representant og at partiets representant derfor skal behandles på en annen måte i Stortinget enn andre interpellanter, forregner sig. Det kunde hende at statsministeren kunde opleve at vi kom sterkere igjen en annen gang. Han har ikke så sterkt posisjon i sin fødeby som han tror. Med hensyn til den annen side av saken som jeg berørte i min tale idag, nemlig å få disse ting undersøkt, så tror jeg at det hadde vært klokere av Regjeringen å ta imot det tilbud som reises fra Samfundspartiets side, og det positive forslag om å få utredet den dype årsak til disse vanskeligheter, hvortil melkekrisen og hele den tvangsorganisasjon knytter sig. *Presidenten:* Presidenten kan ikke tillate taleren å komme inn på interpellasjonen på ny, da den er avsluttet.

Dybtrad Brochmann: Øieblikkelig ferdig herr president. Jeg skal bare til slutt få lov å henstille til presidenten å sørge for at denne sak så snart som mulig blir forelagt Stortinget påny.

Presidenten: Presidenten finner å måtte beklage at taleren brukte uttrykkene »arrogant« og »hoven« om statsministerens optreden. Statsministeren svarte bare at Regjeringen ikke fant å ville besvare interpellasjonen.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: Det er Regjeringen som er herre over hvorledes en interpellasjon skal mottas i Stortinget, og reglementet forutsetter uttrykkelig at Regjeringen kan meddele at en interpellasjon ikke besvares. Og ved denne leilighet, da en interpellasjon bestod av 4, som enhver vil kunne si sig selv, temmelig innviklede punkter, fant Regjeringen det riktig ikke å besvare interpellasjonen. Det var der så meget mere grunn til som Regjeringen jo visste og fikk vite av selve interpellanten, at han vilde fremsette et positivt og konkret forslag om det som her var det springende punkt, nemlig tvangsauskjonene. Og det forslag er blitt fremsatt og utsatt til senere behandling, og da kommer vi inn på det som er realiteten i selve interpellasjonen. Regjeringen har derfor ved sitt svar idag spart Stortinget for en etter min mening ganske unødvendig debatt. Når herr Dybwad Brochmann talte om mitt forhold til min fødeby, så er det jo pussig at den ene gang tidligere da jeg har måttet besvare en interpellasjon på samme

måte, gjaldt det også en interpellant fra min fødeby, så det synes å bli tradisjon for mig at det er representanter fra min fødeby hvis interpellasjoner jeg finner ikke å kunne besvare. Jeg får ta risikoen for det mishag som derved møter mig i min fødeby.

Presidenten: Presidenten skal gjøre opmerksom på at der blir full anledning for Stortingets medlemmer å komme inn på disse forslag på ny, når de to forslag som er fremlagt i anledning av interpellasjonen, blir opslått til behandling i Stortinget. Det vil bli gjort så snart som mulig.

Førre: Jeg vil bare få lov å si til undskyldning for statsministeren, at når hans optreden virket noget utfordrende, så må det vel skyldes herr Seip — på grunn av den måte hvorpå han forsøkte likesom å merke herr Dybwad Brochmann som en mindreverdig stortingsrepresentant.

Seip: Det er noko underleg at det eg sa, etter at statsministeren hadde hatt ordet, skulde ha nokon innverknad på den måten statsministeren vart teken på. Eg har ikkje karakterisert herr Dybwad Brochmann som nokon mindreverdig person.

Bergsvik: Eg vil berre leggja til at eg skyna det slik som det var ein samanheng millom avvisinga frå statsministeren og det herr Seip sa.

Førre: I like måte.

Presidenten: Presidenten oppfattet det ikke på den måte.

Seip: Nokon sammanhang var det ikkje. Eg hadde ikkje konferert med nokon.

Førre: Det er sikkert med glede Stortinget får dette konstatert.

Møtet hevet kl. 20,50.

Den 7. mai 1935 fremsatte jeg en ny interpellasjon i anledning av samme sak. Herr Mowinckel var da kastet som regjeringschef og herr Nygårdsvold hadde overtatt Regjeringsledelsen.

Interpellasjonen hadde følgende ordlyd og bør man særlig merke sig hvad jeg fremholder i IV.

Interpellasjon fra representanten B. Dybwad Brochmann:

1. *Er den norske arbeiderpartiregjering opmerksom på at et stort antall norske gårdbrukere i Hordaland og andre landsdeler, under norsk flagg, trues med å jages bort fra gård og grunn, fordi man under skinn av lov og rettferdighet har tvangsskattet*

bøndene mere enn de ser sig i stand til å bære. Jfr. den av Fanabøndene til Regjeringen innsendte henvendelse som er undertegnet av ialt 334 og 67 gårdbrukere.

2. Er den norske arbeiderpartiregjering opmerksom på at man med den iverksatte tvangsbeskattning fører det norske folkesamfund inn i en gammelhedensk samfundsorden, (etter fremmede impulser), idet man tar fra de små, og gir til de store, og at hele det her omhandlede og forhastede lovverk er i oplagt strid med den i Norge ennu anerkjente og ennu gyldige kristne lov. Jfr. særlig første og annet bud, samt niende og tiende bud i vår norske katekismus.
3. Er den norske arbeiderpartiregjering videre opmerksom på at den lov, ifølge hvilke de tillyste tvangsauskjoner søkes fremmet, er blitt listet, luret, lokket, truet og narret inn på Norges bønder, uten at folket var opmerksom på hvad som egentlig foregikk, og at den stadig voksende opinion derfor krever loven optatt til nærmere eftersyn, før den praktiseres videre. Loven er blitt til under falske forutsetninger, og har ingen hjemmel i Norsk rettsfølelse og rettsbevissthet. Det sikreste bevis for riktigheten av denne påstand, er den omstendighet, at den nye »melkeadel« går frem med vold og twang, list og underfundighet, fordi den ikke tåler å se sine læresetninger prøvd av almindelig norsk rettsfølelse. Man tør ikke risikere å se saken allsidig belyst.
4. Er den norske arbeiderpartiregjering videre opmerksom på at enhver nasjon i verdenshistorien, som griper til nettop denne slags voldsmidler overfor sine egne landsmenn, for opdiktet (»Fiktiv) vinnings skyld, alltid kommer i krig og ender i treldom og nasjonal undertrykkelse, fordi man gjorde Guds lov til intet, for menneskelige forskrifters skyld. Den her omhandlede determinisme, synes å være vår nuværende nasjonalforsamling påfallende fremmed. Hvis Regjeringens fredsvilje derfor er alvorlig ment, og hvis den vil gå inn for almindelig avvebning, så kan det ikke undgås å måtte innstille alle tvangsauskjoner og enhver annen form for gjensidig utpresning.
5. Er den norske arbeiderpartiregjering opmerksom på den direkte sammenheng mellem tvangsauskjoner på våre bondegårder, arbeidsledigheten, pengemangeln og all den øvrige panikk- og krisepolitikk på den ene side, og de rent almindelige, tillærte og godkjente (»teologiske«) læresetninger, særlig

angående den menneskelige natur, — på den annen side, og at hele den herskende panikkstemning forsåvidt bare beror på rent sviktende, teoretiske forutsetninger og menneskeopfatninger. 4. Er det Regjeringens hensikt under påtrykk av uvidende, og derfor herskesyke bondepartiførere, å fortsette tvangsutplyndringen av det norske folk, og videre utvikle det offentlige formynderi i strid med folkeviljen og rettsfølelsen, uten å ville underkaste saken en nærmere prøvelse? Er det den norske arbeiderpartiregjerings hensikt å fortsette de av de foregående regjeringer innførte hedensk-mammonistiske samfundsprinsipper, i strid med sann kristendom og sann opplysning, eller er det den nye regjerings alvorlige vilje og hensikt å innfri sine løfter om å befri vårt folk fra unødig treldom og elendighet i overflodens verden.

Statsminister Nygårdsvolds svar på min interpellasjon lød således:

Statsminister Nygårdsvold: Under henvisning til at spørsmålet om melkeutjevningsavgiften og dens inndrivelse er blitt behandlet av Stortinget mange ganger før, og dessuten under henvisning til at det i interpellasjonen er blandet sammen en hel del spørsmål og betraktninger som ikke har nogen som helst forbindelse med spørsmålet om utjevningsavgiften på melk, finner Regjeringen ikke nogen grunn til å besvare den fremsatte interpellasjon.

*

Å gjengi debatten om mine forslag vilde her føre for langt, men leserne kan i Stortingstidende for årene 1934, 1935 og 1936 selv lese sig til hvor totalt blottet de 149 stortingsmenn var for kunnskap og viden om de realiteter og om den livslovmessighet og indre sammenheng i utviklingen som jeg søkte å gjøre opmerksom på.

Som karakteristisk for den almindelige uvidenhet og naivitet i Norges Storting skal jeg tilslutt anføre følgende uttalelser av *herr Thoralf Mowinckel* under debatten om den samme sak. Denne utgave av Mowinckelslekten var en *betrodd mann innenfor den norske handelsstand*, og satt som nr. 5 på den samme bergensbenk i Stortinget hvor jeg satt som nr. 3 og hvor skomaker Samuelsen satt som nr. 1.

9. — Brochmann: Den 9. april.

Herr Th. Mowinckel uttalte, antagelig på vegne av både »Handelsstanden« og »Borgerskapet« i Bergen:

Th. Mowinckel: Jeg tar ordet i denne sak fordi jeg sitter i Omsetningsrådet som representant for handelsstanden. Jeg tror ikke nogen skal beskylde mig for å være innstillet for tvangsförholdsregler i næringslivet i det hele tatt, derfor vil jeg gjerne ha sagt nogen ord i anledning av herr Dybwad Brochmanns interpellasjon. — Først vil jeg si, at jeg synes herr Dybwad Brochmann er meget fördrygsfull, när han gang efter gang kommer med disse lange interpellasjoner och holder disse evindeligt lange föredrag. Jeg är känd av dem för länge siden. De fører oss ut på viddene, så vi ikke engang kan finne tilbake til utgangspunktet. I allfall har jeg mycket vanskelig för det, det har jeg sagt för. Jeg synes att herr Dybwad Brochmann skulle vise det hensyn överför oss her i Stortinget, att han inte heftet vår tid på den måte som han gör, och sammenblander melkeavgift med religion och alle mulige andre ting — finanslære, fiktivökonomi, socialökonomi, totalitetsökonomi. Det synes jeg vi burde spares for her o. s. v.

Så langt Th. Mowinckel.

Jeg vil avslutte denne min bok med disse hans uttalelser da de er symptomatiske for det norske folkesamfunds uvidenhets og åndelige innstilling anno 1935 e. K.

Statskirken har i sannhet heder av sine konfirmanter. Folkets kristendomskunnskap er lik null. Livssammenhengen og det levende samfunds hellige determinisme er dem totalt fremmed. Ikke engang jødenes historie er dem bekjent som et forbillede for alle plutokratiske samfundstragedier. Enhver viden om samfundslivet og dets lover er religion og metafysikk for vårt folk som famler omkring i blinde, som får uten hyrde.

»Herre til hvem skal vi gå hen for å lære, om ikke til dig som har gitt oss ordet om det evige liv og om det hellige samfund - - «.

Ettertiden får dømme. Eftertiden vil gi mig rett. Min generasjon av nordmenn er for barnslige og uvidende til å kunne oprettholde et nasjonalt selvstyre.

AVSLUTNING. **Norge og fremtiden.**

1 mot 149.

Om nogen spør hvor lenge det vil være før der igjen blir frihet og fred på jorden, så vil jeg svare at *det vil være nettopp så lenge som til den plutokratiske og pornokratiske ånd, som særlig under socialdemokratiet er blitt fremelsket i verden, igjen blir avløst av en lignende frihetens, troens og tillitens tidsånd, som den som skrev vår grunnlov av 1814*. Frihet, likhet og broderskap kan nu engang ikke være det samme som monopolier, privilegier, tvang, klassehat og gjensidig mistenksomhet. Det er bare indeterminerte dagdrømmere, som tenker sig at man kan høste frihet og fred, når man sår og praktiserer det motsatte, slik som England og Norge og andre. *Tidsånden må altså først fornyes.*

Da man imidlertid ikke ser noget tegn til at folk nu kommer på andre og bedre tanker, og da hele vårt folk er opdraget og opvokset i det plutokratiske livssyn, så frykter jeg for at det minst vil ta ennu en generasjon — altså 30—40 år — før den store rennessanse kommer. Gammel vane er ond å venne.

Det vilde selvfølgelig glede mig hvis jeg her tar feil og at det går an å utrydde treldommens ånd hurtigere. Men jeg tror det ikke.

*

»Kun den fortjener friheten, som hver dag erobrer den på nytt«, sa Goethe. — Og jeg sa det i Stortinget, *men med 149 mot en stemme blev det gjennem de siste 6 år uavladelig slått fast i Norges Storting at grunnloven av 1814 ikke lenger hadde gyldighet og at trellesinnets religion skulde være den rette lære og praksis.* Friheten skulde ikke ha gyldighet lenger. Tvangsorganisasjon var det riktige, saliggjørende, nødvendige og formålstjenlige. Menneskene var »onde« og statsmennene gode og dessuten var politikere klokere enn privatmennesker. Den riktige «lønnsomhets-

linje« var denne at man innskrenket produksjonen, regulerte varetilførselen og velsignet folket med »statsbidrag«. Ti ikke folket lønnet Staten, men Staten og administrasjonen lønnet og velsignet folket. Dyrtid var en fordel og skatter, renter og toll var inntekter for plutokratene.

Når Norges Storting altså bare hadde en eneste riktig tenker og 149 som tenkte galt, så *skulde 30—40 års betenkningstid være en rimelig frist*. Det norske folk har hatt en godt organisert lærerstand som har kostet mere enn 100 millioner kroner årlig og en såkalt socialvidenskap og en forfalsket kristendom som har kostet milliarder. Det tar litt tid å innspare disse midler og å gjenopprette sannheten og folkets tro og tillit til sannhetens ånd. Religion og kristendom er to motsatte ting.

*

Til alle de tankeløse, som via »fine« følelser og sterke affekter beskylder mig for at jeg ikke lenger er patriot — at jeg »ikke lenger vil arbeide for et fritt, nasjonalt selvstyre« o. s. v., vil jeg altså kun svare at etter min opfatning har ikke mange nordmenn arbeidet mere for et fritt og uavhengig Norge enn forfatteren av denne bok. *Men det var forgjeves*. Som ugresset vokser op i en have og kveler all edel vekst, således hadde venstre-plutokratene renkultivert folkets allermost primitive og infantile egenskaper og sådd og rendyrket treldommens og vanstroens frø i det norske folk. Gartner Mowinckel og gartner Hambro blev således »store« og populære menn, fordi de alltid talte treldommens ånd etter munnen! Men de var begge meget dårlige gartnere, for de så ikke forskjell på ugress og edelvekster, eller de trodde de kunde høste rosor og nelliker hvor de sådde kveke og kjerringrok. Å skaffe sig selv prestisje og innflytelse ved at man renkultiverer et folkesamfunds aller sletteste egenskaper er en synd, som aldri kan, vil eller bør tilgis. *Ve dem fra hvem forargelsen kommer*. Det dreier sig jo ikke her om personer, men om mitt kjære fedrelands nutid og fremtid.

Hvad besluttet ikke Norges Storting under Hambros og Mowinckels ledelse. Man besluttet f. eks. at dyrtid var økonomisk fremgang og at pris- og lønnsstigning var skattbar inntekt. Man besluttet at gjeldspapirer var formue og fonds og at organisert dumhet og frekkhet var visdom og samfundsånd.

Kan folket befries fra dette vanvidd på 30 år, da er det bare tyskerne som kan klare det. Vi norske klarte det i allfall ikke.

*

Enda en gang har jeg altså forklart hvorledes det gikk for sig at jeg stod alene i Stortinget — 1 mot 149 — når jeg talte frihetens og det nasjonale selvstyrers sak. Med 149 stemmer mot én blev det gjentagne ganger midt på høilys dag vedtatt og besluttet at lys og sannhet, opklaring og nyorientering skulde utelukkes, og vold og makt innføres, foråt nettop de forhold og tilstander kunde etableres i vårt land, som ifølge livets autonome lover alltid gjør og alltid har gjort ethvert nasjonalt selvstyre umulig.

Jeg håper nu bare som god nordmann at ikke Norge kommer til å spille Palestinas skjebne. (Matt. 23, 37—38).

Hvor ofte har jeg ikke varslet om at Oslo er blitt bombemoden og hvor ofte har jeg ikke henvist mine landsmenn til den hellige *determinisme* som evangeliet — motsatt av statskirken — vidner om. (Jfr. Mark. 13. kap. og Matt. 24. kap.). Jeg venter ikke mere at presteskapet våkner.¹⁾ Jeg regner derfor med 30—40 år før den store opstandelse kommer. Tiden får vise om jeg kalkulerer nogenlunde riktig. Men når en *frihetstroende* står alene mot 149 tvangstroende så bør de 149 og deres tilhengere ikke beskyilde den ene for fedrelandsløshet. De 149 må være tålmodige med sig selv og be sine tilhengere om tilgivelse.

*

Var det ikke Staten og Parlamentet som skulde være folkets beskytter mot treldom og tvang og verne vårt morsmål og vår grunnlov? Men Norges Storting blev til den store plutokratiske utbytter central. Vårt morsmål blev røvet. Vær derfor forsiktig før du dømmer mig eller andre som dårlige patrioter. Kanskje var du selv med og stemte på trellesinnets apostler og kanskje var du selv den verste prest for vanstroens og den falske religions vidnesbyrd?

Jeg bare spør.

- - -

I mange lange år har jeg energisk søkt å påvise og utrede den skjebnetunge, mentale kvalitetsforskjell mellom frihetens og livstroens samfundsliv på den ene side og tvangens og fornekelsens samfund på den annen side. Man sa bl. a. at jeg var »sekterisk« og at jeg »blandet sammen religion og politikk«. *Men sann kristendom, sann religion og sant, rettferdig og fritt samfundsliv er en og samme ting.* (Jfr. Johs. ev. 8, 32—35, eller Johs. ev. 10. kap.).

¹⁾ Min i sin tid adviserte bok „*Kan statskirken vinnes for sannhetens sak*“, har jeg stanset i utgivelsen, da den er meningsløs. Kirken vil falle sammen med plutokratiets livssyn og religion.

Jeg skal nu ikke komme nærmere inn på den mentale kvalitetsforskjell som avgjør menneskesamfundenes skjebne, men tilslutt kun kort resumere *plutokratiets og pornokratiets livssyn* i nogen få punkter.

Plutokraten praktiserer, lærer og tror følgende:

1. Pengene er levende som frø og poteter og kan yngle og få kalver som kjør. Pengene skaper liv og pengene har makten.

Pengene regjerer verden og pengene bestemmer vår skjebne.

(Denne infantile og primitive maktlære og livslære overgår enhver annen ubevisst og ufrivillig kollektiv fantasi i menneskenes religionshistorie. Selv ikke stjernetroen eller troen på de gamle asaguder overgår pengetroen hvad forferdelige konsekvenser angår og det er Tysklands stolthet og heder at dette folk for ramme alvor gikk i kampen for avskaffelse av menneskenes aller største, lidenskapeligste og farligste overtro).

Plutokratene lærer, tror og praktiserer enn videre:

2. Mennesket er ondt og som regel en langt verdiløsere skapning enn hele den øvrige natur. Men ved straffer, tvang, vold og organisasjon kan det bli bedre.

(Karl Marx' materialistiske og somatiske syn på mennesket faller her noe sammen med plutokratenes og presteskaps religiøse skepsis og fornekelse av Guds ånd i mennesket. Ordet og ideen som skapende, allmektig Guddom, (Logos) er for hele den av plutokratiet banalisierte verden et fullstendig fremmed og tåket begrep. Det er, såvidt jeg kan se, Tysklands store fortjeneste at man har gjenoptatt i praksis leren om åndsmakten og tenkningen som det primære, hvorved mennesket med sitt arbeide og sine skapende evner igjen stiger op som det ophøiede og guddommelige, mens gullet og pengene for alltid detroniseres).

Plutokratene lærer, tror og praktiserer videre:

3. Det er *den frie vilje* som beveger mennesket og bestemmer dets skjebne i relasjon til penger og livsvilkår. *Villfarelser kan derfor ikke regnes med* — og slett ikke hos flertallsvalgte ledere og autoriteter. Oplysning og sann livsorientering spiller i vår tid ikke mere nogen rolle, eftersom *flertallet er allvidende, og overtro, troldom og indeterminisme ikke mere kan tenkes*. Folkets kårne vet alt. Det er en fornærmelse å påstå at folkevalgte tillitsmenn skulde mangle selvkritikk og viden. Folkets

røst er blitt Guds røst. Kjøttmassen bestemmer. *Ti makt er rett.* Den gode vilje gjør utslaget, selv om det er tåper og åndelige spebarn som representerer flertallet og utøver makten.

(Det er Hitlers store fortjeneste at han ubønnhørlig påviser hykleriet og selvmotsigelsen i vårt forfalskede demokrati og uten sentimentalitet slår folkets avguder i stykker. Men Hitlers kamp mot massenes dårskaper er en gigantisk kamp, og den krever og fortjener alle langtseende menneskers bistand, tillit og moralske støtte, hvis revolusjonen og reformasjonen skal kunne føre frem. Meget synes nu uklart og misforstått som må op klar es og opfattes).

Plutokratene lærer, tror og praktiserer:

4. at den mest kvalifiserte mann eller kvinne i alle stillinger er den eller de som har den rette parti-politiske valør. På nettop dette irrasjonelle prinsipp kjører Vest-Europas demokratier med London i spissen mot sin opløsning og undergang.

(Hitler gjennemfører det absolutte krav til dyktighet og ul hensynsløs saklighet. Ved dette rasjonelle prinsipp slår han med letthet ut sine udyktige motstandere).

Plutokratene lærer, tror og praktiserer:

5. Interessemotsetninger, klassekamper og kriger skyldes menneskelig ondskap, særlig deres livsdrifter som kalles egoisme. (Jfr. Oxford-bevegelsen). Enhver påvisning av det motsatte, nemlig *at alle interessemotsetninger, klassekamper, kriger og kriger skyldes plutokratenes eget livsfjerne system og gudsforlatte (åndsforlatte) dans og lek omkring symbolene blir der for systematisk å nedvitere, sabotere, fortie og hemmeligholde.* For hvis massene får kjenne sannheten om sig selv og om plutokratenes verdensbedrag, så kan kapitalismens fantasiverden aldri mer erobre menneskenes tanker, tro og hjerte.

(Det er Hitlers umiskjennelige heder at han har sett sannheten om interessemotsetningene, krisene og krigene, idet han ser hele verdens ulykke som en naturnødvendig resultant av plutokratenes associale og livsfjerne syn).

Men betingelsen for at det tyske folks kamp skal bli alle folk til velsignelse er at hele verden forstår de idealer og høie mål som ligger bakenfor det militære ydre. Ellers blir det hele kun »veer« — i likhet med den forrige krig — og ingen positiv ny fødsel av et bedre samfund. Dette beror på oss selv.

Når det i vårt land hersker så stor uklarhet og uvilje overfor

det nye Tyskland, da glem ikke at dette både skyldes vår engelsk-orienterte presse, samt umodne nordmenns måte å agitere for nasjonalsocialismen her hjemme. Studer saken nærmere og du vil ikke angre det. Norges fremtid beror på dig.

Med oss nulevende går en gammel degenerert og tanketomt kultur under og det er ingen grunn til å gråte over en generasjon som var så dum som vår. Men slekt følger slekt og stigende evne den når. Hvad det kommer an på er derfor bare dette at socialdemokratiets grenseløse uvidenhed, dumhet og idiotkultur blir avløst av åndens idrett og åndens seier over kjøttmassene. Ti menneskeverdien skal avløse pengeverdien, såsnart menneskesønnen stiger frem av drømmetåken og religionsskyen, fordi bevissthetslivet avløste det ubevisste og ukontrollerte. Så lenge mennesket fornekter sitt åndelige fortrin og ophav og ikke regner med de chanser og den risiko som knytter sig til å være åndens avkom, fordi et formørket presteskap religioniserte livet, dets orden og lover, så lenge ligger det i sakens egen natur at menneskene ufrivillig blir slaver under sine egne symboler og lidenskaper.

Jeg håper og venter at det nye Tyskland vil slå hull i det eggeskall som omgir oss alle, foråt livet hinsides eggeskallet kan bli til virkelighet. Plutokratiet var en forbannelse for menneskeheden.

A.s John Griegs Boktrykkeri, Bergen.